Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande angående regleringen för budgetåret 1938/39 av utgifterna under riksstatens ***åttonde*** *huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.*

(2:a avd.)

Ecklesiastikdepartementet.

1:o) **Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag uti propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 (punkt 1, sid. 1—5 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1938), vilket förslag innebär inrättande av två förste kanslisekreterartjänster på extra stat och en främst därav betingad anslagshöjning med 13,300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) å personalförteckningen för ecklesiastikdepartementet under rubriken Tjänstemän å extra stat uppföra 2 förste kanslisekreterare i lönegraden B 26;

b) godkänna följande avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöning till departementschefen	kronor	24,000
2. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*	»	188,000
3. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat, *förslagsvis*	»	100
4. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, *förslagsvis*	»	34,800
5. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	2,200
6. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		

a. Grundavlöningar m. m. . . . . kronor 51,050
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* . . » 6,950 kronor 58,000
7. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . . » 13,000

Summa förslagsanslag kronor 320,100;

c) till *Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 320,100 kronor.

2:o) **Ecklesiastikdepartementet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, sid. 5 och 6), vilket innebär en anslagshöjning med tillhopa 11,000 kronor, belöpande på utgifterna för övriga expenser, publikationstryck och reseersättningar och betingad av en av prisstegringar eller av andra skäl framkallad ökad belastning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ecklesiastikdepartementet: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 63,600 kronor.

Arkiv, bibliotek och museer.

3:o) **Riksarkivet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, sid. 7—12), vilket innebär inrättande av en ny ordinarie tjänst såsom förste arkivarie i lönegraden B 26 ävensom en härav och av en förstärkning av de för icke-ordinarie personal avsedda anslagsmedlen betingad anslagshöjning med 17,200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) å personalförteckningen för riksarkivet uppföra ytterligare en förste arkivarie i lönegraden B 26;

b) godkänna följande avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* . . . . . kronor 141,700
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal:
   a. Grundavlöningar m. m. . . . . kronor 44,100
   b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* . . . . . » 6,200 50,300
3. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . . . . kronor 10,200

Summa förslagsanslag kronor 202,200;

c) till *Riksarkivet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 202,200 kronor.

4:o) **Riksarkivet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, sid. 13), vilket innebär en höjning av anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten med 3,800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Riksarkivet: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 51,900 kronor.

5:o) **Riksarkivet: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, sid. 13—15) föreslagit riksdagen att till Riksarkivet: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 12,000 kronor.

Detta anslag, som utgått under en följd av år, bestämdes av 1927 års riksdag till 2,000 kronor, sänktes av 1932 års riksdag till 1,800 kronor men höjdes av 1937 års riksdag — närmast på grund av de bokinköpen försvårande valutaförhållandena — till 2,000 kronor.

Anslaget har de senare åren kunnat täcka kostnaderna för inköp av facklitteratur men har icke kunnat i nämnvärd omfattning tagas i anspråk för inköp av arkivalier. Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av anslaget med 10,000 kronor, avsedda för inköp av arkivalier.

Utskottet.

Det av Kungl. Maj:t framställda förslaget om höjning av anslaget i syfte att bereda ökade medel till arkivalieinköp har utskottet icke velat motsätta sig. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på en omständighet, som är ägnad att i vissa fall driva upp prisnivån på arkivalier, nämligen den stundom förekommande konkurrensen mellan olika kulturinstitutioner om salubjudna arkivalier. Utskottet finner det angeläget, att en dylik prisfördyrande konkurrens undvikes, exempelvis genom ökad samverkan mellan de olika institutionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Riksarkivet: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 12,000 kronor.

6:o) **Riksarkivet: Bokbindning och konservering av arkivalier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Riksarkivet: Bokbindning och konservering av arkivalier* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 23,300 kronor.

7:o) **Riksarkivet: Fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, sid. 15 och 16), vilket innebär en anslagshöjning med 3,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Riksarkivet: Fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia*, för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 8,000 kronor.

8:o) **Landsarkiven m. m.: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, sid. 16—18), vilket avser överförande på ordinarie stat såsom andre arkivarie av en extra ordinarie befattning vid landsarkivet i Uppsala och en förstärkning av anslagsmedlen till icke-ordinarie personal med 2,000 kronor vid landsarkivet i Göteborg, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) å personalförteckningen för landsarkiven m. m. uppföra en andre arkivarie i lönegraden B 21 vid landsarkivet i Uppsala;

b) godkänna följande avlöningsstat för landsarkiven m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor	83,400
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m. kronor 43,100			
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 3,200	»	46,300
3. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . .		»	1,350
Summa förslagsanslag		kronor	131,050;

c) till *Landsarkiven m. m.: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 134,400 kronor.

9:o) **Landsarkiven m. m.: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, sid. 18—20), vilket innebär en anslagshöjning med 2,100 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Landsarkiven m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 47,000 kronor.

10:o) **Landsarkiven m. m.: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten. Landsarkiven m. m.: Bokbindning och konservering av arkivalier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Landsarkiven m. m.: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten* ett *reservationsanslag* av 2,200 kronor;

b) till *Landsarkiven m. m.: Bokbindning och konservering av arkivalier* ett *reservationsanslag* av 33,900 kronor.

11:o) **Kungl. biblioteket: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, sid. 21 och 22), vilket innebär en av belastningsförhållandena betingad anslagshöjning med 4,700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) höja den i avlöningsstaten för kungl. biblioteket under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal uppförda delposten till avlöningsförhöjningar m. m. från förslagsvis 5,300 kronor till förslagsvis 10,000 kronor samt i anledning härav höja nämnda anslagspost till 96,070 kronor och avlöningsstatens slutsumma till 245,200 kronor;

b) till *Kungl. biblioteket: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 245,200 kronor.

12:o) **Kungl. biblioteket: Omkostnader. Kungl. biblioteket: Bokinköp och bokbindning.** Kungl. Maj:t har (punkt 12, sid. 22 och 23) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1938/39 anvisa dels till Kungl. biblioteket: Omkostnader ett förslagsanslag av 62,100 kronor, dels ock till Kungl. biblioteket: Bokinköp och bokbindning ett reservationsanslag av 110,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär beträffande omkostnadsanslaget en höjning med 500 kronor samt i fråga om anslaget till bokinköp och bokbindning oförändrad medelsanvisning.

Utskottet.

Under åttonde huvudtiteln äro nu anvisade bland annat följande belopp till bokinköp och bokbindning, nämligen till

kungl. biblioteket	kronor	110,000
stifts- och landsbiblioteken	»	13,500
universitetet i Uppsala	»	148,500
» i Lund	»	137,000
karolinska mediko-kirurgiska institutet	»	24,800
tekniska högskolan	»	35,000
Chalmers tekniska högskola	»	15,000
Summa	kronor	483,800.

Det är alltså med betydande anslag, som staten bekostar inköp och bindning av böcker för de större statliga bibliotekens räkning. För att dessa anslagsmedel skola komma till bästa möjliga användning, synes det påkallat att mellan ifrågavarande bibliotek och jämväl de andra allmänna bibliotek, som i detta sammanhang äro att räkna med, sker ett nära samarbete, syftande bland annat till att undvika att två eller flera bibliotek var för sig anskaffa exemplar av mer sällan nyttjade, dyrare böcker. Utskottet har sig bekant att ett sådant samarbete redan nu i viss utsträckning förekommer

men har anledning uttala önskvärdheten av att samarbetet stärkes och ytterligare utvecklas.

Mot Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag om anslag till kungl. biblioteket för nästa budgetår till omkostnader samt bokinköp och bokbindning har utskottet intet att erinra.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Kungl. biblioteket: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 62,100 kronor;

b) till *Kungl. biblioteket: Bokinköp och bokbindning* ett *reservationsanslag* av 110,000 kronor.

13:o) **Stifts- och landsbibliotek: Avlöningar. Stifts- och landsbibliotek: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Stifts- och landsbibliotek: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av 31,400 kronor;

b) till *Stifts- och landsbibliotek: Omkostnader* ett anslag av 2,000 kronor.

14:o) **Stifts- och landsbibliotek: Bokinköp och bokbindning m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, sid. 23—25) föreslagit riksdagen att till Stifts- och landsbibliotek: Bokinköp och bokbindning m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 17,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 1,500 kronor, avseende en tillfällig förstärkning av det för bokinköp och bokbindning vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping avsedda anslagsbeloppet för möjliggörande av förnyelse och komplettering av referens- och handboksbiblioteket.

Utskottet. Utskottet, som icke har något att erinra mot en tillfällig förstärkning av ifrågavarande anslagsmedel, vill emellertid framhålla, att den omständigheten, att dessa bibliotek tillika tjänstgöra såsom centralbibliotek, motiverar, att vederbörande stadskommuner och landsting understödja stifts- och landsbiblioteken mer verksamt än nu sker. Det synes önskvärt, att Kungl. Maj:t tager denna fråga under närmare omprövning.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under hänvisning i övrigt till vad utskottet under punkten 12:o) yttrat rörande bokinköp för vissa bibliotek, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Stifts- och landsbibliotek: Bokinköp och bokbindning m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 17,000 kronor.

15:o) **Bidrag till pedagogiska biblioteket.** I enlighet med Kungl.

Maj:ts förslag (punkt 15), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till pedagogiska biblioteket* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 7,000 kronor.

16:o) **Nationalmuseet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, sid. 25—28), vilket innebär en anslagshöjning med 4,000 kronor till förstärkning av den icke-ordinarie personalen, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för nationalmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 100,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		» 8,180
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 58,920	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 6,000	» 64,920
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . .		» 8,900
Summa förslagsanslag		kronor 182,000;

b) till *Nationalmuseet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 182,000 kronor.

17:o) **Nationalmuseet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17, sid. 29 och 30), vilket innebär en höjning av anslagsmedlen till expenser med 6,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nationalmuseet: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 43,700 kronor.

18:o) **Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 66,000 kronor.

19:o) **Nationalmuseet: Vandringsutställningar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nationalmuseet: Vandringsutställ-*

ningar m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 8,500 kronor.

20:o) **Livrustkammaren: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 20, sid. 31—33), vilket innebär en höjning av anslagsmedlen till icke-ordinarie personal med 3,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) höja den i avlöningsstaten för livrustkammaren under anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppförda delposten till grundavlöningar m. m. från 27,800 kronor till 30,800 kronor samt i anledning härav höja nämnda anslagspost till 33,700 kronor och avlöningsstatens slutsumma till 60,000 kronor;

b) till *Livrustkammaren: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 60,000 kronor.

21:o) **Livrustkammaren: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 21), vilket innebär en av belastningsskäl föranledd höjning med 1,100 kronor av anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Livrustkammaren: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 7,900 kronor.

22:o) **Livrustkammaren: Underhåll och ökande av samlingarna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Livrustkammaren: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 2,000 kronor.

23:o) **Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 23, sid. 34—40), vilket innebär en anslagshöjning med 6,100 kronor, bland annat betingad av inrättandet av en extra ordinarie assistentbefattning å museets mineralogiska avdelning, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 194,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Lönetillägg åt professorn E. Stensiö	kronor 1,060	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	» 3,600	4,660

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
   a. Grundavlöningar m. m. . . . kronor 50,900
   b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* . . . . . » 1,900 52,800
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . kronor 12,540

Summa förslagsanslag kronor 264,000;

b) till *Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 264,000 kronor.

24:o) **Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 24, sid. 40—44), vilket innebär en anslagshöjning med 3,600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 48,000 kronor.

25:o) **Naturhistoriska riksmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25, sid. 44—48), vilket innebär en huvudsakligen på anslagsposterna till de löpande utgifterna för underhåll och ökande av samlingarna samt till tjänsteresor i Sverige för föreståndare och assistenter belöpande anslagshöjning med 8,200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Naturhistoriska riksmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 92,200 kronor.

26:o) **Statens etnografiska museum: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 26, sid. 48—50), vilket innebär en anslagshöjning med 9,000 kronor, avseende anvisande av medel för anställande av en amanuens med heltidstjänstgöring samt museivakter, hemställer utskottet,

att riksdagen må,

a) öka den i avlöningsstaten för statens etnografiska museum under anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppförda delposten till grundavlöningar m. m. från 12,150 kronor till 21,150 kronor ävensom i anledning härav öka ej mindre nämnda anslagspost från 12,800 kronor till 21,800 kronor än även avlöningsstatens slutsumma från 35,500 kronor till 44,500 kronor;

b) till *Statens etnografiska museum: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 44,500 kronor.

27:o) **Statens etnografiska museum: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27, sid. 50 och 51), vilket innebär en av bland annat höjda bränslepriser och ökade lokalutrymmen betingad anslagshöjning med 6,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens etnografiska museum: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 24,200 kronor.

28:o) **Statens etnografiska museum: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 28, sid. 51 och 52), vilket innebär en anslagsminskning med ett belopp av 3,500 kronor, motsvarande skillnaden mellan ett för innevarande budgetår beviljat engångsbelopp av 4,000 kronor och ett för vissa resor avsett, nytillkommet anslagsbelopp av 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens etnografiska museum: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,900 kronor.

29:o) **Bidrag till nordiska museet.** Kungl. Maj:t har (punkt 29, sid. 52—58) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till nordiska museet för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 240,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 50,000 kronor, vilken helt belöper å ett hittills genom anvisande av lotterimedel understött ändamål, nämligen undersökningar rörande äldre svensk folkkultur och folktradition. Anslagshöjningen motsvarar vad som under de senaste åren anvisats av lotterimedel för nämnda ändamål och understiger med 10,000 kronor det av nordiska museets nämnd för ändamålet begärda beloppet av 60,000 kronor.

Vid anmälan av nämnda anslagsfråga har departementschefen gjort vissa uttalanden av mera allmän innebörd rörande den sedan några år tillbaka aktuella frågan om en uppdelning mellan på riksstaten anvisade anslag och lotterimedlen av sådana kulturella ändamål, som för närvarande understödjas såväl genom anslag å åttonde huvudtiteln som genom bidrag av lotterimedel.

Efter en erinran om riksdagens uttalanden i frågan (bland annat i skrivelsen nr 221/1935) har departementschefen framhållit, att den av riksdagen antydda utvägen att till lotterimedlen överföra samtliga ifrågavarande bidrag från det allmänna vid närmare övervägande icke ansetts för när-

varande framkomlig. I stället hade den utvägen valts att uppdela de anslagsändamål, varom här vore fråga, i två kategorier, nämligen å ena sidan riksstatsanslag, som i fortsättningen borde helt främjas genom staten, å andra sidan sådana, som borde i fortsättningen understödjas genom bidrag av lotterimedel. Det hade ansetts lämpligt att för närvarande till lotterimedlen hänföra bidragen till föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, och till de kungl. teatrarna. Å andra sidan hade till de anslagsändamål, som ansetts böra främjas helt genom bidrag å riksstaten, hänförts nordiska museet ävensom de ändamål, som främjades av den s. k. Cypernkommittén, den s. k. Egyptenkommittén samt vissa institutioner för ortnamns-, landsmåls- och folkminnesforskningar ävensom svenska institutet i Rom.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och få därför hemställa, *Utskottet.*

att riksdagen må såsom *Bidrag till nordiska museet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 240,000 kronor.

30:o) **Bidrag till kulturhistoriska museet i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 30), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till kulturhistoriska museet i Lund* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 27,000 kronor.

31:o) **Bidrag till egyptiska museet. Bidrag till museal vård av Cypernexpeditionens fyndmaterial.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 31 och 32, sid. 59—64) och med förmälan, att utskottet icke har något att erinra mot att förevarande anslagsändamål, vilka hittills tillgodosetts medelst bidrag av lotterimedel, i fortsättningen främjas genom anslag å riksstaten, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) såsom *Bidrag till egyptiska museet* ett anslag av 20,000 kronor;

b) såsom *Bidrag till museal vård av Cypernexpeditionens fyndmaterial* ett anslag av 15,000 kronor.

32:o) **Bidrag till musikhistoriska museet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 33, sid. 64 och 65), vilket innebär en anslagshöjning med 1,500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till musikhistoriska museet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 11,500 kronor.

33:o) **Bidrag till svenska skolmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 34), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till svenska skolmuseet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 3,500 kronor.

Kyrkliga ändamål.

34:o) **Domkapitlen och stiftsnämnderna: Avlöningar. Domkapitlen och stiftsnämnderna: Omkostnader. Domkapitlen och stiftsnämnderna: Uppförande av domkapitelshus i Växjö m. m.** Beträffand Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 35 och 36) om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed anmäles.

35:o) **Kleresistaten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 37) vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kleresistaten* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 8,000 kronor.

36:o) **Vissa ersättningar till kyrkofonden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 38, sid. 67), vilket innebär sammanförande av tre i riksstaten för innevarande budgetår uppförda särskilda anslag under en gemensam anslagstitel, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 5,046,400 kronor.

37:o) **Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 39, sid. 67 och 68), vilket innebär en med hänsyn till belastningen under budgetåret 1936/37 föreslagen anslagshöjning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 65,000 kronor.

38:o) **Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 40), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 17,300 kronor.

39:o) **Lappmarks ecklesiastikverk. Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 41), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Lappmarks ecklesiastikverk* ett *förslagsanslag* av 3,500 kronor;

b) till *Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket*, ett anslag av 3,600 kronor.

40:o) **Avlöningar till pastorer vid svenska församlingar i utlandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 42), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Avlöningar till pastorer vid svenska församlingar i utlandet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 30,000 kronor.

41:o) **Religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 43, sid. 70—72), vilket innebär en anslagshöjning med 7,900 kronor, uppkommen till följd av dels inrättandet av en ny sjömansprästbefattning och dels stegring av levnadskostnaderna, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 74,400 kronor.

42:o) **Kyrkors underhåll. Ersättningar till kyrkor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 44, sid. 72 och 73), vilket innebär uppdelning av det nuvarande förslagsanslaget å 190,000 kronor till ersättningar till kyrkor på två anslag och en total anslagsminskning med 4,900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Kyrkors underhåll* ett *reservationsanslag* av 2,100 kronor;

b) till *Ersättningar till kyrkor* ett *förslagsanslag* av 183,000 kronor.

43:o) **Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 45, sid. 73 och 74), vilket innebär en av belastningsskäl motiverad anslagshöjning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord,* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 7,000 kronor.

Akademier m. m.

44:o) **Bidrag till svenska akademien.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 46), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till svenska akademien* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 8,300 kronor.

45:o) **Bidrag till vetenskapsakademien.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 47, sid. 75), vilket innebär en av bortfallandet av två tillfälliga anslagsbelopp möjliggjord anslagsminskning med 7,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till vetenskapsakademien* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 53,600 kronor.

46:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 48, sid. 75—106) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för de under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien lydande riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m., *dels* godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för nämnda, under akademien lydande institutioner, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, *dels ock* till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 323,700 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ett ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida till den sedan länge aktuella frågan om ifrågavarande institutioners organisation.

Av statsrådsprotokollet inhämtas rörande denna fråga i huvudsak följande:

Av departementschefen tillkallade sakkunniga för utredning angående fornminnesvårdens organisation hava i ämnet avgivit två betänkanden, *det ena* den 29 oktober 1936 rörande omorganisation av de statliga kulturmin-

nesvårdande centrala institutionerna, *det andra* den 9 oktober 1937 rörande provinsmuseernas organisation och ställning till kulturminnesvården. De förslag, som i sistnämnda betänkande framställts, förutsättas av departementschefen kunna genomföras utan riksdagens medverkan. Det i propositionen framlagda organisationsförslaget grundar sig i allt väsentligt på det förstnämnda betänkandet.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av vitterhetsakademien, statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

De sakkunnigas av akademien tillstyrkta förslag innebär, att det nuvarande organisatoriska sambandet mellan riksantikvarieämbetet och statens historiska museum skulle i princip bibehållas. Dock skulle riksantikvarien befrias från detaljansvaret för museets direkta ledning genom inrättande av en särskild befattning såsom museiföreståndare med placering i lönegraden B 30. Riksantikvarien skulle härigenom erhålla en souschef för museet, på vilken huvuddelen av det rent museala arbetet skulle kunna läggas. Föreståndaren — *museidirektören* — skulle utöva den direkta ledningen av statens historiska museum och myntkabinettet. Riksantikvarien skulle dock bibehålla sin ställning som högste chef för museet och skulle alltfort kunna — i samråd med museidirektören — disponera över museets tjänstemän även för den yttre kulturminnesvården.

Vid bifall till de sakkunnigas förslag skulle ifrågavarande institutioners personalkader — som under budgetåret 1936/37 omfattade 53 personer, därav 8 befattningshavare på ordinarie och 5 på extra stat samt 40 icke-ordinarie befattningshavare, den så kallade Hjertbergske antikvarien inberäknad — utgöras av 34 befattningshavare på ordinarie stat, 2 på extra stat och 38 extra ordinarie, eller tillhopa 74 befattningshavare. Personalökningen enligt förslaget skulle sålunda uppgå till 21 befattningshavare.

Den av de sakkunniga och akademien föreslagna personalkadern har åskådliggjorts genom en i statsrådsprotokollet å sid. 90—92 intagen tablå, där jämväl angivas förändringarna i förhållande till personalorganisationen under budgetåret 1937/38.

Bland de föreslagna förändringarna i personalkadern märkes, att den nu för riksantikvarieämbetet avsedde förste expeditionsvakten, i vars göromål det ingår att självständigt handhava och sköta institutionens dyrbara och ganska omfattande instrumentförråd, skulle förvandlas till en befattning såsom *materialförvaltare, tillika förste expeditionsvakt,* med placering i lönegraden B 9. Detta förslag har avstyrkts av statskontoret men biträtts av lönenämnden så till vida, att nämnden förordat, att befattningshavaren fortfarande bibehålles såsom förste expeditionsvakt och hänföres till lönegraden B 7 men tillerkännes ett särskilt arvode å förslagsvis 240 kronor. Vidare har föreslagits, att den för museet nu avsedda befattningen i lönegraden B 7 som förste expeditionsvakt skulle förändras till en befattning som *rustmästare, tillika förste expeditionsvakt,* i lönegraden B 9. Detta förslag har

avstyrkts av statskontoret. Däremot har lönenämnden ansett sig icke böra motsätta sig inrättandet av en rustmästarbefattning.

Departementschefen har för egen del biträtt de sakkunnigas förslag om bibehållande av den nuvarande samorganisationen mellan riksantikvarieämbetet och ifrågavarande museum, under förutsättning att riksantikvarien genom inrättandet av omförmälda souschefsbefattning befrias från den närmaste tillsynen över museet och detaljansvaret för detsamma samt sättes i tillfälle att koncentrera sig på de ur många synpunkter mer angelägna uppgifterna som ledare av den icke-museala verksamheten. Departementschefen har jämväl i övrigt i huvudsak tillstyrkt de sakkunnigas förslag beträffande personalorganisationen. Departementschefens förslag innebär, att personalkadern vid ifrågavarande statsinstitutioner skulle utgöras av å ordinarie stat 32 befattningshavare mot för närvarande 9 och å extra stat en mot för närvarande 5. Anslagsmedel hava beräknats för 41 icke-ordinarie befattningshavare. Härvid har förutsatts, att ett antal befattningshavare, vilka för närvarande helt eller delvis avlönas av fondmedel, hädanefter skulle helt avlönas av statsmedel. De fondmedel, som härigenom skulle frigöras för andra ändamål, uppgå till 26,319 kronor.

I fråga om ovannämnda, av de sakkunniga föreslagna materialförvaltare, tillika förste expeditionsvakt, har departementschefen uttalat, att han med hänsyn till arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som vore i fråga, och önskvärdheten av att kunna för dessa uppgifter erhålla en välkvalificerad person, för egen del ville biträda de sakkunnigas förslag, vilket under detta anslag medförde en kostnadsökning med allenast omkring 500 kronor. Likaledes hade departementschefen blivit övertygad om behovet av en befattning som rustmästare och biträdde därför de sakkunnigas förslag med den av lönenämnden ifrågasatta ändringen, att vederbörande befattningshavare skulle benämnas allenast rustmästare.

Utskottet. Utskottet delar departementschefens uppfattning i fråga om behovet av en omorganisation av de till vitterhetsakademien knutna statliga institutionerna. Den anslagshöjning, som föranledes av det av departementschefen framlagda omorganisationsförslaget, uppgår till icke mindre än 115,500 kronor. Denna anslagshöjning får ses mot bakgrunden av att den svävande omorganisationsfrågan under en lång följd av år ansetts lägga hinder i vägen för en förstärkning av arbetskrafterna vid nämnda institutioner, vilket bland annat haft till följd att akademien av fondmedel bestritt kostnaderna för en hel del ändamål, som kunna anses vara av statlig natur. Med hänsyn härtill och då det får anses rimligt, att en lämpligare proportion åstadkommes mellan antalet ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare — över 80 procent av den nuvarande personalen innehar icke-ordinarie anställning — anser sig utskottet böra i princip biträda Kungl. Maj:ts förslag. I likhet med departementschefen finner utskottet sig icke

böra rikta erinran mot att den nuvarande unionen mellan riksantikvarieämbetet och statens historiska museum bibehålles och att som närmaste chef för museet och myntkabinettet anställes en museidirektör. Härvid förutsätter emellertid utskottet, att det slutliga avgörandet i frågor, som röra sistnämnda institutioner och som skola avgöras i samråd med museidirektören, skall ankomma på riksantikvarien. Den för museidirektören föreslagna löneställningen synes väl avvägd.

Jämväl i övrigt anser sig utskottet kunna i huvudsak biträda Kungl. Maj:ts förslag. Vad särskilt angår befattningarna som materialförvaltare, tillika förste expeditionsvakt, samt som rustmästare anser utskottet, att de särskilda arbetsuppgifter, som avses skola ankomma på dessa befattningshavare, kunna motivera en gynnsammare löneställning än den, som tillkommer förste expeditionsvakt. Med hänsyn bland annat till den allmänna reglering av lönerna inom allmänna civilförvaltningen, varom förslag torde komma att framläggas, anser sig utskottet emellertid icke kunna för närvarande biträda Kungl. Maj:ts förslag, att nämnda befattningshavare skulle hänföras till lönegraden B 9. I anknytning till det av lönenämnden beträffande materialförvaltaren framställda förslaget föreslår utskottet i stället, att befattningshavarna i fråga placeras i lönegraden B 7 men tillerkännas ett särskilt tilläggsarvode av 240 kronor per år, vilket belopp ungefärligen motsvarar en löneklass. Den av nämnda befattningshavare, som av Kungl. Maj:t benämnts materialförvaltare, bör i enlighet med lönenämndens förslag tills vidare benämnas förste expeditionsvakt. Vad utskottet nu föreslagit, medför de förändringarna i den av Kungl. Maj:t föreslagna avlöningsstaten, att anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör minskas med 780 kronor till 195,820 kronor och anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, höjas med 480 kronor till 5,480 kronor. Anslaget i sin helhet bör alltså minskas med (—780 + 480 =) 300 kronor till 323,400 kronor.

Enligt det föregående hava framlagts vissa förslag rörande provinsmuseernas organisation och ställning till kulturminnesvården, vilka synas kunna bedömas fristående från den nu föreliggande organisationsfrågan och som ännu ej varit föremål för Kungl. Maj:ts ställningstagande. Även om den provinsiella museiorganisationen kan genomföras utan att anslag å riksstaten anvisas för ändamålet, synes frågans vikt motivera, att Kungl. Maj:t icke tager ställning till densamma, förrän riksdagen beretts tillfälle yttra sig i ärendet.

Utskottet, som icke velat nu uttala någon mening om den uppflyttning i lönegrad av riksantikvarien och av cheferna för fornminnesavdelningen och byggnadsminnesavdelningen, som av departementschefen ställts i utsikt, får under åberopande av vad sålunda anförts hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) godkänna följande personalförteckning för de under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien lydande riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning:

Befattning.	Lönegrad.
Riksantikvarieämbetet m. m.	
Tjänstemän å ordinarie stat:	
1 riksantikvarie	A 1
2 antikvarier (avdelningschefer)	B 26
1 sekreterare	B 24
1 bibliotekarie-arkivarie	B 24
2 andre antikvarier	B 21
1 kansliskrivare (kassör)	B 11
1 kansliskrivare (registrator)	B 11
2 första arkivbiträden	B 11
1 värmeledningsskötare, tillika reparatör	B 8
3 kanslibiträden	B 7
1 förste expeditionsvakt	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
1 kontorsbiträde	B 4
Tjänsteman å extra stat:	
1 andre antikvarie	B 21
Statens historiska museum m. m.	
Tjänstemän å ordinarie stat:	
1 museidirektör	B 30
4 antikvarier (avdelningsföreståndare)	B 26
3 andre antikvarier	B 21
1 konservator	B 21
1 tecknare	B 17
1 preparator	B 10
1 rustmästare	B 7
1 kanslibiträde	B 7
1 expeditionsvakt	B 5;

b) godkänna följande avlöningsstat för nämnda, under akademien lydande institutioner, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 195,820
2. Avlöning till tjänsteman å extra stat, *förslagsvis*		» 6,800
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		» 5,480
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 91,200	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	kronor 6,100	» 97,300
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		» 18,000
Summa förslagsanslag		kronor 323,400;

c) till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 323,400 kronor.

47:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 49, sid. 106—109) föreslagit riksdagen att till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Omkostnader för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 74,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 5,000 kronor. Av höjningen falla 4,000 kronor på den förslagsvis betecknade posten till reseersättningar, som föreslagits skola höjas från 21,000 till 25,000 kronor, och 1,000 kronor på den maximerade posten till övriga expenser. Därjämte innebär förslaget, att anslagsposten till övriga utgifter, för innevarande budgetår tillfälligtvis höjd med 1,000 kronor till förslagsvis 2,000 kronor, även för nästa budgetår skall uppföras med 2,000 kronor för möjliggörande av viss apparatanskaffning.

Utskottet, som i och för sig icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, utgår från att resekostnaderna i görligaste mån nedbringas genom användning, där så lämpligen låter sig göra, av legitimationskort, berättigande till nedsättning av avgift för järnvägsbiljett. Utskottet får hemställa, *Utskottet.*

att riksdagen må till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum*

m. m.: Omkostnader för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 74,000 kronor.

48:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Inredning och utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 50, sid. 109—111) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Inredning och utrustning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 25,000 kronor.

49:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Statens historiska museum m. m.: Underhåll och ökande av samlingarna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 51, sid. 111 och 112), vilket innebär en anslagshöjning med 4,000 kronor, avsedd att möjliggöra en förstärkning av anslagsmedlen till underhåll och ökande av de under akademiens inseende ställda samlingarna, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Statens historiska museum m. m.: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 17,000 kronor.

50:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 52) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål ävensom beträffande en inom första kammaren av herr *Gustaf Adolf Björkman m. fl.* i ämnet väckt motion (I: 144) avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

51:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Avlöningar. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 53), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Avlöningar* ett anslag av 22,300 kronor;

b) till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 6,500 kronor.

52:o) **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 54) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

53:o) **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Omkostnader. Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 55), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 27,900 kronor;

b) till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* ett *reservationsanslag* av 26,000 kronor.

54:o) **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 56, sid. 118—120), vilket innebär en anslagshöjning med 2,500 kronor, avsedd till ökning av de till elevernas studieresor avsedda anslagsmedlen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 15,500 kronor.

55:o) **Statens konstråd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 57, sid. 120 och 121), vilket innebär en ökning av de till expenser, resor m. m. avsedda anslagsmedlen med 2,000 kronor, och under framhållande av att vad utskottet under punkten 47:o) anfört rörande användande av legitimationskort, äger tillämpning jämväl å denna statsinstitution, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens konstråd* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 11,000 kronor.

56:o) **Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 58, sid. 121—132) föreslagit riksdagen att *dels* å personalförteckningen för musikaliska akademien med musikkonservatoriet uppföra ytterligare 2 lärare i lönegraden B 21, den ene i pianospelning och den andre i sång för musiklärar- och kantors-(kyrko-

sångar-)examen, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda ändringar i den vid nämnda förteckning fogade anmärkningen, *dels* besluta, att avlöningsstaten för musikaliska akademien med musikkonservatoriet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39, erhålla ändrad lydelse på sätt av departementschefen angivits, *dels ock* till Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 207,600 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 182,900 kronor, varför Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsökning med 24,700 kronor.

I skrivelse den 9 september 1937 har musikaliska akademien framlagt förslag till utökande av undervisningen vid musikkonservatoriet och reglering av lärarpersonalens anställningsförhållanden. Förslaget utmynnar i en hemställan om anslagshöjning med 39,600 kronor.

Departementschefen har ansett, att de av akademien ifrågasatta åtgärderna borde genomföras etappvis. Sålunda föreslås, att av de utav akademien begärda fem nya ordinarie och två nya extra ordinarie lärartjänsterna nu inrättas två ordinarie och fem extra ordinarie, av vilka senare fyra skulle erhålla arvoden om 4,500 kronor och en ett arvode av 6,000 kronor beroende på olika undervisningsskyldighet. Vidare skulle en av de nuvarande extra ordinarie lärarna få ökad undervisningsskyldighet och en häremot svarande arvodesökning av 600 kronor, varjämte timersättningen för de biträdande lärarna föreslås höjd från åtta kronor till nio kronor för undervisningstimme. Mot de härav föranledda utgiftsökningarna svarar en av departementschefen till 16,000 kronor beräknad minskning av anslagsbeloppet till biträdande lärare och andra utgifter för undervisningen.

Akademien har vidare föreslagit, att till akademiens förfogande skulle ställas anslagsmedel för gäldande av ersättning åt biträdande lärare och vissa lärare i läroverksstyrelsen, som hava att taga befattning med tentamina och examina för s. k. icke-elever. Beträffande detta förslag har departementschefen i likhet med statskontoret förklarat sig hålla före, att dessa kostnader borde ersättas med de avgifter, som erlades av ifrågavarande icke-elever. Därest dessa avgifter icke försloge till täckande av ifrågavarande kostnader, syntes Kungl. Maj:t böra på förslag av akademien taga under övervägande en höjning av dessa avgifter (för närvarande inalles 50 kronor per elev).

Utskottet. Det av akademien framlagda, av departementschefen för närvarande partiellt tillstyrkta förslaget åsyftar icke en utökning av antalet undervisade elever men väl en förbättring av den undervisning, som redan meddelas. Utskottet anser sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. I likhet med departementschefen finner utskottet, att kostnaderna för tentamina och exa-

mina för icke-elever — d. v. s. personer, vilka på andra vägar förvärvat sig i stort sett den utbildning, som musikkonservatoriet förmedlar, och vilka vilja skaffa sig formell bekräftelse på denna utbildning genom att undergå prov vid konservatoriet — böra i första hand gäldas med anlitande av de avgifter, som erläggas av dessa icke-elever och som icke synas vara för högt tilltagna. Finnes behov därav föreligga, torde en höjning av avgifterna böra komma till stånd.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,

a) å personalförteckningen för musikaliska akademien med musikkonservatoriet uppföra ytterligare 2 lärare i lönegraden B 21, den ene i pianospelning och den andre i sång för musiklärar- och kantors-(kyrkosångar-)examen, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda ändringar i den vid nämnda förteckning fogade anmärkningen;

b) besluta, att avlöningsstaten för musikaliska akademien med musikkonservatoriet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39, erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Avlöningsstat:

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 100,400
—	— — — — — — — — — — — — — —		» 15,200
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
	a. Grundavlöningar m. m.	kronor 83,000	
	b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* . . .	» 3,700	» 86,700
4.	Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . .		» 5,300
		Summa förslagsanslag	kronor 207,600;

c) till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 207,600 kronor.

57:o) **Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Omkostnader. Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och vård av instrument.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 59), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 13,900 kronor;

b) till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och vård av instrument* ett *reservationsanslag* av 7,300 kronor.

58:o) **Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Stipendier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 60, sid. 133 och 134), vilket innebär en anslagshöjning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Stipendier m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor.

59:o) **Teaterrådet.** Kungl. Maj:t har (punkt 61, sid. 134 och 135) föreslagit riksdagen att till teaterrådet för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,500 kronor.

Anslaget är nu uppfört med ett belopp av 8,000 kronor, avsett till arvoden åt teaterrådets ledamöter. Kungl. Maj:ts förslag innebär alltså en anslagshöjning med 2,500 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 9 juli 1937 ur behållningen av vissa tidigare till rådets disposition ställda medel utgått ersättning med 500 kronor för tiden intill utgången av juni 1937 till den av Kungl. Maj:t förordnade suppleanten i teaterrådet, vilken regelbundet deltagit i rådets sammanträden och arbeten i övrigt. Ur nämnda behållning hava under innevarande budgetår jämväl bestritts utgifter för expenser och resor. Behållningen i fråga beräknas vara förbrukad vid utgången av löpande budgetår.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagshöjningen avser att bereda teaterrådet medel till arvode åt nämnde suppleant samt till expenser och reseersättningar.

Utskottet. Arvoden till teaterrådets ordförande och ledamöter utgå nu med vissa bestämda belopp per år, oavsett antalet sammanträdesdagar. I konsekvens härmed har jämväl den ovannämnde suppleantens ersättning bestämts i form av ett till beloppet fixerat årsarvode. Denna arvodessättning skiljer sig från de avlöningsgrunder, som tillämpas i fråga om flertalet andra liknande institutioner av statlig eller halvstatlig karaktär. Till jämförelse må nämnas, att ordföranden och ledamöterna i allmänna civilförvaltningens lönenämnd åtnjuta dels årsarvoden, dels ock, utöver årsarvodena, ett arvode per sammanträdesdag. Suppleant i berörda nämnd äger uppbära allenast arvode för dag, då han deltager i sammanträde. Utskottet anser, att arvodena till teaterrådets ordförande och ledamöter till ett kommande år böra

avpassas efter liknande grunder. För nästa budgetår ifrågasätter utskottet icke annan ändring än att arvodet till suppleanten bör utgå i form av arvode för dag, då han är närvarande vid teaterrådets sammanträden.

Mot det för nästa budgetår äskade anslaget har utskottet icke något att erinra och får således hemställa,

att riksdagen må till *Teaterrådet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,500 kronor.

Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

60:o) **Universitetskanslersämbetet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 62), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Universitetskanslersämbetet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 39,500 kronor.

61:o) **Universitetskanslersämbetet: Omkostnader. Universitetskanslersämbetet: Möblering m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 63, sid. 136 och 137), vilket innebär en höjning av omkostnadsanslaget med 600 kronor och anvisande av ett engångsanslag till möblering av ett arbetsrum för universitetskanslern, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Universitetskanslersämbetet: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 2,600 kronor;

b) till *Universitetskanslersämbetet: Möblering m. m.* ett *reservationsanslag* av 4,000 kronor.

62:o) **Uppsala universitet: Avlöningar. Uppsala universitet: Materiel m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 64) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

63:o) **Uppsala universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket. Uppsala universitet: Stipendier åt studerande. Uppsala universitet: Vissa ersättningar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 65, sid. 137 och 138), vilket innebär en minskning av det sistnämnda anslaget med 100 kronor och i övrigt samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet, som erinrar

om vad utskottet under punkten 12:o) yttrat rörande bokinköp för vissa bibliotek,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Uppsala universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket* ett *reservationsanslag* av 148,500 kronor;

b) till *Uppsala universitet: Stipendier åt studerande* ett anslag av 6,200 kronor;

c) till *Uppsala universitet: Vissa ersättningar m. m.* ett anslag av 14,200 kronor.

64:o) **Uppsala universitet: Inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 66) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

65:o) **Uppsala universitet: Anskaffning av vetenskaplig utrustning m. m. för vissa institutioner.** Kungl. Maj:t har (punkt 67, sid. 139—142) föreslagit riksdagen att till Uppsala universitet: Anskaffning av vetenskaplig utrustning m. m. för vissa institutioner för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 77,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *C. P. Wahlmark* och *H. Åkerberg* (I: 25) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmbäck* (II: 34), vari hemställts, att riksdagen måtte öka det av Kungl. Maj:t föreslagna reservationsanslaget till seminariet för nordisk ortnamnsforskning för anskaffande av ett studiebibliotek från 3,000 kronor till 8,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 27,000 kronor. Av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet avses 25,000 kronor till anskaffande av utrustning åt envar av de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna, 9,000 kronor för anskaffande av en röntgenapparat för anatomiska institutionen, 15,000 kronor till instrument och apparater för kemiska institutionen samt slutligen 3,000 kronor till seminariet för nordisk ortnamnsforskning för anskaffande av ett studiebibliotek.

Beträffande det sistnämnda anslagsändamålet inhämtas av statsrådsprotokollet, att ortnamnsseminariets föreståndare, *professorn J. Sahlgren*, begärt ett engångsanslag för ändamålet av 15,000 kronor. Till stöd härför har han anfört bland annat:

Seminariet för nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet hade höstterminen 1937 flyttat in i svenska ortnamnsarkivets nya lokaler i det s. k. dekanhuset. Den kurslitteratur, de uppslagsböcker och lexika, som

hade funnits tillgängliga i de gamla lokalerna i seminariebiblioteket, stode nu ej längre till buds. Seminariet hade hittills saknat även de allra nödvändigaste kartorna och kartverken, vilka därför nu också måste inköpas. För dem, som studerade nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet, vore det ett nödvändigt villkor att hava tillgång till nödig litteratur och kartor. Med enbart de knapphändiga anslag, som komme seminariebiblioteken till del, skulle det taga flera decennier att anskaffa ett användbart studiebibliotek. Seminariet såge sig därför nödsakat att begära ett engångsanslag för detta ändamål å 15,000 kronor.

Kanslern har framhållit, att ett studiebibliotek torde vara nödvändigt för seminariets arbete, och att för anskaffande av det allra viktigaste av litteratur och kartor erfordrades ett anslagsbelopp av 8,000 kronor.

Departementschefen har för egen del förklarat sig anse, att anslaget för nu ifrågavarande ändamål borde kunna för nästa budgetår begränsas till ovannämnda belopp av 3,000 kronor.

Till stöd för det motionsvis gjorda yrkandet har i motionen I: 25 anförts huvudsakligen följande:

Då riksdagen år 1930 inrättade en personlig professur i nordisk ortnamnsforskning, hade det givetvis ej varit riksdagens mening, att denna professur skulle ställas sämre än andra humanistiska professurer vid Uppsala universitet, vilka alla hade egna biblioteksanslag. Det faktum, att professorn i nordisk ortnamnsforskning för åren 1930—37 av sparsamhetsskäl ej begärt biblioteksanslag för sitt ämne utan nöjt sig med de för hans undervisning rätt knappa tillgångarna i seminariebiblioteket för nordiska språk, gåve hans anhållan om ett engångsanslag för år 1938 ökat berättigande.

Under de år professuren funnits, hade tilloppet av lärjungar varit synnerligen livligt. Sedan 1930 hade tre doktorsavhandlingar i ämnet försvarats. Under 1938 väntades ytterligare ej mindre än fyra disputationer.

För det av departementschefen föreslagna engångsanslaget av 3,000 kronor kunde icke ens ett komplett exemplar av rikets allmänna kartverks ekonomiska kartor inköpas. Det syntes ofrånkomligt, att det av universitetskanslern tillstyrkta beloppet av 8,000 kronor redan i år beviljades.

Utskottet.

Med hänsyn till det behov av svenska kartor och kartverk, som av allt att döma föreligger vid seminariet för nordisk ortnamnsforskning, vill utskottet i anledning av det motionsvis framställda förslaget förorda en höjning av det av departementschefen för detta seminarium beräknade anslagsbeloppet av 3,000 kronor med 1,000 kronor till 4,000 kronor. I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår ökas med 1,000 kronor utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, d. v. s. till 78,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom herrar Wahlmarks, Åkerbergs och Holmbäcks ovan-

nämnda motioner (I: 25 och II: 34), till *Uppsala universitet: Anskaffning av vetenskaplig utrustning m. m. för vissa institutioner* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 78,000 kronor.

66:o) **Lunds universitet: Avlöningar. Lunds universitet: Materiel m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 68) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål ävensom beträffande en inom första kammaren av herr *Wistrand m. fl.* väckt motion (I: 13) om upprättande av en professur i ekonomisk historia vid universitetet i Lund avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

67:o) **Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket. Lunds universitet: Stipendier åt studerande.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 69), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, och under åberopande av vad utskottet under punkten 12:o) yttrat rörande bokinköp för vissa bibliotek, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket* ett *reservationsanslag* av 137,000 kronor;

b) till *Lunds universitet: Stipendier åt studerande* ett anslag av 4,900 kronor.

68:o) **Lunds universitet: Anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 70, sid. 143—151), vilket innebär en minskning med 11,400 kronor av det nu utgående tillfälliga anslaget, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lunds universitet: Anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 107,600 kronor.

69:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 71, sid. 152—158), vilket innebär en anslagshöjning med 23,300 kronor, betingad främst av vissa personalförstärkningar samt av ett förslag om beredande av kostnadsfri semester m. m. åt vissa underläkare samt klinik- och poliklinikamanuenser, vilken höjning dock delvis kompenseras av en motsvarande minskning av materielanslaget, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) å personalförteckningen för vissa tjänstemän vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och dess institutioner

m. m. under rubriken vetenskapliga institutioner och inrättningar uppföra 1 tekniskt biträde vid hygieniska institutionen samt 1 tekniskt biträde vid ortopediska kliniken och polikliniken, båda i lönegraden B 7;

b) med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39 höja den i avlöningsstaten för nämnda institut under rubriken I. Professorer och lärare m. fl. och anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppförda posten Arvoden till biträdande lärare m. fl., nu 87,800 kronor, med 1,600 kronor till 89,400 kronor;

c) med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39 uppdela nämnda anslagspost i två delposter, den ena benämnd Grundbelopp å 224,400 kronor och den andra benämnd Vikariatsersättningar m. m. å förslagsvis 6,000 kronor;

d) med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39 godkänna i nedan angivna delar ändrade lydelse av avlöningsstaten:

II. Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m.

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor	102,100
2.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		»	16,400
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
	a. Grundavlöningar m. m.	kronor 12,500		
	b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 1,000	»	13,500
4.	Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		»	8,500
			Summa kronor	140,500.

Sammandrag.

I.	Professorer och lärare m. fl.	kronor 575,000
II.	Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m.	» 140,500
	Summa förslagsanslag	kronor 715,500;

e) till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 715,500 kronor.

70:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 72, sid. 158—160), vilket innebär en anslagsminskning med 5,000 kronor, uppkommen genom å ena sidan överförande av vissa lönekostnader å tillhopa omkring 10,700 kronor till nästföregående anslag och å andra sidan en höjning av förevarande anslag med 5,700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 135,500 kronor.

71:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 73), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, och under åberopande av vad utskottet under punkten 12:o) yttrat rörande bokinköp för vissa bibliotek, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 24,800 kronor.

72:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Utrustning för kemiska institutionen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 74) och under erinran, att anslaget är avsett till slutförande av den komplettering av institutionens utrustning, vartill 1937 års riksdag anvisat 6,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Utrustning för kemiska institutionen* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 6,000 kronor.

73:o) **Tandläkarinstitutet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 75, sid. 161—166) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, dels ock till Tandläkarinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 187,300 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom andra kammaren av herr *I. Anderson* i Norrköping väckt motion (II: 127), vari hemställts, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Majt:s förslag under ifrågavarande punkt, besluta, att sköterska å röntgenlaboratoriet måtte placeras i lönegrad e. o. 7;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren* väckt motion (II: 250), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta i avlöningsstaten för tandläkarinstitutet, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1938/39, uppföra under:

2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . . kronor 105,530
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
   a. Grundavlöningar m. m. . . . . kronor 30,990
   b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis . . . . . » 5,400 » 36,390.

Sistnämnda motionsyrkande avser att bereda de tre kontrollantbiträdena vid institutet, vilka för närvarande åtnjuta arvoden, extra ordinarie anställning med placering i 6:e lönegraden.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisas till motionerna.

Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar, utmynnande i en anslagshöjning med 2,900 kronor, innebära, att de sex vid tandläkarinstitutet anställda sköterskor, som fortfarande åtnjuta avlöning i form av arvoden, samt dessutom den icke-ordinarie kassörskan skola erhålla extra ordinarie anställning, de förra i 6:e och den senare i 7:e lönegraden.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att framställningar därjämte gjorts om beredande av ordinarie anställning åt vissa extra ordinarie avdelningssköterskor samt av extra ordinarie anställning åt ovannämnda kontrollantbiträden, biträdet å röntgenlaboratoriet samt vissa andra befattningshavare med arvoden, men att departementschefen icke för närvarande funnit sig kunna biträda dessa framställningar.

Utskottet.

Utskottet har ingenting att erinra emot att i avlöningsstaten för tandläkarinstitutet vidtagas de ändringar, som föranledas av departementschefens förslag om beredande av extra ordinarie anställning åt vissa befattningshavare, som nu erhålla ersättning i form av arvoden.

Vad angår det i motionen II: 127 framställda yrkandet i fråga om löneställningen för sköterskan å röntgenlaboratoriet vid tandläkarinstitutet, vilken enligt departementschefens förslag skulle erhålla extra ordinarie anställning, vill utskottet fästa uppmärksamheten därå, att universitetskanslern ifrågasatt, att denna befattningshavare skulle placeras i 6 lönegraden. Utskottet har inhämtat, att röntgensköterskan enligt gällande kompetensfordringar icke behöver hava genomgått sjuksköterskeskola utan kan vara en vid tandläkarinstitutet utbildad tandsköterska. Sköterskan i fråga är underordnad den ordinarie avdelningssköterskan å tandkirurgiska avdelningen, vilken avlönas enligt lönegraden B 7. Skall röntgensköterskan erhålla en högre löneställning än departementschefens förslag förutsätter, torde frågan därom först böra prövas av institutets styrelse och universitetskanslern. Emellertid finner utskottet rimligt, att röntgensköterskan icke lider minskning i de nu utgående löneförmånerna, vilket kan undvikas, om den nuvarande befattningshavaren, såsom kanslern föreslagit och departements-

chefen förutsatt, erhåller ett personligt lönetillägg. Med hänvisning till det förda får utskottet avstyrka motionen i fråga.

I anledning av det förslag, som i motionen II: 250 framställts rörande ändrad anställningsform för tre kontrollantbiträden, vill utskottet erinra, att allmänna civilförvaltningens lönenämnd i sitt i ärendet avgivna utlåtande ansett sig böra giva uttryck åt den uppfattningen, att en allmän översyn av organisationen av den nuvarande biträdespersonalen synes påkallad. Utskottet finner det angeläget att understryka denna lönenämndens uppfattning. En sådan översyn bör kunna vara verkställd så tidigt, att dess resultat kan föreligga i nästa års statsverksproposition. Utskottet finner följaktligen icke anledning att nu vidtaga ändring i Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar på denna punkt utan avstyrker även denna motion.

Utskottet, som jämväl i övrigt biträder Kungl. Maj:ts förslag, får således hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Andersons i Norrköping och fröken Hesselgrens ovannämnda motioner (II: 127 och II: 250),

a) godkänna följande avlöningsstat för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor	41,600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		»	112,730
Anm.: Ur denna anslagspost skola bestridas kostnaderna för lönetillägg med 1,620 kronor för vardera av tre ordinarie lärare på grund av ökad undervisningsskyldighet.			
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 24,300		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 3,900	»	28,200
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		»	4,770
		Summa kronor	187,300;

b) till *Tandläkarinstitutet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 187,300 kronor.

74:o) **Tandläkarinstitutet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 76, sid. 166 och 167), vilket innebär en höjning av anslagsmedlen till övriga expenser med 4,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tandläkarinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 142,000 kronor.

75:o) **Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Bidrag till driftkostnader. Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 77, sid. 167—169), vilket innebär en höjning av det förstnämnda anslaget med 20,000 kronor av hänsyn till anslagets belastning under det sistförflutna budgetåret samt en höjning med 5,000 kronor av den i materielanslaget ingående anslagsposten till sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Bidrag till driftkostnader* ett *förslagsanslag* av 210,000 kronor;

b) till *Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Materiel m. m.* ett *reservationsanslag* av 23,100 kronor.

76:o) **Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 78, sid. 169), vilket innebär en av höjda driftkostnader för år 1937 betingad anslagshöjning med 11,700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 75,000 kronor.

77:o) **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar. Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader. Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning. Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar. Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 79) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

78:o) **Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm. Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrisk klinik och poliklinik i Stockholm.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 80 och 81) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

79:o) **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 82), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,900 kronor.

80:o) **Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 83, sid. 175—177), vilket innebär en anslagshöjning med 2,000 kronor, avsedd att komma Stockholms och Göteborgs högskolor till godo, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 42,000 kronor.

81:o) **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer. Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden. Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 84), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* ett *förslagsanslag* av 1,700 kronor;

b) till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden* ett *förslagsanslag* av 12,000 kronor;

c) till *Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* ett *reservationsanslag* av 35,000 kronor.

82:o) **Gemensamma universitetsändamål: Universitetsstatistik.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 85), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma universitetsändamål: Universitetsstatistik* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 12,000 kronor.

83:o) **Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 86), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor.

84:o) **Gemensamma universitetsändamål: Rese- och traktamentsersättningar åt universitetsrektorerna för vissa resor i universitetsärenden. Gemensamma universitetsändamål: Extra undervisning vid de praktisk-teologiska övningskurserna vid universiteten i Uppsala och Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 87), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Gemensamma universitetsändamål: Rese- och traktamentsersättningar åt universitetsrektorerna för vissa resor i universitetsärenden* ett *förslagsanslag* av 1,100 kronor;

b) till *Gemensamma universitetsändamål: Extra undervisning vid de praktisk-teologiska övningskurserna vid universiteten i Uppsala och Lund* ett anslag av 4,000 kronor.

85:o) **Rasbiologiska institutet: Avlöningar. Rasbiologiska institutet: Omkostnader. Rasbiologiska institutet: Materiel m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 88) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

86:o) **Farmaceutiska institutet: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 89, sid. 179 och 180), vilket innebär en anslagshöjning med 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) höja den i avlöningsstaten för farmaceutiska institutet uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, nu 300 kronor, med 900 kronor till 1,200 kronor ävensom i anledning härav höja avlöningsstatens slutsumma från 76,200 kronor till 77,100 kronor;

b) till *Farmaceutiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 77,100 kronor.

87:o) **Farmaceutiska institutet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 90), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Farmaceutiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 13,600 kronor.

88:o) **Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 91, sid. 181), vilket innebär en anslagshöjning med ett belopp av 5,000 kronor, avsett att utgöra ersättning för vissa överskottsmedel, vilka hittills varit disponibla för ifrågavarande ändamål men som beräknats vara förbrukade med utgången av innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 8,700 kronor.

89:o) **Ortnamnskommissionen. Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar. Landsmålsundersökningarna i riket. Understödjande av svensk folkminnesforskning.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 92—94) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål ävensom beträffande en inom första kammaren av herr Fr. Ström väckt motion (I: 61) om ökat stöd åt folkminnesforskningen i vårt land avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

Tekniska högskolor m. m.

90:o) **Tekniska högskolan: Avlöningar.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 95, sid. 203—213), vilket innebär inrättande av tre nya ordinarie befattningar vid högskolan samt en huvudsakligen därav och

av vissa personalförstärkningar i övrigt betingad anslagshöjning med 16,500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) å personalförteckningen för tekniska högskolan under rubriken tjänstemän å ordinarie stat uppföra 1 kameralbiträde i lönegraden B 8, ytterligare 1 laboratorievaktmästare i lönegraden B 7 och ytterligare 1 vaktmästare i lönegraden B 5;

b) godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor	556,900
Anm.: Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla en del av rektors undervisningsskyldighet såsom professor.			
2. Avlöning till tjänsteman å indragningsstat, *förslagsvis*		»	11,200
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		»	171,800
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m.m.	kronor 365,750		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 3,850	»	369,600
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		»	25,200
		Summa kronor	1,134,700

Särskilda uppbördsmedel:

Avgifter från de studerande	kronor 275,000
	Nettoutgift kronor 859,700;

c) till *Tekniska högskolan: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 859,700 kronor.

91:o) **Tekniska högskolan: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 96, sid. 213—216), vilket innebär en anslagshöjning med 11,400 kronor, betingad främst av en föreslagen ökning av expensmedlen, vilken ökning å sin sida motväges av bland annat en överflyttning av ett

belopp av 5,000 kronor från förevarande anslag till stipendieanslaget, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 243,600 kronor.

92:o) **Tekniska högskolan: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 97, sid. 216—222), vilket innebär en anslagshöjning med 100,000 kronor, därav 80,000 kronor till nyanskaffning av apparater m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 417,700 kronor.

93:o) **Tekniska högskolan: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek. Tekniska högskolan: Stipendier. Tekniska högskolan: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer. Tekniska högskolan: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 98, sid. 223 och 224), vilket i fråga om stipendieanslaget innebär en höjning med 5,000 kronor, uppkommen genom överflyttning av motsvarande belopp från omkostnadsanslaget, och i övrigt oförändrad medelsanvisning, får utskottet, som erinrar om vad utskottet under punkten 12:o) yttrat beträffande bokinköp för vissa bibliotek, hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Tekniska högskolan: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* ett *reservationsanslag* av 35,000 kronor;

b) till *Tekniska högskolan: Stipendier* ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor;

c) till *Tekniska högskolan: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* ett *förslagsanslag* av 300 kronor;

d) till *Tekniska högskolan: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* ett *reservationsanslag* av 2,000 kronor.

94:o) **Tekniska högskolan: Inredningsarbeten m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 99, sid. 224 och 225), vilket innebär anvisande av vissa engångsbelopp till inredningsarbeten i högskolans bibliotek och till omläggning av det elektriska ledningsnätet i kemibyggnaden m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan: Inredningsarbeten m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 29,800 kronor.

95:o) **Chalmers tekniska högskola m. m.: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 100, sid. 226—246), föreslagit riksdagen att

dels å personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola under rubriken tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare en professorsbefattning i lönegraden B 28;

dels besluta, att den vid personalförteckningen fogade anmärkningen skall erhålla i statsrådsprotokollet avgiven lydelse;

dels besluta, att professuren i maskinlära, med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer vid Chalmers tekniska högskola skall från och med den 1 juli 1939 omändras till en professur i maskinelement jämte hiss- och transportanordningar;

dels godkänna i statsrådsprotokollet intagen avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;

dels godkänna i statsrådsprotokollet intagen personalförteckning och avlöningsstat för tekniska gymnasiet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;

dels ock till Chalmers tekniska högskola m. m.: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 356,500 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 70,200 kronor, därav 46,300 kronor belöpande å Chalmers tekniska högskola och 23,900 kronor å Chalmers tekniska gymnasium.

För *högskolans* vidkommande föreslås inrättande från och med nästa budgetår av en ny professur, nämligen i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer, varjämte de hittillsvarande professurerna i elektroteknik och i maskinlära, med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer, föreslås ändrade, den förra till en professur i teoretisk elektricitetslära, med undervisning jämväl i elektroteknikens principer och elektrisk mätteknik, och den senare till en professur i maskinelement jämte hiss- och transportanordningar. Sistnämnda omändring förutsättes dock skola träda i kraft först från och med budgetåret 1939/40. Vidare föreslås, att kanslipersonalen förstärkes med ett extra ordinarie kanslibiträde i 7 lönegraden. Speciallärarbefattningar i ritteknik och maskinritning, i byggnadsstatik och brobyggnad samt i elektrisk anläggningsteknik nyinrättas, varjämte speciallärarens i skeppsbyggeri undervisning utvidgas; å andra sidan bortfalla speciallärarbefattningarna i tillämpad värmelära och i förbränningsmotorer. Rektorsarvodet föreslås höjt med 200 kronor till 2,000 kronor och såsom arvode åt en sekreterare i högskolans styrelse beräknas 500 kronor. De för närvarande med 45,300 kronor uppförda anslagsmedlen till assistenter och lärarbiträden ökas med 40,000 kronor. Mot de sålunda föreslagna anslagshöjningarna svara vissa anslagsminskningar, nämligen 5,800 kronor för gottgörelse åt arbetsbiträden i verkstaden, 5,100 kronor för familjepensionsavdrag för högskolans professorer samt slutligen 4,000 kronor genom en uppräkning av de särskilda anslagsmedlen.

Beträffande det *tekniska gymnasiet* äro de ifrågasatta anslagshöjningarna huvudsakligen föranledda av gymnasiets fortgående utbyggande till ett fullständigt tekniskt gymnasium. De tre kvarvarande befattningarna såsom andrelärare föreslås sålunda förändrade till lektorstjänster i lönegraden L 27 och verkstadsingenjörbefattningen föreslås inordnad under allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente med placering å övergångsstat i lönegraden B 22. Ett belopp av 2,000 kronor beräknas för en extra laboratorievaktmästare. Av den föreslagna anslagshöjningen belöper slutligen ett belopp av 6,500 kronor å nedräkning i samband med omorganisationen av de särskilda uppbördsmedlen (elevavgifterna).

Utskottet. Mot Kungl. Maj:ts förslag, som i stort sett kan betecknas som konsekvenser av den beslutade ombildningen av Chalmers tekniska institut till en högskola och av den lägre avdelningen vid institutet till ett tekniskt gymnasium, har utskottet intet att erinra. Utskottet anser sig således böra biträda jämväl förslaget rörande ombildning till lektorstjänster redan från och med nästa budgetår av de tre kvarvarande andrelärartjänsterna, oaktat tidigare förutsatts, att endast två av dessa tjänster skulle ombildas från och med nästa budgetår och den tredje först från och med budgetåret 1939/40.

Utskottet får således hemställa,

att riksdagen må, i enlighet med Kungl. Maj:ts föreslag,

a) å personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola under rubriken tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare en professorsbefattning i lönegraden B 28;

b) besluta, att den vid personalförteckningen fogade anmärkningen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Anm: Professorsbefattningarna, vilka äro 15, omfatta vardera ett av följande ämnesområden: 1) fysik; 2) matematik; 3) mekanik och matematik; 4) skeppsbyggeri; 5) byggnadslära och ornamentsritning; 6) teoretisk elektricitetslära med undervisningsskyldighet jämväl i elektroteknikens principer och elektrisk mätteknik; 7) organisk kemi; 8) oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi; 9) maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer; 10) maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om värmemotorer; 11) väg- och vattenbyggnadslära; 12) elektroteknik med undervisningsskyldighet företrädesvis i elektrotekniska maskinkonstruktioner; 13) kemisk teknologi; 14) byggnadsteknik samt 15) mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer;

c) besluta, att professuren i maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer vid Chalmers tekniska högskola skall från och med den 1 juli 1939 omändras till en professur i maskinelement jämte hiss- och transportanordningar;

d) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 180,000
Anm.: Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla någon del av rektors undervisningsskyldighet som professor.		
2. Avlöning till tjänsteman å extra stat, *förslagsvis*		» 6,800
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		» 52,200
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 96,250	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 350	» 96,600
5. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		» 200
	Summa	kronor 335,800

Särskilda uppbördsmedel:

Elevavgifter	kronor 72,000
Nettoutgift	kronor 263,800;

e) godkänna följande personalförteckning för tekniska gymnasiet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
Tjänstemän å ordinarie stat.	
7 lektorer	L 27
1 vaktmästare	B 5
Tjänsteman å övergångsstat.	
1 verkstadsingenjör	B 22;

f) godkänna följande avlöningsstat för tekniska gymnasiet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*	kronor	71,600
2. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat, *förslagsvis*	»	7,600
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	20,000
Summa	kronor	99,200

Särskilda uppbördsmedel:

Elevavgifter	kronor	6,500
Nettoutgift	kronor	92,700;

g) till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 356,500 kronor.

96:o) **Chalmers tekniska högskola m. m.: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 101, sid. 246—248), vilket innebär en anslagshöjning med 10,500 kronor, uppkommen genom å ena sidan en ökning av posten till bränsle, lyse och vatten med 9,500 kronor och posten till övriga expenser med 3,000 kronor och å andra sidan bortfallandet av en i staten för löpande budgetår uppförd tillfällig anslagspost å 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 71,000 kronor.

97:o) **Chalmers tekniska högskola m. m.: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 102, sid. 248—250), vilket innebär en anslagshöjning med 42,000 kronor, betingad främst av behovet av en förstärkning av högskolans anslagsmedel till samlingar och laborationer i samband med införande från och med nästa budgetår av examensarbeten vid samtliga fackavdelningar, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 98,000 kronor.

98:o) **Chalmers tekniska högskola m. m.: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 103, sid. 250 och 251), vilket innebär en av den av 1937 års riksdag beslutade omorganisationen motiverad anslagshöjning med 10,000 kronor, och under åberopande av vad utskottet under punkten 12:o) yttrat rörande bokinköp för vissa bibliotek, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 25,000 kronor.

99:o) **Chalmers tekniska högskola m. m.: Stipendier vid högskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 104), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Stipendier vid högskolan* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 2,400 kronor.

100:o) **Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid de tekniska högskolorna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 105, sid. 251 och 252), vilket innebär, att det nuvarande förslagsanslaget till ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid tekniska högskolan i Stockholm förändras till att avse jämväl Chalmers tekniska högskola utan att likväl någon anslagshöjning ifrågasättes, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid de tekniska högskolorna* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 3,000 kronor.

Skolöverstyrelsen.

101:o) **Skolöverstyrelsen: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 106, sid. 253—262) föreslagit riksdagen att dels med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39 godkänna av departementschefen förordad ändrad lydelse av den i personalförteckningen för skolöverstyrelsen ingående avdelningen Skolöverstyrelsens statistiska avdelning, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 546,900 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 537,500 kronor, varför Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 9,400 kronor.

Den föreslagna höjningen hänför sig med ett belopp av 11,600 kronor till delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal och med ett belopp av 1,200 kronor till anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Sistnämnda belopp avser att tillkomma den nuvarande innehavaren av befattningen hos skolöverstyrelsen såsom konsulent och särskild föredragande i ärenden angående husligt arbete

som ett personligt arvodestillägg, varå dyrtidstillägg förutsättes skola utgå. Mot nämnda höjningar om tillhopa 12,800 kronor svarar en minskning av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med 3,400 kronor, sammanhängande med ett förslag om indragning av en kanslibiträdes- och en kontorsbiträdesbefattning å överstyrelsens statistiska avdelning och deras ersättande med en skrivbiträdesbefattning i lönegraden B 2.

Utskottet. Utskottet, som icke vill motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag om beredande av omförmälda, av läroverkslöneregleringen påkallade personliga arvodestillägg åt den nuvarande konsulenten och särskilda föredraganden i ärenden angående husligt arbete, vill i anledning av ett av de sakkunniga för utredning angående skolöverstyrelsens organisation avgivet yttrande framhålla, att utskottet icke anser sig böra uttala någon uppfattning om behovet av en ordinarie tjänst hos överstyrelsen med arbetsuppgifter, i huvudsak motsvarande den nuvarande konsulentens och särskilda föredragandens. Jämväl i övrigt tillstyrker utskottet det av Kungl. Maj:t framställda förslaget, och utskottet får därför hemställa,

att riksdagen må, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,

a) med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39 godkänna följande ändrade lydelse av den i personalförteckningen för skolöverstyrelsen ingående avdelningen Skolöverstyrelsens statistiska avdelning:

Befattning.	Lönegrad.
Skolöverstyrelsens statistiska avdelning.	
1 förste aktuarie, tillika chef	B 26
2 aktuarier	B 21
2 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*	kronor	362,800
2. Avlöning till tjänsteman å indragningsstat, *förslagsvis*	»	6,300
3. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, *förslagsvis*	»	22,200

4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Grundbelopp	kronor 27,400		
b. Vikariatsersättningar m. m., *förslagsvis* . .	» 800	kronor	28,200
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 95,800		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* . . .	» 7,500	»	103,300
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . .		»	24,100
	Summa förslagsanslag	kronor	546,900;

c) till *Skolöverstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 546,900 kronor.

102:o) **Skolöverstyrelsen: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 107, sid. 263 och 264), vilket innebär en huvudsakligen av inträffade prisstegringar föranledd anslagshöjning med 8,700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 118,200 kronor.

Allmänna läroverken m. m.

103:o) **Högre lärarinneseminariet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 108, sid. 265—272) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för högre lärarinneseminariet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, dels ock till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 356,700 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *G. Rahmn* väckt motion (I: 146), vari hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta en höjning av arvodena till bibliotekarier och biträden å rektorsexpeditionerna vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverken och folkskoleseminarierna i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsökning med 32,700 kronor. I huvudsak föranledes höjningen av den från och med den 1 januari 1938 genomförda lärarlöneregleringen och av förslag om överförande av de under avlöningsstaten för högre lärarinneseminariet uppförda särskilda uppbördsmedlen till riksstatens inkomstsida. Med ett belopp av 150 kronor belöper anslagsökningen därjämte å en höjning av arvodet till bibliotekarien från 900 kronor till 1,050 kronor. I samband med förordandet av sistnämnda höjning har departementschefen gjort vissa principiella uttalanden rörande den i motionen berörda frågan om arvodena till bibliotekarier och rektorsbiträden vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter.

Sistnämnda fråga var föremål jämväl för 1937 års riksdags uppmärksamhet. I enskilda motioner hade yrkats *dels* att det särskilda arvodet å 300 kronor för år till vissa lärare vid provårsanstalt måtte med hänsyn till den av löneregleringen betingade övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg bestämmas till 350 kronor, *dels och* att anslagen till arvoden åt bibliotekarier och åt biträden vid rektorsexpeditionerna vid folkskoleseminarierna måtte höjas med det belopp, som erfordrades för att icke dessa befattningshavare skulle lida löneminskning genom övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg. I anledning av det förstnämnda yrkandet framhöll statsutskottet (utlåtande nr 189, sid. 31), att frågan om dyrtidstilläggets ändrade beräkning saknade betydelse för ett stort antal av de lärare, som skulle åtnjuta det särskilda provårsarvodet, enär den till dem utgående lönen komme att överstiga det belopp, på vilket nyreglerat dyrtidstillägg finge beräknas. Bland annat på grund härav avstyrktes detta yrkande. Beträffande det motionsvis framställda förslaget i övrigt yttrade statsutskottet (samma utlåtande, sid. 133), att förslaget återverkade på ett flertal arvoden vid de läroanstalter, som berördes av löneregleringen. Vad särskilt anginge de av motionären angivna arvodena, utginge dessa som regel till befattningshavare, vilka komme i åtnjutande av den av utskottet tillstyrkta löneregleringen. Även om med hänsyn härtill en viss tvekan kunde föreligga rörande behovet av en uppräkning av arvodena på grund av minskningen i dyrtidstilläggen, ansåge utskottet, som hade svårt att överblicka hela området och bedöma vilka arvoden, som i detta sammanhang borde komma ifråga, att förevarande spörsmål borde komma under närmare omprövning genom Kungl. Maj:ts försorg. Vid denna omprövning torde böra särskilt beaktas sådana arvoden, vilka utginge till befattningshavare, som visserligen ej komme i åtnjutande av löneregleringen men som vore anställda vid en läroanstalt, som berördes av densamma; dessa befattningshavare kunde nämligen genom övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg komma att få vidkännas en reell löneminskning. Den översyn av ifrågavarande nu utgående arvodesförmåner, som utskottet alltså förutsatte skola ske, syntes kunna verkställas i så god tid, att eventuellt förslag i ämnet kunde föreläggas 1938 års riksdag. Riksdagen fattade beslut i enlighet med statsutskottets ståndpunkt.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 30 augusti 1937 framlagt förslag om beredande av lönekompensation på grund av minskade dyrtidstillägg ej blott åt biträde å rektorsexpeditionen och bibliotekarie vid högre lärarinneseminariet utan också åt en vaktmästare och en eldare vid samma läroanstalt, vilka åtnjuta arvode jämte tillfällig löneförbättring. Överstyrelsen har framlagt i princip likartade men till utformningen i vissa hänseenden avvikande förslag beträffande arvoden åt bibliotekarier och rektorsbiträden vid vissa andra läroanstalter, exempelvis de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna.

Statskontoret har i utlåtande den 1 november 1937 i huvudsak godtagit överstyrelsens berörda förslag, i vad det avser högre lärarinneseminariet, men samtidigt ifrågasatt, om icke föreskrift borde meddelas, att å arvodena för de av ifrågavarande uppdrag, som kunde anses utgöra bisysslor, icke skulle utgå dyrtidstillägg, utan i stället en skälig höjning av dessa arvoden vidtagas. Såsom av punkten 110 i statsrådsprotokollet framgår, har *undervisningsväsendets lönenämnd* yttrat sig rörande motsvarande spörsmål i fråga om bibliotekarierna vid de allmänna läroverken och härvid icke ansett sig kunna biträda överstyrelsens förslag om arvodeskompensation på grund av minskade dyrtidstillägg. En dylik allmän uppräkning har lönenämnden icke ansett böra ifrågakomma med hänsyn till att åtskilliga bibliotekarier på grund av bestämmelserna om dyrtidstilläggens maximering icke komme i åtnjutande av något dyrtidstillägg å sina arvoden. Härtill komme även, yttrar nämnden, att nämnden för sin del vore synnerligen tveksam, huruvida det överhuvudtaget kunde anses befogat att i kompensationssyfte vidtaga uppräkningar av bisysslearvoden i samband med löneregleringar. Spörsmålet, huruvida dyrtidstillägg borde utgå å ifrågavarande slag av arvoden, gällde bisysslearvoden i allmänhet såväl inom undervisningsväsendet som inom andra grenar av statsförvaltningen. Ehuru jämväl enligt nämndens mening starka skäl talade för uppfattningen, att dyrtidstillägg icke borde utgå å arvoden för bisysslor, hade nämnden likväl icke ansett någon förändring i förevarande avseende nu böra vidtagas beträffande ifrågavarande bibliotekariearvoden, detta närmast med hänsyn till att frågan icke lämpligen kunde lösas annat än i samband med en allsidig utredning rörande förhållandena inom olika förvaltningsområden.

Departementschefen har för egen del funnit sig böra intaga samma ståndpunkt, som legat till grund för anslagsberäkningarna i propositionen nr 271/1937 angående löneregleringen för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m., nämligen att kompensation i form av förhöjda arvoden för minskade dyrtidstillägg icke borde medgivas vare sig lärare vid provårsanstalter för de av dem åtnjutna särskilda arvodena eller bibliotekarier och biträden å rektorsexpeditioner vid de läroanstalter, som här komme i fråga. Han ansluter sig alltså till den uppfattning, som beträffande bibliotekariearvodena företrätts av lönenämnden. Eftersom det ej så sällan inträffade, att som rektorsbiträden eller bibliotekarier anställdes personer, som icke vore lärare vid vederbörande läroanstalt och som alltså icke i allmänhet kommit i åtnjutande av lärarlöneregleringen, har departementschefen förklarat sig ämna i de fall, då så kunde befinnas motiverat, föreslå en mindre höjning av vederbörande anslagsmedel i syfte att möjliggöra arvodesförbätt-

ring för sådana personer. Departementschefen har förklarat sig dela statskontorets och lönenämndens mening, att det vore lämpligast, om dyrtidstillägg överhuvudtaget icke utginge å arvoden av denna art, som ju oftast uppbures av lärare vid vederbörande läroanstalter. Frågan om en avveckling av dessa dyrtidstillägg borde emellertid, såsom nämnden anfört, prövas i ett vidare sammanhang.

Vad särskilt anginge högre lärarinneseminariet, biträdde departementschefen överstyrelsens förslag om en omräkning av arvodena till bibliotekarien och rektorsbiträdet allenast så till vida, att han tillstyrkt, att arvodet till bibliotekarien, vilken enligt uppgift ej vore lärare, höjdes med 150 kronor till 1,050 kronor. Förslaget om en omräkning av löneförmånerna för vaktmästaren och eldaren kunde departementschefen icke biträda, därför att dessa befattningshavare även för budgetåret 1938/39 torde komma i åtnjutande av oreglerat dyrtidstillägg.

Till stöd för det motionsvis framförda yrkandet har anförts, att den ståndpunkt, som skolöverstyrelsen och statskontoret intagit beträffande ifrågavarande arvoden, syntes i hög grad befogad. Arvodena vore synnerligen lågt beräknade, och det vore av stor betydelse, att man kunde till innehavare av bibliotekarie- och rektorsbiträdessysslorna erhålla kompetenta personer; det skulle icke vara lyckligt, om lärarna undandroge sig dessa uppgifter, därför att arvodena icke svarade mot uppgifternas betydelse och det med dem förenade arbetet.

Utskottet. I anledning av det motionsvis framställda yrkandet vill utskottet påpeka, att skolöverstyrelsens av motionären förordade förslag till beredande för bibliotekarier och rektorsbiträden av arvodeskompensation på grund av genom löneregleringen inträdd minskning i dyrtidstillägg bland annat förutsätter, att dyrtidstillägg enligt de för nyreglerade verk gällande grunderna skall i fortsättningen utgå å en del av dessa arvoden — exempelvis vid högre lärarinneseminariet och å bibliotekariearvoden vid de allmänna läroverken — men däremot icke å exempelvis rektorsbiträdesarvoden vid de allmänna läroverken. Utskottet finner sig icke kunna tillstyrka, att en anpassning av nämnda arvoden efter de förhållanden, som föreligga efter lärarlöneregleringens genomförande, sker med tillämpning av så oenhetliga principer.

Riksdagen erinrade i skrivelse nr 284/1934, att riksdagens år 1933 församlade revisorer gjort vissa uttalanden i fråga om utgående av dyrtidstillägg och barntillägg å sådan arvodestjänst, som icke vore avsedd att utgöra innehavarens huvudsakliga verksamhet.

I sitt yttrande i anledning av revisorernas uttalande hade statskontoret med hänsyn till den bristande enhetlighet, som vore rådande på detta område, ej ansett det lämpligen låta sig göra att utan vidare i större eller mindre utsträckning avskaffa för närvarande utgående dyrtidstillägg, utan funnit, att åtgärder i denna riktning borde föregås av en närmare utredning i ämnet. Hela frågan om nu förekommande arvodesbelopp och om dyrtidstillägg å dem borde underkastas en ingående granskning i syfte att, i

den mån så läte sig göra, få arvoden bestämda efter mera enhetliga grunder, än vad nu vore fallet, och i samband därmed i möjligaste mån avveckla systemet med dyrtidstillägg å arvoden.

Riksdagen förklarade sig i sin skrivelse finna förevarande spörsmål förtjänt av vidare övervägande genom Kungl. Maj:ts försorg. Av justitieombudsmannens till 1938 års riksdag avlåtna ämbetsberättelse framgår, att denna fråga fortfarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet vill i anknytning till riksdagens omförmälda skrivelse starkt ifrågasätta lämpligheten av att dyrtidstillägg utgå å berörda bibliotekarie- och rektorsbiträdesarvoden. För att icke vederbörande befattningshavare skall behöva vidkännas löneminskning synes emellertid en avveckling av dyrtidstilläggen böra förbindas med skälig höjning av vederbörande arvoden. Frågan kompliceras emellertid av att en del av arvodena uppbäras av personer, som hava tjänstgöringen som sin huvudsakliga sysselsättning, medan arvodestjänsterna i övrigt hava karaktären av bisysslor för vederbörande lärare. Vid en omräkning av arvodena med hänsyn till dyrtidstilläggens bortfallande skulle sistnämnda arvodestagare kunna erhålla ökad behållen inkomst, om hänsyn icke toges till gällande bestämmelser rörande maximering av dyrtidstillägg, medan i motsatt fall de personer, som icke hava arvodestjänsten som bisyssla, skulle komma att få vidkännas minskning i sina löneförmåner. Frågan om sättet för ett avskaffande av dyrtidstilläggen å dessa löneförmåner synes böra tagas under närmare omprövning genom Kungl. Maj:ts försorg. Som en provisorisk anordning för nästa budgetår torde det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget — innebärande viss arvodeshöjning bland annat i sådana fall, då tjänsten utgör innehavarens huvudsakliga verksamhet — kunna godtagas. Med vad nu anförts torde det motionsvis framställda yrkandet få anses besvarat.

Kungl. Maj:ts under denna punkt i övrigt framställda förslag har icke givit utskottet anledning till någon huvudsakligare erinran. Såsom i det föregående berörts, hava de i avlöningsstaten ingående anslagsmedlen till avlöningar åt ordinarie och extra ordinarie lärare minskats med familjepensionsavdrag. Visserligen torde riksdagen först framdeles komma att underställas förslag om allmänna familjepensionsreglementets tillämpning på ifrågavarande lärare. Detta torde emellertid icke böra utesluta, att vederbörande avlöningsanslag redan nu för nästa budgetår beräknas på sätt av departementschefen förordats. Vad nu anförts äger tillämpning jämväl å motsvarande anslag till de allmänna läroverken, seminarierna, blindundervisningsanstalterna och de tekniska läroverken.

Utskottet hemställer således,

I. att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för högre lärarinneseminariet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor	277,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Grundbelopp	kronor	7,680	
b. Vikariatsersättningar m. m., *förslagsvis*	»	100	7,780
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	53,000	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	»	4,000	57,000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		kronor	14,920
Summa förslagsanslag		kronor	356,700;

b) till *Högre lärarinneseminariet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 356,700 kronor.

II. att herr Rahmns ovannämnda motion (I: 146) må, såvitt nu är i fråga, anses besvarad med vad utskottet anfört.

104:o) **Högre lärarinneseminariet: Omkostnader. Högre lärarinneseminariet: Stipendier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 109, sid. 272 och 273), vilket för det förstnämnda anslagets vidkommande innebär en höjning med 25,700 kronor, betingad av det under nästföregående punkt omnämnda förslaget om överförande av de särskilda uppbördsmedlen till riksstatens inkomstsida, och i fråga om det sistnämnda anslaget samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Högre lärarinneseminariet: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 45,100 kronor;

b) till *Högre lärarinneseminariet: Stipendier* ett *reservationsanslag* av 1,700 kronor.

105:o) **Allmänna läroverken: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 110, sid. 273—321) föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan komma att meddela, en linje med aftonundervisning för real- och studentexamen må från och med budgetåret 1938/39 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, försöksvis anordnas vid allmänt läroverk i Stockholm;

dels medgiva, att rektor vid läroverk, där sådan linje är upprättad, må erhålla ett särskilt arvode å 100 kronor för år räknat för varje klassavdel-

ning i linjen ävensom att lärare, som meddelar undervisning vid sådan linje, må utöver löneförmåner enligt eljest gällande bestämmelser erhålla ett tilläggsarvode av 30 kronor för veckotimme;

dels besluta, att i Ljusdal skall från och med budgetåret 1938/39 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, genom successivt övertagande av kommunala mellanskolan därstädes upprättas en fyrklassig samrealskola, under villkor att kommunen åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande avlöning under övergångstiden åt rektor vid samrealskolan i Ljusdal ävensom de bestämmelser i övrigt, som må kunna erfordras i samband med upprättandet av nämnda samrealskola;

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1938/39, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;

dels ock till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 20,850,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *Olof Olsson* väckt motion (I:48), vari hemställts, att riksdagen — vid behandlingen av anslaget till de allmänna läroverken — ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i och för anordnande av en enhetlig examen, avsedd att meddela utbildning för ämneslärare vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och andra med dem jämförliga läroanstalter;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Hage* väckt motion (II: 340), vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt det genom en föregående undervisningsreform påbörjade inskränkandet av undervisningen vid våra högre allmänna läroverk i latin kan och bör fullföljas — genom att göra deltagandet i undervisningen frivilligt eller på annat sätt, som i motionen antytts — för att lämna större utrymme åt undervisning i skolämnen, vars inlärande för den övervägande delen av ungdomen har större vikt och betydelse än studerandet av ett dött språk;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Anders Andersson* (I: 49) och den andra inom andra kammaren av herr *V. J. Mattsson m. fl.* (II: 36), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kommunala mellanskolan i Älmhult från och med nästa budgetår eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt, successivt skall ombildas till en statens 4-klassiga samrealskola;

dels den ovan under punkten 103:o) omförmälda motionen I: 146, vari hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag beslutar en höjning av arvodena till bibliotekarier och biträden å rektorsexpeditionerna vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverken och folkskoleseminarierna i enlighet med skolöverstyrelsens förslag;

dels ock en inom första kammaren av herr *H. Bäcklund m. fl.* väckt motion (I: 148), vari hemställts, att riksdagen måtte i överensstämmelse med kungl. skolöverstyrelsens förslag och för att möjliggöra ikraftträdandet av de av Kungl. Maj:t den 17 mars och 28 april 1933 utfärdade tim- och kursplaner för musikundervisningen vid de allmänna läroverken för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag utöver det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen (8:e huvudtiteln) äskade med 34,400 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisas, i den mån ej redogörelse lämnas här nedan, till motionerna I: 48, II: 340, II: 36, I: 146 och I: 148.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 903,300 kronor. Höjningen är betingad främst av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen, som trätt i kraft den 1 januari 1938. Att anslagshöjningen stannat vid ett så lågt belopp, beror — framhåller departementschefen — väsentligen på, att i det för innevarande budgetår anvisade anslaget ingår ett tillfälligt belopp å 875,000 kronor, belöpande å s. k. övergångslön, och att minskning skett med familjepensionsavdrag till ett sammanlagt belopp av 714,200 kronor.

I sak innebär Kungl. Maj:ts förslag huvudsakligen följande ändringar:

a) En linje med aftonundervisning för real- och studentexamen anordnas från och med nästa budgetår vid allmänt läroverk i Stockholm. Kostnaderna uppgå för nästa budgetår till i runt tal 10,000 kronor.

b) Kommunala mellanskolan i Ljusdal förstatligas successivt från och med nästa budgetår eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer. Merkostnaden för statsverket utgör för nästa budgetår omkring 9,300 kronor.

c) Följande nya ordinarie tjänster inrättas, nämligen 1 rektor vid högre allmänt läroverk i avlöningsgruppen I i stället för 1 rektor vid realskola i grupp I, 1 rektor vid realskola i grupp III, 11 lektorer, 11 adjunkter, 1 ämneslärarinna, 4 teckningslärare, 1 musiklärare, 6 gymnastiklärare och 5 lärarinnor i kvinnlig slöjd. Av de föreslagna 11 nya lektorstjänsterna äro 9 betingade av utav riksdagen redan beslutade ändringar i skolorganisatio-

nen. De övriga 2 äro avsedda för de högre allmänna läroverken å Kungsholmen i Stockholm och i Umeå.

d) De rörliga skolläkararvodena höjas från 1 krona till 1 krona 50 öre för lärjunge; i samband härmed höjes vederbörande delpost i avlöningsstaten med 26,400 kronor.

e) Delposterna till arvoden åt bibliotekarier och åt biträden å rektorsexpeditionerna höjas med 9,200 kronor respektive 3,000 kronor i syfte att, bland annat, förstärka ifrågavarande arvoden i sådana fall, då vederbörande arvodestagare icke såsom lärare kommit i åtnjutande av 1937 års löneregler ing.

f) Anslagsmedlen till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal höjas i syfte att *dels* bereda skild undervisning åt vederbörande undervisningsavdelningar i de fall, då samläsning kan möjliggöras endast genom överflyttning »tvångsvis» av lärjungar från en avdelning till en annan (merkostnad motsvarande lön för 5 à 6 extralärare), *dels* undvika samläsning i kemi mellan vissa av latin- och realringarna (merkostnad motsvarande lön åt en icke-ordinarie lärare), *dels* möjliggöra förbättrad gymnastikundervisning genom att nedbringa antalet gymnastikavdelningar med för stort antal lärjungar (ökning med 220 veckotimmar), *dels ock* möjliggöra utvidgad frivillig undervisning i manlig slöjd (merkostnad 16,000 kronor) och i hushållsgöromål (merkostnad 10,000 kronor).

Kungl. Maj:ts förslag beträffande anordnande av aftonundervisning grundar sig på en av *skolöverstyrelsen* gjord framställning i ämnet, varav inhämtas följande rörande behovet av statliga åtgärder för anordnande av sådan undervisning.

En del unga män och kvinnor funne först vid mera mogen ålder, att de hade en stark håg och begåvning för teoretiska studier, andra åter finge först vid inträdet i förvärvsarbete och vid sidan av detta ekonomisk möjlighet att studera. Sådana personer vore, om de ville avlägga realexamen eller studentexamen, i regel hänvisade till att gå den s. k. privatistvägen. Då det endast i något enstaka undantagsfall vore möjligt för dessa att nå sitt mål utan någon hjälp med studierna, hade de att anlita antingen undervisning per korrespondens eller att vända sig till någon av de förefintliga enskilda skolorna med aftonundervisning eller att taga privatlektioner eller att anlita två eller flera av nämnda möjligheter.

De nyssberörda enskilda läroanstalternas aftonundervisning hade alltså en uppgift att fylla. Överstyrelsen hade emellertid haft anledning att närmare överväga, huruvida dessa anstalter kunde sägas på ett fullt tillfredsställande sätt fylla denna uppgift, och därvid kommit till den uppfattningen, att det både vore lämpligt och av behovet påkallat, att staten på ett mera påtagligt sätt toge sig an här ifrågavarande undervisning. De vid enskilda skolor förekommande jämförelsevis höga terminsavgifterna verkade givetvis i många fall avskräckande och försvårande för dem, som önskade arbeta sig fram på den vägen. Ej heller torde det kunna undvikas, att privata läroanstalter, som helt naturligt måste tänka på sin ekonomi, sökte kvarhålla även

sådana elever, som ej hade tillräckliga förutsättningar att avlägga den avsedda examen. Vidare torde en privatskola ej alltid hava samma möjlighet att anlita fullt kompetenta lärare eller anskaffa lika god instrumental utrustning som ett större högre allmänt läroverk.

Med anledning av vad sålunda anförts ville överstyrelsen föreslå, att en särskild linje med aftonundervisning och med uppgift att bereda äldre elever med utpräglad studiebegåvning och studiehåg till realexamen eller studentexamen på försök upprättades vid något allmänt läroverk i Stockholm.

Den ifrågasatta linjen borde vara avsedd för ett litet fåtal verkligt studieintresserade, vilka nu hade orimligt stora svårigheter att kämpa med för att nå sitt mål. Intagningen borde därför ske med stor omsorg, och så fort lämpligen ske kunde borde sådana elever, vilka ej visade sig äga tillräckliga förutsättningar att på denna väg och inom rimlig tid kunna nå fram till examen, avrådas från att fortsätta eller utgallras.

I fråga om grunderna för ersättning till lärarna vid den ifrågasatta linjen har överstyrelsen anfört:

Det syntes lämpligast, att undervisningen bestredes av lärare vid det läroverk, där linjen anordnades, eventuellt utökade med timlärare i den mån så erfordrades. Då undervisningen i sin helhet bleve förlagd till kvällstimmarna och därigenom mera ansträngande, vartill komme, att en lärare, som undervisade såväl vid den vanliga dagundervisningen som vid aftonundervisningen, åtminstone vissa dagar kunde få sina lektioner förlagda dels före, dels efter frukostrasten och dels på aftonen, syntes det erforderligt, att särskild ersättning bereddes dessa lärare. Överstyrelsen ville föreslå, att särskilt tilläggsarvode finge utgå med 30 kronor för veckotimme i aftonkursen.

Med hänsyn till det ökade arbete, som komme att påvila rektor vid det läroverk, till vilket linjen bleve förlagd, syntes särskilt arvode böra utgå till honom. Detta borde bestämmas till 200 kronor under första året och ökas med 200 kronor för varje följande år, så att arvodet för fjärde och därpå följande år komme att uppgå till 800 kronor. Vidare borde en viss ökning av arvodena till rektors skrivbiträde, bibliotekarien och skolläkaren följa med det ökade antalet lärjungar.

Statskontoret har i utlåtande den 2 november 1937 anfört:

Statskontoret funne uppslaget värt allt beaktande. Konsekvenserna av förslagets genomförande torde emellertid knappast kunna utan mera djupgående undersökningar helt överblickas. Med hänsyn härtill måste statskontoret ställa sig tveksamt gentemot förslaget. Ifrågasättas kunde för övrigt, huruvida försök med nya skolformer borde företagas, innan den senaste skolorganisationen hunnit stadga sig.

I fråga om sättet för lärarnas avlönande finge statskontoret framhålla, att det ur principiell synpunkt torde vara mindre lämpligt att på föreslaget sätt skapa en anordning, varigenom lärare vid vissa allmänna läroverk skulle genom statsverkets försorg erhålla konstanta bisysslor. Därest det föreslagna avlöningssättet överhuvudtaget skulle godtagas, torde i varje fall böra stadgas skyldighet för vederbörande lärare att tjänstgöra så många veckotimmar, som föreskrivits såsom maximum för dylik lärare, innan särskild ersättning för aftonundervisning kunde till honom utgå.

Departementschefen har för egen del i princip biträtt skolöverstyrelsens förslag och liksom skolöverstyrelsen förutsatt, att den nya utbildningsbanan

bör reserveras endast för verkligt studieintresserade och studiebegåvade och alltså utgått från att urvalet av elever kommer att ske med strängt aktgivande på vederbörandes personliga förutsättningar härutinnan. Även beträffande kostnaderna för linjen har departementschefen i huvudsak förordat skolöverstyrelsens förslag.

Beträffande kommunala mellanskolan i Ljusdal inhämtas av statsrådsprotokollet bland annat:

Vid tiden för 1927 års riksdagsbeslut om förstatligande av ett antal kommunala mellanskolor hade skolan en nedgångsperiod; dess elevantal var åren 1926—1928 endast respektive 57, 55 och 56. Sedan dess hade skolan haft en stark och konstant utveckling. Den vore nu större än ungefär två tredjedelar av de enligt nämnda riksdagsbeslut statsövertagna skolorna. Den vore också en av de största kommunala mellanskolorna. Lärjungeantalet vore innevarande läsår 189. Större elevantal hade endast de kommunala mellanskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt den i Solna. Antalet elever från kommuner utanför det egentliga skolområdet hade ökat i ännu större utsträckning än elevantalet i dess helhet. De »främmande» elevernas andel i hela lärjungeantalet, som år 1935 utgjort en fjärdedel, uppginge nu till en tredjedel. Skolan hade dubbla avdelningar av samtliga klasser.

Ljusdals köping, anföres det, som tillsammans med landskommunen hade omkring 11,000 invånare, utgjorde centrum för ett vidsträckt område, som saknade statsläroverk. Om mellanskolan förstatligades, torde behovet av statsläroverk få anses fyllt i Hälsingland och skulle statsläroverken bliva likformigt fördelade inom landskapet.

Skolöverstyrelsen har anfört, att ett statsövertagande av skolan vore väl motiverat och att i själva verket ingen annan av de nuvarande kommunala mellanskolorna syntes böra i detta avseende tillerkännas företräde. Emellertid hade överstyrelsen i utlåtande den 9 mars 1936 föreslagit Kungl. Maj:t att låta verkställa utredning av frågan om en ytterligare utsträckning av den statliga skolverksamheten till orter, där för närvarande kommunala mellanskolor vore upprättade. Överstyrelsen hade vid detta tillfälle icke funnit sig böra tillstyrka bifall till några av de då föreliggande ansökningarna om förstatligande av kommunala mellanskolor — bland dem också Ljusdal — eftersom de olika skolornas ställning i detta avseende borde prövas i ett sammanhang och efter enhetliga grunder. Med hänsyn härtill funne sig överstyrelsen icke böra redan nu föreslå en ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal.

Därest en kommunal mellanskola övertoges av statsverket, torde man nämligen få räkna med liknande framställningar från andra skolor, särskilt som en tämligen allmän önskan veterligen förefunnes inom de kommunala mellanskolorna själva och inom de kommuner, där dessa funnes, att ett förstatligande av skolorna skulle komma till stånd. Det syntes under sådana förhållanden principiellt riktigast, att, innan några åtgärder vidtoges beträffande en särskild skola, en utredning verkställdes, som gjorde det möjligt

att säkrare överblicka konsekvenserna av bifall till en framställning av här förevarande art.

Departementschefen har för egen del förordat förevarande kommunala mellanskolas förstatligande från och med nästa budgetår under uttalande, att en ombildning av denna skola till samrealskola med hänsyn till ovan angivna förhållanden icke syntes föregripa en eventuell utredning rörande förstatligande av kommunala mellanskolor.

Beträffande musikundervisningen vid de allmänna läroverken har *skolöverstyrelsen* hemställt om förhöjda anslag i syfte att möjliggöra ikraftträdandet av de av Kungl. Maj:t den 17 mars och den 28 april 1933 utfärdade tim- och kursplaner för detta ämne, vilka enligt Kungl. Maj:ts förordnande icke skulle tillämpas, förrän särskild föreskrift därom givits. Den förbättrade musikundervisningen skulle medföra en ökad belastning av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med 28,600 kronor och av delposten till grundavlöningar till övrig icke ordinarie personal med närmare 5,000 kronor. *Departementschefen* har emellertid under hänvisning till de betydande realhöjningarna i övrigt av anslagen till de allmänna läroverken ställt sig avvisande till överstyrelsens förevarande förslag.

Utskottet. Innan utskottet behandlar de av Kungl. Maj:t framställda förslagen, anser sig utskottet till övervägande böra upptaga de vid sidan härav liggande förslagen i de förutnämnda motionerna I: 48, respektive II: 340.

Vad först angår den i motionen I: 48 berörda frågan om *utbildningen av ämneslärare* för de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och andra med dem jämförliga läroanstalter, har motionären till stöd för sitt yrkande om utredning rörande anordnande av en enhetlig lärarexamen sammanfattningsvis framhållit, att den nuvarande lektorsutbildningen är för dyr, att väsentliga moment i denna utbildning sakna betydelse för skolan och att utbildningen förhindrar ett naturligt urval bland lärarna.

Enligt utskottets mening har det icke alldeles utan skäl förmenats, att en del av den utbildning, som nu fordras för vinnande av lektorskompetens, utgör en stark ekonomisk belastning på läraren utan att lämna garanti för att vederbörande därigenom blir bättre lämpad för att meddela undervisning på lägre eller högre stadium av det undervisningsområde, varom här är fråga. Utskottet skulle för sin del icke finna det obefogat med en undersökning av möjligheterna att — utan att försvåra rekryteringen av lärare för den akademiska undervisningens behov och utan att åstadkomma en sänkning av läroverkslärarkårens allmänna standard — på lämpligt sätt omlägga lärarutbildningen. En reform av antydd art bör emellertid enligt utskottets mening förberedas genom överläggningar inom de lärargrupper,

det här gäller. Först därefter är det möjligt att avgöra, huruvida anledning förefinnes för statsmakterna att närmare uppmärksamma frågan.

Med vad av utskottet sålunda anförts torde den i ämnet väckta motionen få anses besvarad.

Den vid gymnasierna meddelade *latinundervisningen* är av betydelse för en stor del av det mycket väsentliga antal läroverkselever, som fullfölja sin utbildning vid universitet och högskolor. Bland annat av denna anledning synes det icke välbetänkt att, såsom i motionen II: 340 förutsatts, skjuta latinstudierna åt sidan. Utskottet, som sålunda icke anser sig böra biträda det motionsvis framställda yrkandet, vill därjämte fästa uppmärksamheten på att de av motionären framställda önskemålen torde kunna i en väsentlig punkt tillgodoses genom inrättande av nyspråkliga linjer vid de allmänna läroverken, i vilket hänseende — enligt vad utskottet erfarit — till Kungl. Maj:ts övervägande föreligger ett av skolöverstyrelsen utarbetat förslag.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om anordnande av *aftonundervisning* vid allmänt läroverk i Stockholm innebär en principiellt betydelsefull nyhet inom läroverksorganisationen. Till den tanke, som ligger till grund för förslaget, nämligen önskvärdheten av att kunna tillvarataga studiebegåvningarna, även om de icke kunnat i normal ordning begagna sig av de studiemöjligheter, som nu genom det allmännas försorg finnas anordnade, vill utskottet giva sin anslutning. Å andra sidan förefinnes anledning understryka vikten av att ungdom utan påtagliga förutsättningar för teoretiska studier icke genom statliga åtgöranden ledas in på de intellektuella banorna utan i stället uppmuntras att söka sin utkomst inom yrken, för vilka de kunna vara bättre lämpade och för vilka icke erfordras sådana studier. Om — såsom i statsrådsprotokollet förutsatts — det elevmaterial, som söker sig till aftonundervisningen, blir föremål för en noggrann sovring, torde några olägenheter i antytt hänseende av de föreslagna aftonkurserna icke vara att befara.

Utskottet anser sig på grund av vad ovan anförts böra biträda det framlagda förslaget. Utskottet vill emellertid betona, att de föreslagna lärokurserna få betraktas som en försöksanordning, vars utfall bör avvaktas, innan man går vidare på den inslagna vägen och inrättar nya linjer av samma art. Av naturliga skäl är det allenast de större samhällena, som kunna tänkas komma i fråga som förläggningsorter för sådana linjer. Det kan under sådana förhållanden icke synas obilligt, om från statens sida uppställas krav på att vederbörande kommuner ikläda sig större kostnader för aftonkurserna än som motsvaras av de med tillhandahållandet av lokaler förenade utgifterna. Utskottet förutsätter därför, att Stockholms stad, om det i en framtid befinnes ändamålsenligt att fast inordna aftonkurserna i läroverksorganisationen, bestrider en större del av de med aftonundervisningen förenade kostnaderna än av Kungl. Maj:t förutsatts. Däremot har utskottet icke funnit skäl föreligga att ifrågasätta särskilda bidrag för ända-

målet från stadens sida under den tid, varunder anordningen försöksvis prövas.

Mot den ifrågasatta anordningen av aftonundervisningen har utskottet icke något att erinra. Vad angår kostnaderna för kursen, må framhållas, att — enligt vad utskottet under hand inhämtat — särskild ersättning icke utgår åt de lärare vid det tekniska läroverket i Eskilstuna, som sysselsättas vid den vid denna läroanstalt anordnade aftonundervisningen. På grund av vad i statsrådsprotokollet anförts, anser sig emellertid utskottet böra biträda förslaget om tillerkännande av sådan ersättning åt de lärare, som tagas i anspråk för den nu ifrågasatta aftonundervisningen.

De skäl, som anförts till förmån för förslaget om *förstatligande av kommunala mellanskolan i Ljusdal,* hava synts utskottet övertygande, och utskottet, som icke har något att i huvudsak erinra mot detaljerna i Kungl. Maj:ts förslag i denna del, anser sig därför böra biträda detsamma.

Såvitt utskottet kan bedöma, kan ett förstatligande jämväl av kommunala mellanskolan i Älmhult vara påkallat. Det faller sig dock svårt för utskottet att utan jämförelsemateriel bedöma, om andra kommunala mellanskolor böra i detta hänseende tillerkännas företräde framför skolan i Älmhult. Med hänsyn härtill och då riksdagen näppeligen torde kunna fatta beslut i denna fråga på grundval av en enskild motion, finner sig utskottet för närvarande icke kunna tillstyrka riksdagen att fatta beslut i enlighet med det i motionerna I: 49 och II: 36 framställda yrkandet. Utskottet vill emellertid uttala önskvärdheten av att Kungl. Maj:t, i samband med en undersökning rörande i vad mån och på vad sätt den statliga skolverksamheten bör utsträckas till orter, där kommunala mellanskolor för närvarande äro upprättade, tager under omprövning, huruvida icke jämväl kommunala mellanskolan i Älmhult bör ombildas till statlig realskola, och för riksdagen framlägger det förslag, som kan framgå som resultat av en sådan undersökning. Med vad nu anförts torde förevarande motioner få anses besvarade.

Vid sin behandling av Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av *nya ordinarie lektors- och adjunktstjänster* vid de allmänna läroverken har utskottet haft anledning ingå på frågan om fördelningen mellan läroverken i förhållande till elevantalet av de nu inrättade ifrågavarande lärartjänsterna. Av uppgifter, som utskottet i detta hänseende under hand erhållit från överstyrelsen och som finnas fogade som bilaga vid detta utlåtande, framgår, att tjänsterna i vissa fall fördela sig ganska ojämnt mellan de olika läroanstalterna. Det förtjänar enligt utskottets mening övervägas, huruvida icke ett uppstående behov av nya lärartjänster vid ett läroverk skulle kunna i viss utsträckning tillgodoses genom överflyttningar av tjänster från andra läroverk. Erfarenheterna från folk- och småskoleseminarierna giva en antydan om de olägenheter, som kunna bliva en följd av att den ordinarie lärarstaben avpassas efter en organisation, som i en framtid kan befinnas

bliva för stor för landets behov. Frågan synes utskottet vara av den vikt, att utskottet finner sig böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga berörda spörsmål under övervägande.

Utskottet anser sig icke böra förorda någon ändring i fråga om det antal lektors- och adjunktstjänster, som Kungl. Maj:t föreslagit skola inrättas från och med nästa budgetår. Med anledning av förslaget om inrättande av ytterligare en lektorstjänst vid högre allmänna läroverket i Umeå, finner sig emellertid utskottet böra uttala önskvärdheten av att frågan om orsakerna till de föreliggande svårigheterna att med ordinarie innehavare besätta lärartjänster vid vissa norrländska läroverk av Kungl. Maj:t närmare uppmärksammas och att det utredes, vilka åtgärder som kunna befinnas böra vidtagas för att komma till rätta med dessa svårigheter.

I anledning av det i motionen I: 148 framställda yrkandet rörande ökade anslag till *musikundervisningen* vid de allmänna läroverken, vill utskottet framhålla, att utskottet behjärtar önskvärdheten av att undervisningsplanerna för detta ämne när så är möjligt sättas i funktion och att över huvud taget undervisningen i övningsämnena i lämplig omfattning stärkes. Med hänsyn till vad av departementschefen anförts rörande den i omförmälda motion berörda frågan, vill emellertid utskottet icke på denna punkt för nästa budgetår ifrågasätta ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet avstyrker alltså motionen I: 148.

Vad i motionen I: 146 anförts rörande beredande av arvodeskompensation på grund av minskade dyrtidstillägg åt *bibliotekarier* och *rektorsbiträden* vid de allmänna läroverken torde få anses besvarat med vad utskottet under punkten 103:o) i ämnet anfört.

Den i avlöningsstaten ingående delposten till *särskilda arvoden vid provårsläroverk* har av Kungl. Maj:t för nästa budgetår upptagits med ett maximerat belopp av 125,000 kronor. Enligt vad utskottet inhämtat, har vid beräkningen av detta belopp hänsyn icke tagits till att med anledning av den av 1937 års riksdag beslutade lärarlöneregleringen jämväl extra ordinarie lärare vid provårsläroverk kan komma i åtnjutande av provårsarvode. Därest posten i fråga på grund härav icke skulle visa sig tillräcklig, lärer Kungl. Maj:t vara oförhindrad att för ändamålet taga i anspråk erforderligt belopp av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov. Utskottet förutsätter emellertid, att anslagsberäkningarna till ett kommande år ske med iakttagande av de på området gällande, ändrade bestämmelserna.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet, som ej anser sig böra ifrågasätta ändring i de föreliggande anslagsberäkningarna, intet att erinra.

Utskottet får således hemställa,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag,

a) medgiva, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan komma att meddela, en linje med aftonundervisning för real- och studentexamen må från och med budgetåret 1938/39 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, försöksvis anordnas vid allmänt läroverk i Stockholm;

b) medgiva, att rektor vid läroverk, där sådan linje är upprättad, må erhålla ett särskilt arvode å 100 kronor för år räknat för varje klassavdelning i linjen ävensom att lärare, som meddelar undervisning vid sådan linje, må utöver löneförmåner enligt eljest gällande bestämmelser erhålla ett tilläggsarvode av 30 kronor för veckotimme;

c) besluta, att i Ljusdal skall från och med budgetåret 1938/39 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, genom successivt övertagande av kommunala mellanskolan därstädes upprättas en fyrklassig samrealskola, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande avlöning under övergångstiden åt rektor vid samrealskolan i Ljusdal ävensom de bestämmelser i övrigt, som må kunna erfordras i samband med upprättandet av nämnda samrealskola;

e) godkänna följande personalförteckning för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
Tjänstemän å ordinarie stat.	
58 rektorer vid högre allmänna läroverk, lön enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet	—
Anm.: Av dessa rektorer skola 19 tillhöra avlöningsgruppen I, 23 avlöningsgruppen II och 16 avlöningsgruppen III.	
80 rektorer vid realskolor, lön enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet	—
Anm.: Av dessa rektorer skola 4 tillhöra avlöningsgruppen I, 26 avlöningsgruppen II och 50 avlöningsgruppen III.	

Befattning.	Lönegrad.
413 lektorer	L 27
1,269 adjunkter	L 23

Anm.: Av dessa adjunktstjänster må uppehållas endast så många tjänster, att antalet uppehållna adjunktstjänster å ordinarie stat och å övergångsstat ej överstiger sammanlagt 1,268.

258 ämneslärarinnor	L 21
107 lärare i teckning	L 20
84 lärare i musik	L 20
94 lärare i gymnastik med lek och idrott	L 20
28 lärarinnor i kvinnlig slöjd	L 16

Tjänstemän å övergångsstat.

44 adjunkter	L 22

Anm.: Av dessa adjunktstjänster må uppehållas endast så många tjänster, att antalet uppehållna adjunktstjänster å ordinarie stat och å övergångsstat ej överstiger sammanlagt 1,268.

f) bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1938/39, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

g) godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 17,660,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, *förslagsvis*		» 220,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt kvinnliga sakkunniga	kronor 1,050	
b. Arvoden åt tillsynslärare	» 30,000	

c. Personliga tilläggsarvoden åt 5 första lärarinnor	kronor	2,500		
d. Arvoden åt skolläkare, *förslagsvis* . .	»	127,400		
e. Arvoden åt bibliotekarier	»	73,000		
f. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	67,300		
g. Särskilda arvoden vid provårsläroverk	»	125,000		
h. Särskilda arvoden vid linje för aftonundervisning i Stockholm	»	1,200	kronor	427,450
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Grundavlöningar m. m., *förslagsvis*	kronor	2,470,000		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	»	200,000	»	2,670,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*			»	199,150
		Summa	kronor	21,176,600

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Stockholms stad	kronor	15,000		
2. Av kommuner, respektive lärare erlagda hyresersättningar, respektive hyror	»	274,000		
3. Avkastning av donationer från kronan m. m.	»	37,600	kronor	326,600
		Nettoutgift	kronor	20,850,000;

h) till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 20,850,000 kronor.

II. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande vad utskottet ovan anfört rörande överflyttning i vissa fall av lärartjänster mellan läroverk;

III. att de ovannämnda motionerna (I: 48, I: 49, I: 146, I: 148, II: 36 och II: 340) må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke föranleda någon riksdagens åtgärd, motionen I: 146 såvitt den nu är i fråga.

106:o) **Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning.** Kungl. Maj:t har (punkt 111, sid. 321 och 322) föreslagit riksdagen att till Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Till förevarande ändamål anvisade 1931 års riksdag 88,000 kronor. På grund av det statsfinansiella läget sänktes anslaget av 1932 års riksdag till 80,000 kronor och av 1933 års riksdag till 30,000 kronor. 1936 års riksdag höjde anslaget till 50,000 kronor och 1937 års riksdag till 60,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1938/39 höjas till 100,000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt överstyrelsens framställning under erinran om att sedan år 1931 ett flertal nya allmänna läroverk tillkommit och lärjungeantalet från samma år stigit från omkring 35,000 till cirka 49,000.

Med hänsyn till anslagsändamålets vikt anser sig utskottet böra tillstyrka den av Kungl. Maj:t föreslagna avsevärda höjningen av förevarande anslag. I detta sammanhang vill emellertid utskottet framhålla, att utskottet har anledning förmoda att vissa av läroverksbiblioteken innehålla värdefulla, äldre men sällan utnyttjade bokbestånd, som det vore önskvärt att kunna på ett mer tillfredsställande sätt än under nuvarande förhållanden är möjligt nyttiggöra för forskningen. En inventering av läroverksbiblioteken i syfte att göra dessa bokskatter kända och utnyttjade synes vara påkallad. Utskottet, som anser, att en sådan inventering skulle kunna genomföras successivt, vill framkasta tanken att ett utbyte av litteratur mellan läroverksbiblioteken och de större allmänna biblioteken kommer till stånd på så sätt, att de sistnämnda förse läroverksbiblioteken med för läroverksundervisningen lämpad modernare litteratur i utbyte mot omförmälda för läroverksungdomen icke tillgängliga bokverk. Denna fråga synes förtjäna att närmare övervägas. *Utskottet.*

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till *Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 100,000 kronor.

107:o) **Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 112, sid. 322 och 323) föreslagit riksdagen, att till Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 394,000 kronor, därav förslagsvis 12,000 kronor må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas såsom bidrag till nedbringande för samtliga lärjungar av avgifterna till nämnda kassor i sådana fall, då berörda avgifter kunna anses alltför tyngande.

Förevarande anslag är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 385,000 kronor, varav högst 5,000 kronor må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas för sistnämnda ändamål.

Kungl. Maj:ts förslag innebär sålunda dels en anslagshöjning med 9,000 kronor, varav 7,000 kronor belöpa å anslagsmedlen för nämnda särskilda ändamål, dels ock att sagda särskilda anslagsmedel betecknas såsom förslagsvis beräknade. Sistnämnda åtgärd har föreslagits av skolöverstyrelsen och tillstyrkts av departementschefen under hänvisning till de osäkra prisförhållandena å bränslemarknaden.

Utskottet. Ett anvisande av ett förslagsvis beräknat belopp till omförmälda särskilda ändamål utan att samtidigt vissa maximeringsbestämmelser meddelas skulle enligt utskottets mening strida mot de principer, som följas vid anvisande av förslagsanslag. Utskottet anser sig på grund härav icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna del utan förordar, att för det ändamål, som tillgodoses medelst förevarande anslag, anvisas ett förslagsanslag av 394,000 kronor, varav *högst* 12,000 kronor till berörda specialändamål. Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till *Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 394,000 kronor, därav högst 12,000 kronor må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas såsom bidrag till nedbringande för samtliga lärjungar av avgifterna till nämnda kassor i sådana fall, då berörda avgifter kunna anses alltför tyngande.

108:o) **Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare.** Kungl. Maj:t har (punkt 113, sid. 323 och 324) föreslagit riksdagen att till Allmänna

läroverken: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *J. Bergman* och *Gustaf Adolf Björkman* väckt motion (I: 147), vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja 6,800 kronor till resestipendier för lärare vid de allmänna läroverken (inklusive högre lärarinneseminariet), särskilt sådana lärare som tjänstgöra vid provårsläroverk.

Kungl. Maj:ts förslag innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att skolöverstyrelsen hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag å 10,000 kronor för det i ovannämnda motion angivna ändamålet men att departementschefen funnit sig, med hänsyn till de betydande höjningarna i övrigt av anslagen till de allmänna läroverken, icke kunna tillstyrka denna framställning.

Till stöd för det motionsvis framställda förslaget har anförts följande:

Under en följd av år har bland åttonde huvudtitelns anslag, saknats det förut där förekommande anslaget till resestipendier för andra läroverkslärare än dem, som undervisa i främmande levande språk. Motivet för detta anslags uteslutning har varit det statsfinansiella läget, som ej ansetts tillåta denna ganska obetydliga utgift. Även i år saknas detta anslag, ehuru just nu allt annat än brist på tillräckliga statsinkomster kan konstateras. Kan det icke beviljas nu, så måste man fråga sig när det över huvud taget skall kunna ifrågakomma. Till jämförelse må nämnas att för nästa budgetår anslaget till resestipendier för domare åter upptagits i statsverkspropositionen.

Utskottet.

I betraktande av de stora utgifter, staten årligen ikläder sig för lärares utbildning, synes det mindre ändamålsenligt, att icke tillräckliga anslagsmedel ställas till förfogande för den fortbildning av lärarpersonalen, som utländska studieresor förmedla. Med hänsyn härtill och till de skäl för en höjning av dessa anslagsmedel, som av motionärerna anförts, anser sig utskottet böra tillstyrka, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 2,500 kronor till 17,500 kronor och benämnes Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare. Anslaget bör för nästa budgetår disponeras sålunda:

1. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk . .	kronor	15,000
2. Resestipendier åt lärare, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad	»	2,500
	Summa kronor	17,500.

Anslaget bör, såsom nu är fallet, komma även lärare vid högre lärarinneseminariet och därmed förbundna läroanstalter till godo.

Utskottet. Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herrar Bergmans och Björkmans ovannämnda motion (I: 147), till *Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 17,500 kronor.

109:o) **Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m. Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 114), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.* ett anslag av 8,500 kronor;

b) till *Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov* ett *förslagsanslag* av 20,000 kronor.

110:o) **Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** Kungl. Maj:t har (punkt 115, sid. 325—327) föreslagit riksdagen att till undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 23,000 kronor.

Förevarande anslag är för nu löpande budgetår uppfört med 20,000 kronor. Ur anslaget utgå dels arvoden till tre infödda lärare i tyska, engelska och franska språken med för var och en högst 3,500 kronor vid en arbetstid av minst 160 dagar för läsår, dels ock rese- och traktamentsersättning för dessa lärare med förslagsvis 9,500 kronor. Arvodena hava utgått med det nuvarande beloppet sedan budgetåret 1925/26. Å arvodena utgå icke dyrtidstillägg eller provisorisk avlöningsförstärkning.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av vart och ett av nämnda arvoden med 1,000 kronor till högst 4,500 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *skolöverstyrelsen* hemställt om arvodenas fastställande till 5,200 kronor vartdera. Överstyrelsen har motiverat nämnda förslag dels med ifrågavarande assistenters synnerligen påfrestande arbete och dels med en jämförelse med vissa motsvarande icke-ordinarie lärares löner, sådana de bestämts genom den med år 1938 ikraftträdda löneregleringen för läroverkslärarna. I sistnämnda avseende har överstyrelsen jämställt språkassistenterna med de extra adjunkterna, vilka efter tre års

tjänstetid kunna uppnå en lön — beräknad efter E-ort — av 4,956 kronor jämte dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning.

Statskontoret har funnit skäl föreligga för en höjning av förevarande arvoden men ansett, att densamma borde begränsas till 700 kronor med hänsyn till språkassistenternas — i jämförelse med de extra adjunkterna — kortare årliga arbetstid (160 dagar mot 200).

Departementschefen har för egen del gått en medelväg mellan skolöverstyrelsens och statskontorets förslag och tillstyrkt arvodenas höjande med 1,000 kronor till vartdera 4,500 kronor.

En förstärkning av löneförmånerna för språkassistenterna finner även utskottet befogad med hänsyn till den av 1937 års riksdag beslutade lärarlöneregleringen. Utskottet anser sig emellertid icke böra i detta hänseende sträcka sig längre än till att förorda det av statskontoret framställda förslaget om en höjning av arvodena med 700 kronor till 4,200 kronor i stället för av departementschefen förordade 4,500 kronor. *Utskottet.*

På grund härav bör förevarande anslag i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag sänkas med 900 kronor till 22,100 kronor. Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till *Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 22,100 kronor.

111:o) **Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 116), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 3,000 kronor.

112:o) **Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** Kungl. Maj:t har (punkt 117, sid. 328—331) föreslagit riksdagen att till kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 29,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två i huvudsak likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Myrdal* (I: 151) och den andra inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren m. fl.* (II: 161), vari hemställts, att antalet kurser i sexualundervisning ökas till tre samt att anslaget med anledning härav ökas från 8,000 kronor till 12,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär dels fortsatt anvisande av medel till två kurser i sexualundervisning och sexualhygien med ett från 7,000 kronor till 8,000 kronor förhöjt belopp för möjliggörande av en ökning av antalet arbetsdagar vid varje kurs från fem till sex, dels anvisande av 6,000 kronor till en kurs i samhälls- och ekonomilära, vilket ändamål är nytt, dels ock anvisande av 15,000 kronor till två kurser för utbildande av lärare i manlig slöjd, vilket sistnämnda ändamål likaledes är nytt.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande:

För kurser i sexualundervisning och sexualhygien har *skolöverstyrelsen* för nästa budgetår hemställt om anvisande av 12,000 kronor för att möjliggöra anordnande av tre dylika kurser med en ökning från fem till sex av antalet arbetsdagar vid varje kurs. Förslaget om ökning av antalet kurser har motiverats med den stora tillströmningen till dessa kurser. Till de sommaren 1937 anordnade kurserna hade sålunda anmält sig 228 sökande, av vilka endast 100 kunnat beredas plats.

Förslaget om anvisande av medel till två kurser för utbildande av lärare i manlig slöjd grundar sig på en framställning i ämnet från *skolöverstyrelsen*, som därvid — under hänvisning till sitt under punkt 110 i statsrådsprotokollet omnämnda förslag om successivt genomförande av 1933 års undervisningsplaner för ämnena slöjd för gossar och hushållsgöromål — anfört bland annat:

Överstyrelsen hade verkställt utredning angående lärarbehovet vid fullt genomförd obligatorisk undervisning i slöjd och hushållsgöromål med utgångspunkt från de förhållanden i avseende på lärjungarnas antal och fördelning vid de särskilda läroverken, som varit rådande läsåret 1936—37. Utredningen visade, att för de allmänna läroverkens slöjdundervisning ett behov av lärarkraft, motsvarande inalles omkring 110 heltidstjänstgörande lärare, skulle vara förhanden. Mot detta avsevärda lärarbehov korresponderade ett i väsentliga delar ännu olöst lärarutbildningsproblem. De nuvarande slöjdlärarna kunde i stort sett uppdelas i två lärarkategorier, nämligen å ena sidan folkskollärare med otillräcklig yrkesteknisk erfarenhet och å andra sidan yrkesmän med ingen eller blott obetydlig pedagogisk utbildning. Enligt en av överstyrelsen på grundval av årsredogörelserna för läsåret 1931—32 gjord undersökning sköttes undervisningen i slöjd för gossar vid de högre allmänna läroverken sagda läsår av 16 folkskollärare, 13 slöjdlärare, 2 teckningslärare, 1 seminarielärare, 1 verkmästare, 3 vaktmästare, 1 kontrollör och 8 personer utan angiven utbildning. För de allra flesta av dessa har slöjdundervisningen vid läroverket varit en bisyssla.

Bristen på ordnad lärarutbildning måste verka i hög grad försvagande på slöjdundervisningens resultat. Förutom yrkesskicklighet fordrades en speciellt på ifrågavarande undervisning inriktad pedagogisk utbildning och en särskild metodik, som även inneslöte nödig vägledning i sättet att behandla eleverna och enkannerligen de elever, som befunne sig i övergångsårens svåraste period. Överstyrelsen hade därför föreslagit Kungl. Maj:t

att genom särskilda sakkunniga låta föranstalta om utredning rörande åtgärder för utbildning av lärare i slöjd ävensom angående vissa därmed sammanhängande spörsmål. Men då en sådan utredning måste taga avsevärd tid och behandlingen av de förslag, som framkomme såsom utredningens resultat, sannolikt komme att föranleda ytterligare tidsutdräkt, vore det angeläget, att de mest uppenbara bristerna, i den mån detta kunde ske, avhjälptes genom provisoriska åtgärder. Överstyrelsen hemställde därför, att medel snarast möjligt måtte beredas till anordnande bland annat av två kurser, en pedagogisk och en yrkesteknisk, för utbildning av lärare i slöjd vid de allmänna läroverken. Båda kurserna skulle pågå i sex veckor.

Då överstyrelsen nu föresloge, att 1933 års undervisningsplan för ämnena slöjd för gossar och hushållsgöromål skulle successivt genomföras, vore det desto angelägnare, att under de första årens provisorium åtgärder komme till stånd, vilka vore ägnade att sätta så många intresserade slöjdlärare som möjligt i stånd att förvärva sådan fortbildning, som kunde bidraga till att alltifrån början göra den obligatoriska slöjdundervisningen så effektiv som möjligt.

Departementschefen har — under hänvisning till vad han under punkten 110 i statsrådsprotokollet anfört — förklarat sig vilja så mycket hellre tillstyrka anvisande av medel för ändamålet redan under nästkommande budgetår, som — alldeles oavsett önskvärdheten att på denna väg bereda vissa förutsättningar för ett genomförande av den obligatoriska slöjdundervisningen vid de allmänna läroverken — det i och för sig vore angeläget att genom en förbättrad slöjdlärarutbildning befrämja den vid dessa läroanstalter meddelade frivilliga slöjdundervisningen.

Till stöd för det motionsvis framförda yrkandet har i motionen I: 151 anförts bland annat:

En merutgift av 4,000 kronor för att därmed kunna möta kostnaderna för den av skolöverstyrelsen begärda tredje kursen i sexualundervisning är väl använda pengar. Lärarutbildning på detta område är en synnerligen viktig sak, för att ej den fostran av ungdomen, som här krävs, skall snedvridas. Från alla dem, som sysselsatt sig med dessa svåra och ömtåliga problem, har en vidgad och förbättrad upplysning påyrkats, och här räcker läkarkåren ej ensam till, den måste få hjälp av en förstående och upplyst lärarkår.

Motionären hänvisar vidare till den år 1937 i ämnet väckta motionen II: 230, till den debatt, som nämnda år fördes i båda kamrarna, samt till befolkningskommissionens betänkande i sexualfrågan, i vars sista avdelning sexualupplysningen behandlas. Särskilt vill jag, fortsätter motionären, framhålla nödvändigheten av en vidgad och förbättrad sexualupplysning för nedbringandet av de kriminella aborternas fruktansvärt stora antal. I Danmark har den nya abortlagstiftningen direkt sammankopplats med en effektivisering av sexualupplysningen. Även i vårt land råder enighet bland de sakkunniga om den grundläggande betydelsen av en sådan effektivisering. De värden för samhället och individerna, det här gäller, har en helt annan storleksordning än de finansiella kostnader, som kunna krävas.

Utskottet. För innevarande läsår har antalet deltagare i omförmälda fortbildningskurser i sexualhygien ökats från 80 till 100. En ytterligare ökning av omfattningen av ifrågavarande kursverksamhet finner sig utskottet icke böra för nästa budgetår tillstyrka. Skulle emellertid det intresse, varmed kurserna för närvarande omfattas från lärarnas sida, komma att bestå också i fortsättningen, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t till ett kommande budgetår föreslår den utvidgning av kursverksamheten, som på grund härav kan befinnas påkallad. Utskottet, som således avstyrker de i ämnet väckta motionerna, har icke något att erinra mot departementschefens förslag om en effektivisering av kurserna genom utökning av antalet arbetsdagar och tillstyrker den härav betingade anslagshöjningen.

Utskottet ser med tillfredsställelse, att Kungl. Maj:t funnit anledning föreligga att — låt vara provisoriskt — vidtaga åtgärder för ordnande av den nu eftersatta utbildningen av lärare i manlig slöjd för de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter. I princip har utskottet ingenting att erinra mot att den för ändamålet avsedda kursverksamheten planlägges så, att den kan utnyttjas både av lärare med otillräcklig yrkesteknisk erfarenhet och av yrkesmän med mindre tillfredsställande pedagogisk utbildning. Utskottet finner det dock angelägnast, att den för de sistnämnda planerade kursen nu försöksvis kommer till stånd, och vill därför tillstyrka, att för ändamålet anvisas 7,500 kronor för nästa budgetår. Om behov framdeles finnes föreligga av en kurs jämväl för lärare med otillräcklig yrkesteknisk utbildning, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t för en följande riksdag ånyo framlägger förslag om anvisande av medel för detta ändamål och därvid också tager under närmare övervägande, huruvida den utbildning, som den för ändamålet ifrågasatta sexveckorskursen skulle förmedla, kan förväntas bliva tillräcklig för lärarnas behov.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet intet att erinra. Förevarande anslag bör i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag minskas med 7,500 kronor till 21,500 kronor.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Myrdals och fröken Hesselgrens m. fl. ovannämnda motioner (I: 151 och II: 161), i den mån dessa motioner skilja sig från nämnda förslag, till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 21,500 kronor.

113:o) **Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier.** Kungl Maj:t har (punkt 118, sid. 332) föreslagit riksdagen att till Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 13,700 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *L. A. Björklund* väckt motion (II: 92), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta bevilja Hässleholms kommunala gymnasium statsbidrag med 8,000 kronor, att utgå under budgetåret 1938/39.

Beträffande de till stöd för denna hemställan anförda skälen hänvisas till motionen.

Ur förevarande anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 21,400 kronor, utgå för närvarande understöd åt de kommunala gymnasierna i Lidingö, Motala, Eslöv och Söderhamn. Anslagsminskningen med 7,700 kronor, som nu föreslås, är motiverad av bortfallandet av understödet till det från och med nästa budgetår helt förstatligade gymnasiet i Lidingö och minskning av understöden till de under ombildning till statliga gymnasier varande gymnasierna i Motala och Eslöv.

Ansökningar om statsunderstöd åt vissa kommunala gymnasier prövas i den ordning, som föreskrivits i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 290), vilken utfärdats i anledning av 1926 års riksdags beslut (skrivelsen 8 A/1926, punkt 127) om beredande av understöd enligt Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med ett statens högre läroverk eller en statens realskola.

Enligt nämnda kungörelse skall ansökning om understöd åt kommunalt gymnasium av nyssnämnt slag avse löpande läsår och — ställd till Kungl. Maj:t — under höstterminen före den 15 oktober ingivas till skolöverstyrelsen. I sammanhang med prövning av ansökningarna beslutar Kungl. Maj:t angående den kontroll över vederbörande läroanstalts verksamhet samt övriga villkor för understöds åtnjutande, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Genom beslut den 1 december 1933 har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser beträffande sådant *fullständigt* kommunalt gymnasium eller sådan *fullständig* kommunal gymnasielinje, som står i förening med allmänt läroverk. Dessa bestämmelser avse lärarnas kompetens, terminsavgifter, stadens ekonomiska förpliktelser m. m.

Hos Kungl. Maj:t anhöll vederbörande rektor i maj 1935, att kommunala gymnasiet i *Hässleholm,* som komme att inrättas med ingången av läsåret 1935—36, måtte redan från början ställas under skolöverstyrelsens inseende, detta med hänsyn till de blivande lärarnas tjänstårsrätt. På grund härav borde, anförde rektor, bestämmelser meddelas i anslutning till ovannämnda av Kungl. Maj:t den 1 december 1933 föreskrivna, oaktat gymnasiet tills vidare icke vore fullständigt.

Med anledning av omförmälda ansökning medgav Kungl. Maj:t enligt resolution den 23 augusti 1935, att kommunala gymnasiet vid samrealskolan i Hässleholm finge tills vidare under läsåret 1935—36 stå under skolöver-

styrelsens inseende. Därjämte lämnades erforderliga medgivanden och föreskrifter rörande lärjungarnas och lärarnas förhållanden samt stadens skyldigheter m. m.

I det utlåtande av den 17 juni 1935 över den framställning från vederbörande rektor, som låg till grund för Kungl. Maj:ts nyssnämnda resolution, hade skolöverstyrelsen anfört bland annat, att, enär det för det dåvarande endast gällde gymnasiets ställande under överstyrelsens inseende, överstyrelsen ansåge sig böra vid prövningen av ärendet lägga huvudvikten mindre vid frågan om behovet av ett dylikt gymnasium, varom ingen utredning då förelåge, än vid dess förutsättningar för att kunna på ett ur allmänna synpunkter tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter.

Enligt resolution den 30 april 1936 medgav Kungl. Maj:t, att ifrågavarande gymnasium finge fortfarande under läsåret 1936—37 stå under skolöverstyrelsens inseende.

Av handlingarna inhämtas vidare, att Hässleholms stad genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 mars 1935 beviljats statsbidrag med 20 procent av styrkta verkliga kostnaden för om- och tillbyggnad av samrealskolan i staden, dock med högst 40,790 kronor. Bidraget har utgått från det till lån till kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1934/35 anvisade reservationsanslaget. Nybyggnadsplanen har enligt vad överstyrelsen i omförmälda utlåtande anfört utformats under hänsynstagande jämväl till behovet av lokaler för det kommunala gymnasiet.

Av statsrådsprotokollet framgår, att *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 28 oktober 1937 tillstyrkt ett understöd med 8,000 kronor till kommunala gymnasiet i Hässleholm och på grund härav hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår bestämmas till 21,700 kronor.

Departementschefen erinrar för egen del, att 1937 års riksdag beslutat, att det kommunala gymnasiet i Eslöv skulle ombildas till högre samläroverk. Det kunde ifrågasättas, anför han vidare, huruvida icke förevarande del av vårt land genom nämnda och tidigare av statsmakterna fattade beslut försetts med ett tillräckligt antal statliga eller statsunderstödda gymnasielinjer. Utan att nu vilja taga någon bestämd ställning till detta spörsmål ansåge departementschefen saken i varje fall så pass diskutabel, att han icke nu vore beredd att utan närmare övervägande tillstyrka statsbidrag till det kommunala gymnasiet i Hässleholm.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår, att kommunala gymnasiet i Hässleholm ställts under skolöverstyrelsens inseende tidigare än i allmänhet brukar vara fallet och innan behovet av ett sådant gymnasium prövats. Detta förfarande har motiverats med en hänvisning till de blivande lärarnas tjänstårsrätt. Den omständigheten, att skolan ställts under överstyrelsens inse-

ende, har förmodligen av de kommunala myndigheterna ansetts innebära, att gymnasiet skulle komma i åtnjutande av statsunderstöd.

Med hänsyn härtill och till stadens relativt höga utgifter för gymnasiet samt jämförelsevis betydande skattetunga föreligger onekligen enligt utskottets mening anledning till en välvillig inställning till det motionsvis framställda yrkandet om statsbidrag till gymnasiet. Då emellertid någon utredning hittills icke förebringats rörande behovet av gymnasiet, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka motionen. Lämpligen bör det ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om en sådan utredning. Framhållas må för övrigt, att det förekommit, att städer under många år uppehållit egna gymnasielinjer utan stöd från statsverkets sida.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet intet att erinra, vadan utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Björklunds ovannämnda motion (II: 92), till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 13,700 kronor.

114:o) **Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor. Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 119) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

115:o) **Kommunala läroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 120, sid. 333 och 334), vilket innebär en av ökningen under de senaste åren av antalet kommunala flickskolor och mellanskolor motiverad anslagshöjning med 1,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala läroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 6,000 kronor.

116:o) **Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 121, sid. 334—336) föreslagit riksdagen att dels besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1937/38

till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1938/39, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 225 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk, dels ock till Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 538,800 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Cl. Lindskog m. fl.* väckt motion (II: 6), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till nästa riksdag rörande löneregleringen för såväl manliga som kvinnliga lärare vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

Beträffande de till stöd för motionen anförda skälen hänvisas till motionen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 3,300 kronor, därav 3,000 kronor till förstärkning av de för undervisning i slöjd eller annat praktiskt arbete avsedda medlen.

Utskottet. Om genom beslut av 1938 års riksdag löneregleringen kommer till stånd för lärare vid kommunala flickskolor m. fl. läroanstalter, kan det vara befogat att inom den närmaste framtiden till behandling upptaga frågan om en revision av gällande bestämmelser rörande statsbidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalterna och vad därmed äger samband. Då det emellertid får förutsättas, att denna fråga icke förbigår Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, anser sig utskottet icke böra biträda det motionsvis framställda yrkandet.

Mot Kungl. Maj:ts under denna punkt framställda förslag har utskottet intet att erinra, vadan utskottet hemställer,

I. att riksdagen må

a) besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1937/38 till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1938/39, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 225 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk;

b) till *Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 538,800 kronor;

II. att herr Lindskogs m. fl. ovannämnda motion (II: 6) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

117:o) **Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 122, sid. 336 och 337), vilket innebär en anslagsminskning med 114,000 kronor, uppkommen genom ombildning av vissa högre flickskolor till kommunala flickskolor och nedläggande av vissa andra sådana skolor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) besluta, att den av 1933 års riksdag beslutade ändringen i fråga om beloppet av grundunderstöd till högre flickskola skall äga tillämpning jämväl för budgetåret 1938/39;

b) till *Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,365,000 kronor.

118:o) **Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 123), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 77,300 kronor.

119:o) **Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 124, sid. 338 och 339) föreslagit riksdagen att till Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 5,000 kronor, motiverad med, bland annat, skolans bekymmersamma ekonomiska förhållanden och dess karaktär av pedagogisk försöksskola, som nått erkännansvärda resultat.

Utskottet, som icke vill motsätta sig den föreslagna anslagshöjningen, framhåller önskvärdheten av att det anslag, som kan i fortsättningen komma skolan till del av statsmedel, såsom nu är fallet hålles skilt från de anslagsmedel, som utgå till övriga statsunderstödda enskilda läroanstalter. Det synes nämligen utskottet angeläget, att riksdagen sättes i tillfälle att varje år pröva behovet av understöd till denna skola. Utskottet hemställer således, *Utskottet.*

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

120:o) **Privatläroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 125), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 4,000 kronor.

121:o) **Privatläroverk: Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 126, sid. 340), vilket innebär en av den beräknade medelsåtgången betingad anslagsminskning med 1,300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 11,600 kronor.

122:o) **Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 127, sid. 340 och 341), vilket innebär en av den beräknade medelsåtgången betingad anslagsminskning med 8,500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 44,000 kronor.

123:o) **Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 128), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 19,000 kronor.

124:o) **Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 129), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 70,000 kronor.

125:o) **Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 130), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 12,000 kronor.

126:o) **Nämnden för granskning av läroböcker. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 131 och 132) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet i annat sammanhang utlåtande; vilket härmed

anmäles.

Folkundervisningen.

Anstalter för lärarutbildning m. m.

127:o) **Folkskoleseminarier: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 133, sid. 343—366) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, dels ock till Folkskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 1,864,400 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft den ovan under punkten 103:o) omförmälda motionen I: 146, vari hemställts att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte besluta en höjning av arvodena till bibliotekarier och biträden å rektorsexpeditionerna vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverken och folkskoleseminarierna i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Beträffande de till stöd för detta yrkande anförda skälen hänvisas till den ovan under nämnda punkt lämnade redogörelsen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ur kostnadssynpunkt en anslagsminskning med 45,600 kronor i förhållande till det för innevarande budgetår anvisade heloppet. Att den anslagshöjning, som kunnat förväntas på grund av den från och med den 1 januari 1938 genomförda löneregleringen, förbytts i anslagsminskning, har sin grund väsentligen däri, att minskning skett med familjepensionsavdrag, medförande en sammanlagd anslagsminskning med 64,800 kronor, och att, såsom framgår av sid. 318 i propositionen nr 271/1937, i det för innevarande budgetår anvisade förslagsanslaget ingår ett tillfälligt anslagsbelopp om icke mindre än 90,000 kronor, belöpande å s. k. övergångslön för befattningshavare å ordinarie stat och å övergångsstat.

I sak innebär Kungl. Maj:ts förslag ändringar i förhållande till nu rådande ordning huvudsakligen i tre avseenden, nämligen *dels* att förslag framlagts om åtgärder för särskild utbildning av lärare för psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren, *dels* i fråga om seminarieorganisationens omfattning, *dels ock* beträffande lärarkårens storlek. Härom inhämtas av statsrådsprotokollet bland annat följande.

Till grund för förslaget om åtgärder för beredande av särskild utbildning av lärare för psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåldern ligger ett av *1932 års seminariesakkunniga* avgivet betänkande med utredning och förslag i ämnet (statens offentliga utredningar 1936 : 31). De sakkunniga hava föreslagit, att medel skulle anvisas till två slags kurser, nämligen dels en utbildningskurs för hjälpklasslärare och dels en fortsättningskurs för redan i tjänst varande sådana lärare.

Enligt de sakkunnigas förslag, som i huvudsak biträtts av *skolöverstyrelsen* och *departementschefen,* skulle utbildningskursen för hjälpklasslärare förläggas till folkskoleseminariet i Stockholm och omfatta en vårtermin. Antalet deltagare skulle bestämmas till högst 15, motsvarande det av de sakkunniga uppskattade årliga behovet av tillskott till hjälpklasslärarkåren. — Fortsättningskursen har avsetts bliva förlagd till två på varandra följande sommarferier med en längd av fem veckor vartdera året. Första kursen tänkes förlagd till Göteborg. Antalet deltagare föreslås skola bliva högst 30.

Kostnaderna för de båda kurserna hava av departementschefen beräknats till 22,150 kronor om året, fördelade med 16,250 kronor å förevarande anslag, 500 kronor å folkskoleseminariernas omkostnadsanslag och med 5,400 kronor å samma seminariers stipendieanslag.

Beträffande seminarieorganisationens omfattning under nästa budgetår har *skolöverstyrelsen* med stöd av utförda beräkningar angående lärarbehovet under de närmast kommande åren föreslagit, att intagning av elever skulle ske *dels* i den omfattning, som avsetts såsom normalt för den nuvarande seminarieorganisationen, d. v. s. intagning i första klass av fyraårig linje vid seminarierna i Falun, Göteborg, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala, av tvåårig studentlinje vid seminarierna i Göteborg, Linköping, Lund, Umeå och Uppsala samt av tvåårig linje för småskollärarinnor i Falun, *dels ock* ytterligare i en avdelning av första klass av fyraårig linje vid seminarierna i Karlstad och Luleå och i första klass av tvåårig studentlinje i Stockholm.

Departementschefen har för egen del inskränkt sig till att föreslå endast två extra examinationsavdelningar, nämligen en tvåårig studentlinje vid folkskoleseminariet i Stockholm och en fyraårig linje vid folkskoleseminariet i Luleå.

I fråga om den ordinarie lärarpersonalens storlek innebär Kungl. Maj:ts förslag nyinrättande av två övningsskollärartjänster. Vidare hava ifrågasatts en del förändringar med avseende å de å övergångsstat uppförda tjänstemännen.

Utskottet finner i likhet med departementschefen det i hög grad önskvärt, att staten ånyo vidtager åtgärder för beredande av särskild utbildning av lärare för hjälpklasser. Mot detaljerna i det härutinnan framlagda förslaget har utskottet icke något att i huvudsak erinra. Emellertid anser sig utskottet böra peka på olägenheten av att de lärare, som genomgå den tillärnade fortsättningskursen, på grund av kursens förläggning till sommarferierna, icke torde bliva i tillfälle att under kursens gång deltaga i hjälpklassundervisning. Utskottet vill ifrågasätta, om det icke skulle vara lämpligt och möjligt att råda bot för denna olägenhet genom att nämnda kurs till någon del pågår under lästermin. Det lärer stå Kungl. Maj:t fritt att efter närmare prövning av denna fråga vidtaga de anordningar i detta hänseende, som kunna befinnas lämpliga, dock utan överskridande av den ovannämnda anslagsramen. *Utskottet.*

Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt anser sig utskottet icke böra resa erinran. Utskottet hemställer alltså, under åberopande av vad sålunda anförts och under hänvisning beträffande motionen I: 146 till vad utskottet yttrat under punkten 103:o) i det föregående,

I. att riksdagen må

a) godkänna följande ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna:

Personalförteckning.

Befattning.	*Tjänstemän å ordinarie stat.*	Lönegrad.
76	övningsskollärare	L 20

Tjänstemän å övergångsstat.

1	rektor, lön enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet, avlöningsgruppen III	—
1	lektor	L 27
1	adjunkt	L 23
1	lärare i musik	L 21
1	lärare i manlig slöjd	L 18
2	lärare i trädgårdsskötsel vid enkelseminarium	L 13;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*			kronor	1,646,500
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, *förslagsvis*			»	43,400
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	14,100		
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	7,500		
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	5,900		
d. Särskilda arvoden vid provårsseminarier	»	19,300		
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker, *förslagsvis*	»	4,500		
f. Arvoden åt lärare vid förberedande kurs vid seminariet i Falun	»	1,200		
g. Arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare	»	11,000	»	63,500
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Grundavlöningar m. m., *förslagsvis*	kronor	86,500		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	»	8,500	»	95,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*			»	16,000
Summa förslagsanslag			kronor	1,864,400;

c) till *Folkskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,864,400 kronor;

II. att motionen I: 146 må, såvitt nu är i fråga, anses besvarad med vad utskottet i det föregående anfört.

128:o) **Folkskoleseminarier: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 134, sid. 367 och 368), vilket innebär en främst på grund av folkskoleseminariets i Växjö nedläggande med innevarande läsårs utgång uppkommen anslagsminskning med 8,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 265,900 kronor.

129:o) **Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 135, sid. 368 och 369), vilket innebär en genom Växjöseminariets nedläggande uppkommen anslagsminskning med 1,500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 74,000 kronor.

130:o) **Folkskoleseminarier: Stipendier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 136, sid. 369—372), vilket innebär en anslagshöjning med 29,400 kronor, belöpande med 20,000 kronor å elevstipendier och med återstoden å studieutfärder, å seminarielärares studiebesök vid folkskolor och å stipendier för deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarier: Stipendier m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 138,400 kronor.

131:o) **Folkskoleseminarier: Utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 137, sid. 372—375), vilket innebär en anslagshöjning med 10,000 kronor, betingad av med den nya seminarieorganisationen sammanhängande ökade behov, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarier: Utrustning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 25,000 kronor.

132:o) **Småskoleseminarier: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 138, sid. 375—387) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning och avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, dels ock till Småskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 413,600 kronor.

Enligt beslut av 1936 års riksdag skola småskoleseminarierna vara organiserade enligt följande grunder. Seminarierna skola vara till antalet sju, därav tre skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och tills vidare fyra såsom enkelseminarier. Varje dubbelseminarium skall innefatta två 2-åriga

linjer. Av enkelseminarierna skola två omfatta, vartdera, en 3-årig linje och två, vartdera, en 2-årig linje. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara och Landskrona och enkelseminarierna till Haparanda, Lycksele, Härnösand och Växjö. Seminarierna i Haparanda och Lycksele skola vara 3-åriga. Den nya organisationen har trätt i successiv tillämpning med läsåret 1936—37. Småskoleseminariet i Växjö har dock ännu ej trätt i verksamhet.

Från och med nästa budgetår skall enligt beslut av 1937 års riksdag (skrivelse nr 469) genomföras löneregler för lärarpersonalen vid småskoleseminarierna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i sak, att för nästa läsår vid småskoleseminarierna intages en avdelning av första klassen vid ettvart av de sju småskoleseminarier, som skola ingå i den av 1936 års riksdag beslutade seminarieorganisationen — således jämväl vid småskoleseminariet i Växjö. Även i övrigt är förslaget i huvudsak en konsekvens av riksdagens tidigare fattade beslut.

Ur kostnadssynpunkt innebär förslaget en huvudsakligen av löneregleringens ikraftträdande betingad anslagshöjning med 134,900 kronor.

Utskottet. Utskottet, som icke har något att erinra mot vad sålunda föreslagits, får på grund härav hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag,

a) godkänna följande personalförteckning för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
Tjänstemän å ordinarie stat.	
7 rektorer, lön enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet	—
Anm.: Av dessa rektorer skall 1 tillhöra avlöningsgruppen II och 6 avlöningsgruppen III.	
10 adjunkter	L 23
1 lärare i teckning	L 21
2 lärare i musik	L 21
4 lärare i gymnastik med lek och idrott	L 21
23 övningsskollärare	L 20
2 lärarinnor i kvinnlig slöjd	L 18
1 lärarinna i hushållsgöromål	L 16
Tjänstemän å övergångsstat.	
8 ämneslärare	L 20
4 övningsskollärare	L 20
1 lärarinna i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd	L 16;

b) godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*			kronor	322,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, *förslagsvis*			»	34,700
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	3,925		
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	2,500		
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	1,400		
d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel	»	900		
e. Arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	»	900	»	9,625
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Grundavlöningar m. m., *förslagsvis*	kronor	46,600		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	»	300	»	46,900
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*			»	375
Summa förslagsanslag			kronor	413,600;

c) till *Småskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 413,600 kronor.

133:o) **Småskoleseminarier: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 139, sid. 387—389), vilket innebär en främst av igångsättandet av det nya småskoleseminariet i Växjö betingad anslagshöjning med 20,300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Småskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 86,500 kronor.

134:o) **Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 140, sid. 389), vilket innebär en anslagshöjning med 2,300 kronor, till större delen belöpande å det nya småskoleseminariet i Växjö, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 14,300 kronor.

135:o) **Småskoleseminarier: Stipendier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 141, sid. 390), vilket innebär en anslagshöjning med 18,000 kronor, föreslagen i syfte att successivt återföra anslaget till tidigare utgående belopp, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Småskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 36,000 kronor.

136:o) **Småskoleseminarier: Utrustning.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 142) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

137:o) **Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 143, sid. 393—395), vilket innebär en av den beräknade medelsåtgången betingad anslagsminskning med 17,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 73,000 kronor;

b) medgiva, att icke-ordinarie ämneslärarinnan Sigrid Degerman må under budgetåret 1938/39 — därest hon på grund av inskränkning i verksamheten vid statens småskoleseminarier kommer att sakna anställning — bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära såsom icke-ordinarie ämneslärarinna vid småskoleseminariet i Strängnäs under läsåret 1934—35.

138:o) **Bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning.** Kungl. Maj:t har (punkt 144, sid. 395—397) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 5,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *L. V. Lindén* väckt motion (II: 243), vari hemställts, att riksdagen måtte anvisa såsom bidrag till Ericastiftelsen för budgetåret 1938/39 ett anslag av 8,000 kronor, varav 5,000 kronor komme att utgå för lärarutbildning och 3,000 kronor för psykisk hälsovård bland barn och ungdom. Beträffande de till stöd för denna framställning anförda skälen hänvisas till motionen.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att Ericastiftelsens ändamål är att verka för psykisk hälsovård bland barn och ungdom. Ett med stiftelsens verksamhet förbundet läkepedagogiskt seminarium, som börjat sin verksamhet den 1 september 1937, avser att giva pedagogiskt, medicinskt och socialt orienterad utbildning i vård och handledning av svårfostrade barn och svårfostrad ungdom. Det äskade anslaget å 5,000 kronor — stiftelsens styrelse har begärt 7,500 kronor — är avsett att komma nämnda seminarium till godo. Departementschefen har förutsatt, att ett beviljande av förevarande anslag skall bliva utan bindande verkan för framtiden och att frågan om fortsatt understöd bör bliva beroende av ej mindre de erfarenheter, som komme att vinnas angående stiftelsens här ifrågavarande verksamhet än även utvecklingen av den i annat sammanhang berörda utbildningen genom statens försorg av lärare för s. k. hjälpklassundervisning.

Med hänsyn till vad av departementschefen anförts finner sig utskottet böra tillstyrka, att för nästa budgetår anvisas 5,000 kronor till förevarande stiftelse för dess läkepedagogiska seminarium. Att på grundval av enskild motion utsträcka statsunderstödet till att avse jämväl stiftelsens verksamhet för psykisk hälsovård bland barn och ungdom anser utskottet icke tillrådligt. Utskottet hemställer därför, *Utskottet.*

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Lindéns ovannämnda motion (II: 243), såvitt den skiljer sig från nämnda förslag, såsom *Bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 5,000 kronor.

Folkskolinspektionen.

139:o) **Folkskolinspektionen: Avlöningar.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 145, sid. 397—400), vilket innebär en med ikraftträdandet från och med den 1 januari 1938 av löneregleringen för folkskolinspektörer och nomadskolinspektören sammanhängande anslagshöjning med 6,100 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor 467,200
2. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t:		
a. Grundbelopp	kronor 1,500	
b. Vikariatsersättningar m. m., *förslagsvis* . .	» 300	» 1,800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal		» 23,400
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . .		» 30,000
Summa förslagsanslag		kronor 522,400;

b) till *Folkskolinspektionen: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 522,400 kronor.

140:o) **Folkskolinspektionen: Reseersättningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 146, sid. 400), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolinspektionen: Reseersättningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 175,000 kronor.

Folkskoleväsendet.

141:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 147, sid. 400—406) föreslagit riksdagen att dels besluta, att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor skola från och med den 1 januari 1938 äga av statsmedel åtnjuta lönetillägg enligt av departementschefen förordade grunder, dels ock till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 89,500,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *D. Norman* (I: 83) och den andra inom andra kammaren av herr *F. Kyling m. fl.* (II: 244), vari hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor från och med den 1 januari 1938 äga av statsmedel åtnjuta ett lönetillägg av 300 kronor per år, dels ock höja det av departementschefen äskade förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1938/39 med 244,000 kronor;

dels en inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* väckt motion (I: 84), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådant tillägg till det för lärare vid folk- och småskolor utfärdade avlöningsreglementet, att även till manlig biträdande lärare vid folkskola må från och med den 1 januari 1938 utgå ett lönetillägg med 450 kronor för år räknat;

dels en inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* väckt motion (I: 85), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor skall äga tillämpning å timlärare i vilket som helst av folkskolans läroämnen utom slöjd och hushållsgöromål;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Sam Larsson m. fl.* (I: 145) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Andersson* i Rasjön *m. fl.* (II: 260), vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande vårt undervisningsväsen i främsta rummet med avseende på 1:o behovet av en utvidgad yrkesundervisning inom skilda fack och den lämpligaste organisationen av denna, 2:o en rationell anordning av folkskolans lärostoff samt möjligheten att införa yrkesvalsrådgivning i folkskolans sista klass, 3:o lämpligheten av att uppdela fortsättningsskolans uppgifter såväl i fråga om teoretisk som praktisk undervisning på andra skolformer samt 4:o möjligheterna för en väsentligt utökad allmänt medborgerlig undervisning för ungdom i mera mogen ålder, varvid särskilt bör övervägas ökat stöd åt folkhögskolorna och den fria folkbildningsverksamheten.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisas, i den mån ej redogörelse för desamma lämnas här nedan, till motionerna I: 83, I: 84, I: 85 och I: 145.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 8,900,000 kronor, till övervägande delen sammanhängande med den av föregående års riksdag beslutade löneregleringen för lärare vid folk- och småskolor. Med 350,000 kronor belöper anslagshöjningen därjämte å Kungl. Maj:ts förslag om införande av ett särskilt lönetillägg åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor.

Kungl. Maj:ts sistnämnda förslag grundar sig på ett av 1937 års riksdag i skrivelsen nr 468/1937 gjort uttalande, att det syntes riksdagen skäligt, att ifrågavarande lärare komme i åtnjutande av löneförmåner, som något överstege dem, som komme småskollärarinnorna till del. Riksdagen anförde emellertid, att riksdagen icke på grundval av den då föreliggande utredningen kunde bilda sig en uppfattning om vilken ersättning, som kunde anses utgöra skälig kompensation för nämnda lärares särskilda åligganden, varför riksdagen begränsade sig till att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i ämnet till 1938 års riksdag.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att skolöverstyrelsen, som verkställt den

av riksdagen begärda utredningen, beträffande vilken hänvisas till sid. 402 och 403 i statsrådsprotokollet, samt majoriteten inom undervisningsväsendets lönenämnd förordat lönetilläggets bestämmande till 300 kronor, medan statskontoret föreslagit, att lönetillägget skulle fastställas till ett belopp, motsvarande en löneklass å A-ort i de för småskollärare gällande lönegraderna (6, 7 och 8). Departementschefen har för egen del förordat statskontorets förslag med en av en minoritet inom lönenämnden ifrågasatt modifikation, innebärande, att tillägget skulle beräknas med utgångspunkt från lönebeloppet för den ortsgrupp, som läraren tillhör, varvid för tilläggets åtnjutande skulle gälla samma bestämmelser som i fråga om lönen.

Utskottet övergår härefter till att lämna en redogörelse för de skäl, varmed vissa av de här ovan angivna motionsvis gjorda yrkandena motiverats.

I motionen I: 84 har erinrats, att i övergångsbestämmelserna till 1937 års avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor föreskrivits, att till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola skall utgå lönetillägg med 450 kronor för år räknat.

Vid utformningen av denna bestämmelse, anför motionären, torde man ha utgått ifrån, att någon manlig biträdande lärare vid folkskola icke vore anställd vid skolväsendet. Emellertid torde i vårt land finnas ett mindre antal dylika lärare. Det är därför önskvärt, att avlöningsreglementets övergångsbestämmelser kompletteras, så att även manlig biträdande lärare vid folkskola kommer i åtnjutande av ett lönetillägg med 450 kronor per år. Statsfinansiellt saknar denna fråga större betydelse, då det torde röra sig om ungefär fem lärare.

I motionen I: 85 har anförts:

Enligt nyssnämnda avlöningsreglemente kan i vissa fall vid skolorna anställas timlärare. Beträffande dessa timlärare heter det i 1 §: »Timlärare i läsämne äger åtnjuta *arvode* enligt de i 34 § meddelade bestämmelserna.»

I reglementet har härmed införts en benämning »läsämne» som icke förefinnes i folkskolans stadga eller i tidigare reglementen och förordningar som röra folkskolan. I folkskolestadgan (§ 12) benämnas nämligen samtliga folkskolans undervisningsämnen *läroämnen*. Huruvida ett särskiljande mellan »läsämnen» och »övningsämnen» i folkskolan är påkallat, finnes i detta sammanhang endast skäl beröra i så måtto, att en klar definition av dessa begrepp vore önskvärd.

Behov av timlärare uppstår särskilt, då någon av lärarna förordnats till överlärare och därvid erhållit viss nedsättning i undervisningsskyldigheten. Det är också endast i detta fall statsbidrag till avlönande av timlärare kan utan särskilt medgivande av skolöverstyrelsen utgå. (Kungl. Maj:ts kungörelse nr 999 angående statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor m. m. § 4 mom. 3.) Överlärarna torde oftast önska befrielse från undervisning i sådana ämnen som teckning, sång eller gymnastik. Såväl ålder som intresseinriktning hos överlärare göra detta antagande troligt. I

regel torde det också vara för skolorna lämpligast, att timlärare anlitas för de nyss nämnda ämnena. Inom eller utom skolan finnas ofta just för undervisning i sång, teckning eller gymnastik specialutbildade lärarkrafter att tillgå. Anlitas dessa, blir nu följden, att kommunen får utan bidrag av statsmedel avlöna dessa timlärare, medan staten helt betalar arvodet till timlärare, om överläraren själv undervisar i de nyss angivna ämnena och låter timläraren övertaga undervisningen i t. ex. geografi och historia. Överläraren tvingas härigenom att behålla den undervisning, för vilken han måhända är minst skickad.

Vid framläggandet av propositionen nr 270 år 1937 (sid. 90) anslöt sig emellertid vederbörande departementschef till skolöverstyrelsens förslag rörande timlärare, vilket innebar, att avlöningsreglementets bestämmelser om timlärare skulle avse lärare i vilket som helst av folkskolans läroämnen utom i slöjd och hushållsgöromål, för vilka särskilda avlönings- och statsbidragsbestämmelser gälla. Då riksdagen lämnat vad departementschefen i förevarande avseende anfört utan erinran, synes det icke hava varit riksdagens mening att — såsom nu blivit fallet — allt arvode åt timlärare i sång, teckning och gymnastik skall åvila kommunerna, medan timlärare i folkskolans övriga läroämnen, slöjd och hushållsgöromål däri inbegripna, avlönas med statsmedel. Under alla förhållanden är en ändring av de ifrågavarande bestämmelserna av behovet påkallad.

Till stöd för det i motionerna I:145 och II:260 gjorda yrkandet har anförts bland annat följande:

På vissa håll anses, att skolväsendet över huvud taget under senare år varit föremål för ett alltför flitigt reformerande, och att det skulle behöva en tids vila för att erhålla arbetslugn och vinna organisatorisk stadga. Ett dylikt resonemang är förståeligt, både när det framföres från dem, vilka i sitt pedagogiska arbete anse sig besvärade av de täta förändringarna i skolväsendet, och när det kommer från kommunalt håll. Men man måste hävda att på skolans område gäller om någonsin den gamla satsen, att stillastående är tillbakagång. I en tid av rastlöst framåtskridande på hela samhällsfronten måste formerna för ungdomens fostran naturligt nog befinna sig i särskilt stark utveckling.

Denna utveckling bör ledas systematiskt och med aktgivande på hela skolväsendets och varje enskild undervisningsforms ändamål. Därvid måste man särskilt tillse, att utbildningsmöjligheterna över hela linjen avpassas efter behoven samt att det som en gång tillskapats icke får stelna i de givna formerna. I det syftet förefaller det som om en mera allmän översyn nu vore påkallad av vårt lands folkundervisningsväsen i egentlig mening, d. v. s. angående utbildningen för den stora majoritet av vår ungdom som efter folkskolan icke går att inhämta högre teoretiska kunskaper genom realskolan och dess överbyggnader.

Frågan om *ungdomens yrkesutbildning* är efter de erfarenheter, som numer vunnits på detta område sedan 1918 års riksdags beslut, mogen för en ny allsidig utredning.

I stort sett torde man kunna utgå ifrån, att den nuvarande yrkesskolorganisationen skall kunna utgöra grund till en reformerad organisation. Vad som erfordras synes vara, att skolorna mera än hittills anpassas till näringslivets utveckling, att de skoltyper, som giva den mera grundliga utbild-

ningen, bliva dominerande och tillräckligt många för att tillgodose behovet av utbildad arbetskraft samt att utbildningen rationaliseras och utvidgas. Huru dessa syften skola kunna vinnas bör närmare utredas. I förevarande sammanhang kan det vara lämpligt att nämna några spörsmål, som vid en sådan utredning böra beaktas.

1. En förberedande orientering i yrkesvalet kan tänkas given i folkskolans 7:e klass. I samband därmed kunna sjunde klasserna på landet tänkas centraliserade till större skolor, så att A-formen komme till användning vid dessa klasser. Vidare kunna eleverna lämpligen uppdelas efter håg och fallenhet på olika avdelningar i anslutning till jordbruk, handel, snickeri, metallarbete, hushållsgöromål med hemvård eller andra yrkesområden, allt med hänsyn tagen till ortens näringsliv.

Beträffande undervisningen i hushållsgöromål har endast cirka hälften av Sveriges skoldistrikt infört sådan undervisning, och dessutom äro de nuvarande kurserna alltför korta. En god utbildning i hushållsgöromål och hemvård för landets alla flickor, såsom vi även yrkat i motion vid 1936 års riksdag, skulle säkerligen skapa en drägligare tillvaro för de i ekonomiskt hänseende mindre bärkraftiga hemmen, då ett hems välstånd i icke ringa mån hänger på husmoderns utbildning och förmåga. Utbildning i hushållsgöromål och hemvård kan lämpligen meddelas flickorna i 14—16-årsåldern.

2. Efter avslutad folkskolundervisning kan det i fråga om många yrkesområden vara lämpligt att eleverna gå direkt ut i det praktiska livet. Deras sysselsättning blir där närmast handräckningsarbete hos hantverkare, i fabrik, på kontor, på en bondgård eller i ett hem. Denna handräckningstid får dock icke bliva för lång, och möjligheter böra finnas för de unga att vid sidan av arbetet skaffa sig en viss praktisk och teoretisk utbildning för sina yrken genom kortare kurser.

När de unga skaffat sig en viss kännedom om arbetet ute i livet, böra de beredas tillfälle att genom ett system av skolor erhålla sin verkliga grundläggande yrkesutbildning. Denna utbildning bör så långt det är möjligt anknyta till näringslivet och yrkena, så att de icke genom utbildningen i skolan bliva främmande för produktionens krav.

Den blivande hantverkaren bör få en grundläggande utbildning allt efter yrkets art. I mera krävande yrken bör denna bestå i åtminstone 2-årig verkstadsskola samt därefter fortsatt utbildning i decentraliserad eller inbyggd verkstadsskola under ytterligare tid hos lämpliga hantverksmästare, som erhålla ett visst bidrag per elev för meddelad undervisning.

För utbildning av arbetare inom industrien inrättas 1- à 2-åriga verkstadsskolor i likhet med nuvarande verkstadsskolor för arbetslös ungdom. För vidare utbildning anordnas särskilda yrkeskurser, gärna förlagda till industriföretagen.

Beträffande handelsutbildningen kan man tänka sig en utökning av de 1-åriga heldagsskolorna eller också en yrkesskola, som motsvarar den nuvarande 2-åriga lärlingsskolan jämte en yrkeskurs om 1 termin. I det senare fallet bedrivas studierna till största delen vid sidan av förvärvsarbetet. En annan form för undervisningen erbjuder den vid verkstadsskolorna för arbetslös ungdom i Uddevalla tidigare anordnade 2-åriga kursen för utbildning av butiksbiträden, varvid eleverna periodvis fingo praktik i olika affärer. Det bör vidare undersökas, i vad mån rekryteringen av mera kvalificerade tjänster kan tillräckligt tillgodoses genom handelsgymnasierna, av vilka det senaste tillkom år 1915.

3. Frågan rörande huvudmannaskapet för lärlingsskolor, yrkeskurser, centraliserade och inbyggda verkstadsskolor m. m. bör särskilt övervägas. Då så utan olägenhet kan ske, böra emellertid korporationer, föreningar och enskilda medgivas rätt att såsom hittills med statsunderstöd upprätta egna skolor.

I s. k. centralskolor — med eller utan elevinternat — kunna sammanföras yrkesskolavdelningar, som rekryteras från större områden. Alltför stora skolor, över vilka skolledningen icke kan få överblick och utöva personlig ledning, äro dock behäftade med påtagliga olägenheter.

4. En fråga som givetvis kräver uppmärksamhet är den om kostnaderna för en hela landet omfattande yrkesskolorganisation. Att dessa kostnader bliva stora får icke avskräcka från genomförandet av åtgärder, som enligt utredningen befinnas vara ändamålsenliga. En viktig fråga i detta sammanhang är kostnadernas fördelning mellan staten och kommunerna. Motionärerna anse, att verkligt goda resultat icke kunna påräknas utan att staten bär huvuddelen av kostnaderna.

För att möjliggöra för obemedlade elever att erhålla yrkesutbildning böra mer effektiva åtgärder vidtagas än som för närvarande är fallet.

5. Skolornas verksamhet bör i så stor omfattning som möjligt motsvara arbetet ute i det praktiska näringslivet. Framställandet av nyttigheter är ändamålet med all produktiv verksamhet inom näringslivet. Skolorna få därför icke inrikta sig på enbart eller i huvudsaklig utsträckning utförandet av oanvändbara övningsarbeten.

Här ovan hava anförts några av de synpunkter, som torde böra beaktas vid en eventuell utredning, men ämnet är långt ifrån uttömt. Utredningen bör även undersöka möjligheterna för elever att övergå från allmänbildande läroanstalter till yrkesutbildande sådana samt undersöka, om nuvarande skolor för en något mera kvalificerad yrkesutbildning äro tillräckligt många. Även frågan om vägen från yrkesskolor av skilda slag till den högskolemässiga, praktiska undervisningen förtjänar att övervägas.

Motionärerna övergå härefter till att mera allmänt diskutera de andra delar av vårt folkundervisningssystem, som enligt deras mening synas vara i behov av en omprövning.

Det torde vara allmänt erkänt, yttra motionärerna, att den nuvarande svenska *folkskolan* är belastad med två väsentliga brister. Dels är undervisningsplanen överhopad med uppgifter och lärostoff, som icke blott bliva ofullständigt tillägnade av barnen utan även genom sin mängd verka skadligt på dem; en gallring och beskärning är därför synnerligen påkallad. Dels vidlådes barnens allmänna psyke i folkskoleåldern av en sådan brist på mognad, att det helt enkelt är omöjligt att vid denna tidpunkt meddela dem de teoretiska insikter, som numera kunna krävas av individen och medborgaren. Det kräves sålunda något slag av komplement till den utbildning som folkskolan kan ge. Denna skolforms syften och mål måste följaktligen genomdiskuteras och preciseras, varvid uppmärksamheten särskilt bör fästas på karaktärsdanande uppgifter i avsikt att hos barnen grundlägga personlig ansvarskänsla, förmåga av initiativ och självverksamhet samt av anpassning till samliv och samarbete.

Ett problem för sig erbjuder härvidlag *fortsättningsskolan:* huruvida den skall bestå eller icke, och i förstnämnda fall dess rätta plats i ett rationellt system för folkundervisningen. Vid ett övervägande av folkundervisnings-

frågorna i stort torde man kunna utgå ifrån, att fortsättningsskolan i dess nuvarande form bör så småningom försvinna och att dess uppgifter fördelas, dels på det sista året i folkskolan, dels på en utvidgad organisation för praktisk utbildning, dels ock slutligen på en mera allmän teoretisk och praktisk undervisning för ungdom i 17—20-årsåldern. Det torde nämligen vara en allmän mening att fortsättningsskolan på de flesta håll icke infriat de förväntningar som ställts på densamma. Utan tvivel har orsaken härtill varit tvåfaldig. Skolformens praktiska undervisning har, lysande undantag till trots, i det hela varit alltför knapphändig för att giva påtagliga resultat, och den teoretiska undervisningen har erbjudits eleverna vid en olämplig ålder och därför av dem uppfattats som en onödig fortsättning på plugget i folkskolan.

Många skäl tala för att en *undervisning åt ungdom i mera mogen ålder* på åtskilliga områden skulle lämna bättre resultat än vad som är möjligt att ernå omedelbart efter folkskolans slut, och angående *behovet* av en förbättrad undervisning för den ungdom, som vid myndighetsåldern skall göra sin självständiga insats i samhället, torde det icke råda några delade meningar. Såväl allmän erfarenhet som företagna systematiska undersökningar ha visat, att rena kunskaper likaväl som insikterna om alldagliga företeelser lämnat mycket övrigt att önska hos den ungdom, som varit borta från skolbänken sedan folkskoletiden och fram till tjuguårsåldern. Dessvärre ligger det härvidlag genomsnittligt sämre till för den rena landsbygdens ungdom än för städernas och de tätbebyggda samhällenas, därför att i det senare fallet rikare tillfällen till självbildning erbjudas.

Den för motionärerna bärande synpunkten är alltså uppfattningen, att en människa och medborgare behöver uppfostran ej blott i tidiga barnaår utan även på ett senare stadium i livet. Folkskolan kan, som förut framhållits, icke fylla uppgiften som den enda skolan för livet utan både sakens natur och tidsläget synas kräva, att mogen ungdom i långt större omfattning än nu erhåller en till personlig och medborgerlig fostran syftande undervisning. De krav, vartill denna uppfattning leda, erfordra dock en grundlig och allsidig undersökning.

Så länge det icke blivit utrönt, hur en verkligt allmän yrkesutbildning kan komma att organiseras, är det givetvis omöjligt att närmare angiva linjerna för den utvidgade undervisning åt mera mogen ungdom som här åsyftas. Några synpunkter för en blivande utredning torde dock vara möjliga att framhålla. Sålunda synes det oss självklart, att de brister i rena färdigheter, vilka enligt erfarenhetens vittnesbörd vidlåda den ungdom som endast genomgått folkskola, kunna och böra undanröjas i samband med den utvidgade yrkesundervisningen. Med tanke på jordbrukarungdomens speciella svårigheter att avstå tid för utbildningsändamål, förefaller det oss lämpligt att tänka sig den allmänt medborgerliga undervisningen för denna ungdom förenad med yrkesundervisningen inom facket. Även beträffande mera långvarig undervisning för andra yrken kan man tänka sig ett liknande arrangemang. Framförallt bör man emellertid, enligt vår uppfattning, uppmärksamma möjligheterna att utveckla *folkhögskolan* och den nuvarande *frivilliga folkbildningsrörelsen*. Den allmänt medborgerliga uppfostran, till vilken vi syfta, är redan till sin idé förverkligad i folkhögskolorna. Genom att utvidga och på ett kraftigt sätt understödja dessa kan man helt visst komma mycket långt. Även ett frikostigare understöd åt aftonskolor och liknande inrättningar förtjänar säkerligen att övervägas.

Givetvis äro vi ingalunda blinda för de svårigheter, som möta vid en revision av vår folkundervisning efter här uppdragna linjer. Framförallt äro vi medvetna om att förslaget om en förbättrad undervisning för ungdom i högre åldrar kräver ökade kostnader för det allmänna. Vi tveka dock icke att rekommendera en grundlig utredning av spörsmålet, då bristerna i det nuvarande systemet äro påfallande och möjligheter till en bättre ordning synas vara uppnåeliga. Vi äro angelägna betona, att de organisatoriska förändringar i nuvarande skolformer, som skulle erfordras för att realisera ovan angivna önskemål, givetvis få verkställas under en relativt lång övergångstid. Ävenså vilja vi påpeka, att vad som i detta sammanhang föreslås icke behöver få någon direkt inverkan på organisationen av realskolor, gymnasier, högskolor och universitet.

Som bekant pågår en rad av utredningar som beröra vårt undervisningsväsen och av vilka vissa delar tangera även här avhandlade problem. Den allmänna översyn av vårt folkundervisningsväsen, som vi här påyrka, bör även ha till uppgift att samordna resultaten av dessa specialutredningar, så att framgångslinjerna på området komma att präglas av planmässighet och konsekvens.

Utskottet.

Såsom av det föregående inhämtas, uttalade sig 1937 års riksdag för att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor borde komma i åtnjutande av löneförmåner, som något överstege dem, som komme småskollärarinnorna till del. Det förslag, som av Kungl. Maj:t i detta hänseende nu framlagts, synes utskottet väl avvägt. Den höjning av lönetilläggens storlek, som i de ovanberörda motionerna I: 83 och II: 244 ifrågasatts, finner sig utskottet icke böra tillstyrka, bland annat med hänsyn till den betydande merkostnad av icke mindre än omkring 250,000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag, som en sådan höjning skulle föranleda. Mot detaljerna i Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet intet att invända. Utskottet förordar sålunda jämväl, att lönetilläggen i fråga må komma vederbörande till godo redan från och med dagen för den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringens ikraftträdande, alltså från och med den 1 januari 1938. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag i denna del och avstyrker de i ämnet väckta motionerna, i den mån de skilja sig från detta förslag.

Ett tillerkännande av lönetillägg med 450 kronor för år åt manlig biträdande lärare vid folkskola på sätt redan skett ifråga om andra manliga småskollärare är enligt utskottets mening att betrakta som en konsekvens av den ståndpunkt, som vid behandlingen av frågan om löneregler för folk- och småskollärare intogs i avseende å löneförmånerna för manliga småskollärare. Utskottet, som på grund härav finner sig böra biträda det härutinnan i motionen I: 84 framställda förslaget, förutsätter, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder för beredande av omförmälda lönetillägg åt manlig biträdande lärare vid folkskola. Lämpligen böra även dessa lönetillägg utgå från och med den 1 januari 1938. Med vad av utskottet nu anförts torde ifrågavarande motionsvis framställda yrkande få anses vara besvarat.

Gällande avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor äger icke tillämpning å övningslärare. Beträffande timlärare gäller, såsom i motionen I: 85 påpekats, att timlärare i läsämne äger åtnjuta arvode enligt de i 34 § i reglementet meddelade bestämmelserna. Enligt bestämmelserna angående statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor m. m. utgår statsbidrag till avlönande av timlärare i läsämne, där ej skolöverstyrelsen för visst fall annorlunda medgivit, allenast till skoldistrikt, där överlärare är anställd, och i den mån timlärare förordnats att meddela undervisning det antal veckotimmar, varmed överlärarens undervisningsskyldighet enligt av överstyrelsen fastställd instruktion understiger 30 veckotimmar.

Utskottet har funnit, att de i den nyssnämnda motionen berörda förhållandena medföra vissa svårigheter och egendomliga konsekvenser, vilka kunna undvikas, därest statsbidrag till arvoden åt timlärare medgives skola utgå till timlärare i läroämne vid folk- och småskolor utom i slöjd och hushållsgöromål. Lämpligen bör sådant statsbidrag utgå under förutsättning, att berörda arvoden ej uppgå till högre belopp än de i 34 § avlöningsreglementet angivna timlärararvodena. Några merutgifter för statsverket torde knappast uppstå vid bifall till vad sålunda föreslagits.

Mot vad av Kungl. Maj:t i övrigt under denna punkt föreslagits har utskottet icke något att erinra. Nyssberörda förändringar i avseende å lönetillägg till manlig biträdande lärare vid folkskola och statsbidrag till timlärare synas knappast behöva föranleda en höjning av det av Kungl. Maj:t för nästa budgetår beräknade förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Såsom av det föregående framgår, hava i motionerna I: 145 och II: 260 framställts förslag i syfte att bringa frågan om en förbättrad och mer allsidig yrkesundervisning under utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. Rörande på vad sätt yrkesundervisningen skulle främjas hava i motionerna givits åtskilliga anvisningar. Härförutom hava i berörda motioner till diskussion upptagits vissa spörsmål om en omläggning i övrigt av vårt folkundervisningsväsende och om beredande av en väsentligt utökad allmänt medborgerlig undervisning för ungdom i mera mogen ålder. Av motionärerna har ifrågasatts, att jämväl dessa spörsmål skulle bliva föremål för utredning.

Erinras må, att den fråga, som av motionerna att döma för motionärerna framstått såsom den centrala och för ögonblicket mest trängande, nämligen främjandet av yrkesundervisningen, varit och är föremål för statsmakternas särskilda uppmärksamhet. Åtskilliga utredningar pågå på området.

Frågan om förbättrande av den nu bristfälligt ordnade utbildningen av lärare för yrkesundervisningen utredes sålunda inom ecklesiastikdepartementet av *1936 års yrkesskolsakkunniga,* vilka ännu icke avgivit förslag i ämnet. *Verkstadsskoleutredningen* är inom samma departement sysselsatt med utredning av vissa frågor rörande verkstadsskolorna för arbetslös ungdom,

vilken uppgift enligt de för dessa sakkunniga meddelade direktiven vidgar sig till en allmän översyn över stora delar av vårt yrkesundervisningsväsende. De sakkunniga hava sålunda att undersöka, huruvida icke ifrågavarande verkstadsskolor skola kunna infogas i det nuvarande skolsystemet såsom en ny kategori av yrkesutbildningsanstalter med uppgift att tjänstgöra såsom centrala verkstadsskolor för större områden. Av punkten 188 i årets åttonde huvudtitel framgår, att de sakkunniga, som ännu icke avslutat sitt arbete, i en skrivelse framhållit, att berörda spörsmål måste bedömas med hänsyn jämväl till de för den uppväxande ungdomen redan befintliga möjligheterna att förvärva yrkesutbildning inom det område, som en central verkstadsskola skulle avse att i första hand betjäna, och de sakkunniga hava därför framlagt vissa förslag i syfte att, då förslag framkomma om inrättande av kommunal anstalt för yrkesundervisning, bereda möjligheter till en mer ingående prövning av frågan om lämpligheten av att sådan anstalt inrättas. Inom socialdepartementet pågår en utredning — *rationaliseringsutredningen* — med huvudsyfte att klargöra, på vilket sätt samhället och medborgarna lättast skola kunna anpassa sig efter det nya läge, som skapas genom rationalisering och driftnedläggelser inom industrien, vilka icke äro blott tillfälliga, ett spörsmål, som ingår som ett led i det problemkomplex, varom här är fråga. Frågan om utbildnings- och anställningsförhållandena inom det husliga arbetet är föremål för den inom socialdepartementet arbetande *hembiträdesutredningens* uppmärksamhet. Dessa sakkunniga hava redan avgivit förslag rörande vissa delar av det dem anförtrodda utredningsuppdraget. Inom jordbruksdepartementet har *1936 års lantbruksundervisningskommitté* nyligen avslutat sitt arbete och avlämnat betänkande med förslag angående den fasta lantbruksundervisningens ordnande (statens offentliga utredningar 1937: 33). Denna kommitté har haft som direktiv att undersöka frågan om beredande av yrkesutbildning åt den manliga och kvinnliga ungdom, som söker sitt uppehälle vid jordbruket, och att i samband därmed också uppmärksamma frågan om en för ändamålet lämpad lärarutbildning. Inom handelsdepartementet hava *1936 års hantverkssakkunniga* arbetat med utredning av frågorna om organiserandet av lärlingsutbildningen inom hantverket och ordnandet av den högre yrkesundervisningen inom hantverket. Därjämte ingår i de sakkunnigas uppdrag att i samband med utredningen rörande lärlingsutbildningen taga under övervägande eventuella utvägar att utöver nu till buds stående möjligheter bereda arbetslös ungdom utbildning till hantverkare. De sakkunniga hava redan avgivit förslag rörande vissa delar av de spörsmål, vilkas utredning de sålunda hava om hand.

Utskottet, som delar motionärernas uppfattning om att den nuvarande anordningen av yrkesutbildningen lämnar mycket övrigt att önska — en uppfattning, som också bestyrkes genom det stora antalet på området redan pågående utredningar — finner det angeläget, att effektiva åtgärder, inne-

fattande jämväl anordningar för en planmässig orientering av ungdomen till lämpliga yrkesbanor, vidtagas för att bereda ungdomen möjligheter till en för olika verksamhetsområden lämpad yrkesutbildning. De på området redan arbetande sakkunnigberedningarna torde icke kunna undgå att inom ramen för de för dem gällande utredningsdirektiven beakta de positiva uppslag, som i detta hänseende lämnats av motionärerna. Med hänsyn härtill finner utskottet det knappast behövligt att riksdagen i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning rörande dessa frågor. Utskottet vill emellertid som ett självklart önskemål framhålla vikten av att efter avslutandet av de utredningar, som pågå inom skilda delar av förevarande utbildningsområde, en översyn av de framställda förslagen kommer till stånd i syfte att samordna och enhetliggöra förslagen. Vad nu anförts gäller jämväl de förslag, som redan äro föremål för myndigheternas och Kungl. Maj:ts prövning.

Vad de i motionerna i övrigt framförda förslagen och synpunkterna beträffar, må erinras, att statsmakterna under de senare åren vidtagit verksamma åtgärder till stärkande av den allmänna folkundervisningen. Genom beslut av 1936 års riksdag har sålunda införts obligatorisk sjuårig folkskola och genom beslut av 1937 års riksdag har löneregleringen för folk- och småskollärare tillrättalagts på sådant sätt, att den stimulerar till en utökning av lästiden och alltså underlättar en förbättring av undervisningens kvalitet. Fortsatta åtgärder på detta område torde inom den närmaste framtiden vara att förvänta. Sålunda må nämnas, att särskilda sakkunniga — *1937 års folkskolutredning* — för närvarande inom ecklesiastikdepartementet äro sysselsatta med att undersöka frågan om en utsträckning av den årliga lästiden vid folk- och småskolor och vissa andra åtgärder till förbättrande av undervisningen vid dessa skolor. En allmän tendens har under de senare åren varit att i ökad utsträckning lägga folkundervisningen under statens kontroll och tillsyn, och de centrala skolmyndigheterna äro verksamma för att utnyttja de på detta område vidtagna åtgärderna till förbättrande av undervisningen i detalj och i det hela. Dessa strävanden hava främjats genom det stora intresse för saken, som för det mesta är tillfinnandes hos skoldistrikten. Den utveckling, som på detta område pågår, synes utskottet icke behöva ytterligare påskyndas eller dirigeras genom en skrivelse till Kungl. Maj:t av den innebörd, motionärerna angivit.

Även önskvärdheten av att stärka den fria medborgarbildningen har varit föremål för statsmakternas intresse. Medelst rikliga bidrag av statsmedel understödjas ett flertal på detta område verksamma institutioner. Som exempel må nämnas folkhögskolorna, den populärvetenskapliga bildningsverksamheten och folkbiblioteken, varförutom må framhållas, att radion i avsevärd grad bidragit till att effektivisera utbildningsverksamheten och göra den tillgänglig för breda folklager.

Motionärerna hava icke lämnat några mera preciserade anvisningar rörande på vad sätt denna verksamhet bör ytterligare främjas. Enligt ut-

skottets mening kunna de önskemål, som av motionärerna framställts, reduceras till en fråga i vilken utsträckning det allmänna bör och har råd att stödja ifrågavarande bildningsinstitutioner. Utskottet finner vid sådant förhållande anledning icke föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning på dessa punkter.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla, att en allmän utredning, omspännande större delen av det statliga och statsunderstödda undervisnings- och utbildningsväsendet, säkerligen skulle bliva mycket tidsödande i synnerhet om för densamma icke skulle komma att gälla mera bestämda direktiv. Det kan förväntas, att statsmakterna under den tid, utredningen pågår, icke skulle komma att på det område, som utredningen avser eller berör, vidtaga några åtgärder av beskaffenhet att kunna tänkas föregripa prövningen av de förslag, i vilka utredningen komme att utmynna. En utredning av den art, som av motionärerna satts i fråga, skulle alltså leda till ett undanskjutande till en oviss tidpunkt av de angelägna åtgärderna att organisera en yrkesorientering och yrkesutbildning, som kan främja den uppväxande ungdomens möjligheter att finna sin utkomst inom produktionsarbetet. Ej minst av denna anledning anser sig utskottet icke böra tillråda riksdagen att följa det motionsvis framställda yrkandet.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under erinran om utskottets uttalande i det föregående, att vissa i motionerna I: 145 och II: 260 givna uppslag till förbättrande av yrkesundervisningen beaktas vid pågående sakkunnigutredningar, får utskottet således hemställa

I. att riksdagen må

a) avslå herrar Normans och Kylings m. fl. ovannämnda motioner (I: 83 och II: 244);

b) besluta, att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor skola från och med den 1 januari 1938 äga av statsmedel åtnjuta lönetillägg enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1938 angivna grunder;

c) i anledning av herr Wagnssons ovannämnda motion (I: 85) medgiva, att statsbidrag må utgå till arvoden åt timlärare i läroämne vid folk- och småskola på sätt av utskottet ovan angivits;

d) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 89,500,000 kronor;

II. att herrar Larssons och Anderssons i Rasjön m. fl. ovannämnda motioner (I: 145 och II: 260) må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört;

III. att herr Wagnssons ovannämnda motion (I: 84) må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

142:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 148, sid. 406 och 407) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 3,650,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Johan Larsson* väckt motion (I: 150), vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående införande av obligatorisk slöjdundervisning för gossar i folkskolor ävenså utökad och obligatorisk sömnadsundervisning för flickor i fortsättningsskolan samt framlägga de förslag, vartill utredningen kan ge anledning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionen gjorda yrkandet, hänvisas till motionen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att från förevarande anslag från och med nästa budgetår skola bestridas jämväl den ifrågavarande lärare tillkommande provisoriska avlöningsförbättringen, vilken nu utgår från annat anslag. I samband härmed har förevarande anslag uppräknats med 85,000 kronor.

Utskottet. Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag lämnar utskottet utan erinran.

Vad det motionsvis anställda yrkandet beträffar, vill utskottet i likhet med motionären framhålla betydelsen och värdet av att undervisning i slöjd och sömnad meddelas vid folkundervisningsanstalterna. 1935 års riksdags beslut angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet har i sin mån bidragit till att främja slöjdundervisningen, i det att statsbidrag numera utgår bland annat till anordnande av lokaler för undervisning i slöjd. Det bör också påpekas, att bestämmelserna angående statsbidrag till slöjdundervisningen successivt uppmjukats genom beslut av 1935 och 1936 års riksdagar. På grund härav och då utskottet har sig bekant, att skoldistrikten i allmänhet ådagalägga ett stort intresse för ifrågavarande undervisning, anser sig utskottet icke böra förorda, att riksdagen gör framställning hos Kungl. Maj:t i av motionären angivet hänseende.

Under åberopande av vad utskottet under punkten 103:o) yttrat rörande utgående av dyrtidstillägg å bisysslearvoden vill utskottet framhålla angelägenheten av att Kungl. Maj:t tager under övervägande, huruvida icke de å arvodena åt förevarande lärare i slöjd utgående dyrtidstilläggen lämpligen böra inarbetas i dessa arvoden. I följd av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärare vid folk- och småskola utgå från och med den 1 januari 1938 dyrtidstillägg å lönerna för sistnämnda lärare i huvudsak enligt de grunder, som gälla för nyreglerade verk, medan dyrtidstillägg å berörda slöjdarvoden utgå enligt samma grunder som tidigare gällt, d. v. s. i anslutning till grunderna för dyrtidstillägg vid oreglerade verk. Bland

annat ur kameral synpunkt är det önskvärt, att dyrtidstillägg över huvud taget icke utgå å dessa arvoden, vilka i stället böra undergå skälig förhöjning för att kompensera de bortfallande dyrtidstilläggen. Utskottet finner det önskvärt, att förslag i ämnet förelägges 1939 års riksdag.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 3,650,000 kronor;

b) att herr Larssons ovannämnda motion (I: 150) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

143:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 149, sid. 408), vilket innebär en utvidgning av anslagets ändamål till att omfatta jämväl den provisoriska avlöningsförbättringen åt ifrågavarande lärarinnor och en i samband därmed företagen anslagshöjning med 56,000 kronor, får utskottet, som vill framhålla, att vad utskottet under nästföregående punkt yttrat rörande utgående av dyrtidstillägg å arvoden till lärare i slöjd äger motsvarande tillämpning jämväl å förevarande arvoden åt lärarinnor i hushållsgöromål, hemställa,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 400,000 kronor.

144:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 150, sid. 408 och 409), vilket innebär en av 1937 års lönereglering betingad anslagshöjning med 20,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 130,000 kronor.

145:o) **Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter.** Kungl. Maj:t har (punkt 151, sid. 409—417) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *O. Bergqvist m. fl.*

(I: 50) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hage m. fl.* (II: 132), vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att de särskilda lönetillägg, som jämlikt kungl. kungörelsen nr 469/1924 utgått till lärare vid folk- och småskolor i vissa skoldistrikt, må från och med den 1 januari 1938 utgå med 225 kronor till varje lärare och att förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter i samband därmed må höjas med 40,725 kronor till 240,725 kronor.

Beträffande de till stöd för motionerna anförda skälen hänvisas till motionen I: 50.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 280,000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär alltså en anslagsminskning med 80,000 kronor.

De särskilda lönetilläggen jämlikt kungörelsen nr 469/1924 hava utgått till lärare vid egentlig folkskola, mindre folkskola och småskola inom vissa i kungörelsen uppräknade skoldistrikt inom rikets nordligaste gränsorter med följande årliga belopp, nämligen

400 kronor till ordinarie och extra ordinarie lärare vid egentlig folkskola;

250 kronor till biträdande och vikarierande lärare vid egentlig folkskola och till lärare vid mindre folkskola; samt

200 kronor till lärare vid småskola.

Inom Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt hava dock lönetilläggen utgått med allenast respektive *150*, *100* och *100 kronor*.

I propositionen nr 270/1937 angående löneregler för folk- och småskollärare m. m. förutsattes, att ifrågavarande särskilda lönetillägg skulle upphöra att utgå i och med löneregleringens ikraftträdande den 1 januari 1938. Riksdagen förklarade sig emellertid i sin skrivelse nr 468/1937 finna, att lönetilläggen vore betingade bland annat av de säregna, undervisningen försvårande språkförhållandena inom vissa delar av de nordligaste gränsorterna men att riksdagen icke på grundval av den föreliggande utredningen kunde bilda sig en uppfattning om i vad mån situationen förändrades genom löneregleringen, varför riksdagen anhöll om utredning i ämnet.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *skolöverstyrelsen* föreslagit lönetilläggens fastställande till 300 kronor för alla ifrågavarande lärare, medan *statskontoret* och *departementschefen* tillstyrkt ett tillägg av 150 kronor.

Statskontoret — på vars utlåtande i ämnet departementschefen grundat sin hemställan — har motiverat sitt förslag med bland annat följande uttalande:

Såsom av handlingarna i ärendet framginge, hade nämnda lönetillägg utgått under en lång följd av år. Avsikten med dem hade varit, att för vinnande av en god rekrytering göra lärarbefattningarna i finnbygden mera eftersträvansvärda samt att giva ett erkännande åt lärarna för deras arbete bland den finsktalande befolkningen. Lönetilläggen hade alltså avsetts att utgöra ersättning dels för de olägenheter, som vore beroende av ifrågavarande skolors avskilda lägen, dåliga kommunikationsförhållanden, hårda kli-

mat och dyra levnadskostnader, dels ock för de särskilda svårigheter, som vore förbundna med undervisningen av barn från finsktalande hem. Att tilläggen *icke endast* vore en kompensation för sistnämnda svårigheter hade även kommit till synes vid den år 1920 företagna höjningen av tilläggens belopp. Av förarbetena till Kungl. Maj:ts beslut den 17 september 1920 — varigenom lönetilläggen fastställts till de belopp, som alltsedan dess utgått — framginge, att i ärendet hörda myndigheter ansett höjningen nödvändig, bland annat på grund av att dyrtiden gjort sig särskilt gällande i dessa nordliga och isolerade trakter, samt att lärarna därstädes fått vidkännas många svårigheter och försakelser till följd av underhaltiga och hälsofarliga bostäder.

Genom 1937 års riksdags beslut angående löneregler för lärare vid folk- och småskolor hade läget blivit förändrat. Från och med den 1 januari 1938 komme nämligen beträffande bland annat lärare vid folk- och småskolor samt vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränsorter att tillämpas avlöningsprinciper likartade med dem, som gällde inom nyreglerade delar av statsförvaltningen. I enlighet härmed skulle lärarlönerna utgå enligt en gemensam löneplan, med lönebeloppen differentierade efter ortsgrupper. Inordnandet av tjänstgöringsorterna i dessa grupper komme att ske med utgångspunkt från de allmänna levnadskostnaderna. Härutöver skulle kallortstillägg tillkomma lärare, som vore bosatta å sådana orter inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kunde anses särskilt påfrestande.

Givetvis måste under dessa omständigheter den nu genomförda löneregleringen komma att återverka på de lönetillägg, som utginge jämlikt ovannämnda 1924 års kungörelse. Då efter löneregleringen lönerna bestämdes efter olika dyrorter och därjämte kallortstillägg komme att utgå, bortfölle väsentligen grunden för de hittillsvarande särskilda lönetilläggen. En anledning att bevilja en särskild förmån åt här avsedda lärare syntes dock alltjämt ligga i de svårigheter, som vore förknippade med undervisningen av de finsktalande barnen. I betraktande härav ville statskontoret icke framställa erinran emot att till lärare i trakter med finsktalande befolkning finge utgå ett särskilt lönetillägg även för tiden efter löneregleringens genomförande. Statskontoret förutsatte härvid, att sådant tillägg endast skulle tillkomma lärare i skolor, där språksvårigheterna verkligen motiverade en dylik förmån.

Med beaktande av vad ovan anförts ville statskontoret — som icke hade något att erinra emot att lönetillägget fastställdes till samma belopp för samtliga lärare, som komme i åtnjutande av denna förmån — för sin del föreslå, att såsom skäligt lönetillägg åt ifrågavarande lärare vid folk- och småskolor måtte från och med den 1 januari 1938 utgå ett årligt belopp av 150 kronor till varje lärare.

Ifrågavarande lönetillägg utgingo före löneregleringen med tillhopa omkring 119,000 kronor årligen. Skolöverstyrelsens förslag skulle medföra en merkostnad för ändamålet av omkring 42,000 kronor och statskontorets av departementschefen förordade förslag en med omkring 38,000 kronor minskad anslagsbelastning.

Utskottet. Såsom framgår av den i ämnet verkställda utredningen, hava omförmälda lönetillägg till lärare vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränsorter till en del motiverats med hänsyn till de särskilda språksvårigheterna i denna landsända. Utskottet har därför icke något att invända emot, att lönetillägg av denna art må jämväl efter löneregleringens ikraftträdande utgå med skäligt belopp. Då lönetilläggen till ej ringa del avse ersättning av den art, som numera till vederbörande lärare utgår i form av kallortstillägg, bör en viss försiktighet iakttagas vid bestämmandet av lönetilläggets belopp. I varje fall finner utskottet det icke lämpligt att, såsom i de i ämnet väckta motionerna yrkats, lönetilläggen bestämmas till sådant belopp, att icke mindre än omkring 65 procent av de lärare, varom här är fråga, skulle erhålla högre lönetillägg än tidigare utgått.

Utskottet, som finner skäl tala för att lönetilläggen böra utgå med samma belopp för alla lärare, har funnit statskontorets av departementschefen biträdda förslag väl avvägt och anser sig därför böra förorda ett lönetillägg av 150 kronor för varje ifrågakommande lärare. Härvid förutsätter utskottet i likhet med statskontoret, att lönetillägg endast skall tillkomma lärare i skolor, där språksvårigheterna verkligen motivera en dylik förmån. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t tager under omprövning, huruvida icke den i kungörelsen nr 469/1924 införda förteckningen över de skoldistrikt, inom vilka lönetillägg skola utgå, bör på grund härav omarbetas. Lämpligen böra de lönetillägg, som sålunda tillstyrkts, komma vederbörande lärare till del från och med den 1 januari 1938.

Utskottet anser sig icke böra ifrågasätta ändring i de av Kungl. Maj:t verkställda anslagsberäkningarna och hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Bergqvists och Hages m. fl. ovannämnda motioner (I: 50 och II: 132), till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 200,000 kronor.

146:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 152), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 35,000 kronor.

147:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 153, sid. 417 och 418), vilket

innebär en av den utav 1937 års riksdag beslutade löneregleringen betingad anslagshöjning med 30,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 170,000 kronor.

148:o) **Folkskolor m. m.: Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 154) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet denna dag särskilt utlåtande; vilket härmed

anmäles.

149:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem.** Kungl. Maj:t har (punkt 155, sid. 418—420) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 950,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *A. Bæckström* väckt motion (II: 46), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta vid beviljandet av anslaget till inackordering av skolbarn, att skoldistrikt, som tillerkänts bidrag för barn för kortare tid än helt läsår, äger rätt att efter skolöverstyrelsens beprövande använda bidraget helt eller delvis till skolbarnsbespisning.

Beträffande de av motionären till stöd för hans yrkande anförda skälen hänvisas till motionen.

Förevarande anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 880,000 kronor, har av skolöverstyrelsen med hänsyn till belastningen under det senast förflutna budgetåret — omkring 1,055,000 kronor — ansetts böra för budgetåret 1938/39 uppföras med 1,050,000 kronor. Departementschefen har för sin del tillstyrkt en nedräkning av sistnämnda belopp med dels 20,000 kronor, motsvarande ett av 1937 års riksdag till annat anslag överfört belopp, dels ock 80,000 kronor, varmed anspråken på bidrag ur anslaget förväntas komma att minskas vid bifall till Kungl. Maj:ts under punkten 157 framlagda förslag om uppförande under åttonde huvudtiteln av ett särskilt anslag till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning.

Utskottet, som beaktar de av motionären anförda synpunkterna beträffande önskvärdheten av att skolmåltider anordnas i större utsträckning än nu sker, vill emellertid fästa uppmärksamheten på att, såsom av det föl- *Utskottet.*

jande inhämtas, för nästa budgetår ifrågasättes en icke oväsentlig höjning av de anslagsmedel, som nu stå till förfogande för anordnande av skolbarnsbespisning, samt att frågan om en ytterligare utvidgning av skolbarnsbespisningen befinner sig under Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke böra förorda, att beslut fattas i enlighet med det motionsvis framställda yrkandet.

Utskottet, som icke har något att erinra mot de av Kungl. Maj:t verkställda anslagsberäkningarna, får sålunda hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Bæckströms ovannämnda motion (II: 46), till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 950,000 kronor.

150:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn.** Kungl. Maj:t har (punkt 156, sid. 420) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 600,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *K. I. Sköldén* och *John Gustavson* (I: 86) och den andra inom andra kammaren av herr *J. W. Mårtensson m. fl.* (II: 163), vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i gällande förordning angående bidrag till skolskjutsar, att statsbidrag till skolskjutsar må utgå företrädesvis då genom anordnande av skolskjuts förbättring av skolväsendet åstadkommes samt då barn ha lång och svår skolväg.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkande anförda skälen hänvisas till motionen I: 86.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 150,000 kronor, betingad av anslagsbelastningen under budgetåret 1936/37 och emotsedda utgiftsökningar. Några ändringar i grunderna för statsbidrags utgående ifrågasättas icke.

Utskottet. Då gällande författningsbestämmelser icke lägga hinder i vägen för ett tillgodoseende av de av motionärerna framställda önskemålen i den utsträckning, som under förhandenvarande förhållanden kan befinnas lämplig, torde berörda motioner icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda. Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet intet att erinra. Utskottet hemställer således,

I. att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 600,000 kronor;

II. att herrar Sköldéns, Gustavsons och Mårtenssons m. fl. ovannämnda motioner (I: 86 och II: 163) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

151:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 157, sid. 420—422), vilket innebär anvisande för första gången av anslag till nämnda ändamål under åttonde huvudtiteln och en ökning med 100,000 kronor av de till ändamålet nu ur margarinaccismedel utgående bidragen, får utskottet, under erinran om vad utskottet ovan under punkten 149:o) anfört, hemställa,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 300,000 kronor.

152:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 158, sid. 423 och 424), vilket innebär en av föreliggande medelsbehov betingad anslagshöjning med 50,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 150,000 kronor.

153:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 159, sid. 424—426) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *W. Egnell* och *John Gustavson* (I: 51) och den andra inom andra kammaren av herr *T. Wolgast* (II: 29), vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av kungl. kungörelsen av den 6 mars 1936, nr 45, att bidrag utgår för redan befintliga skollokaler ändock sådana förhållanden föreligga som omnämnas i 11 §, punkt 5.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkande anförda skälen hänvisas till motionen II: 29.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en av den väntade medelsåtgången betingad anslagshöjning med 400,000 kronor. Beträffande grunderna för bidragens utgående ifrågasättas icke några förändringar.

Utskottet. Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet intet att erinra.

Enligt det författningsrum, som av motionärerna åberopats, utgår byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler allenast för lokal, som användes för sitt ändamål. Motionärerna åsyfta alltså, att statsbidrag skulle kunna utgå till äldre undervisningslokaler, oaktat de icke användas för sitt ändamål. Detta har av motionärerna motiverats bland annat med en hänvisning till bestämmelserna i 10 § omförmälda kungörelse, enligt vilken byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler kan utgå, även om vederbörande lokal blir obehövlig för undervisningsändamål. I anledning härav må erinras, att den sistnämnda bestämmelsen motiverats därmed, att i fråga om nya undervisningslokaler statlig myndighet vid bidragets ursprungliga beviljande prövat byggnadsbehovet och givit sitt tillstånd till byggnadens uppförande. Ett inhiberande av statsbidraget, sedan lokalerna blivit obehövliga, har under sådana förhållanden ansetts oskäligt.

Det kan enligt utskottets mening icke vara med sunda ekonomiska principer förenligt, att staten lämnar bidrag jämväl till äldre skollokaler, vilka tillkommit utan statens medverkan och vilka äro obehövliga för det ändamål, som förevarande statsbidrag avser att stödja. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande motioner och hemställer således,

I. att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 7,500,000 kronor;

II. att herrar Egnells, Gustavsons och Wolgasts ovannämnda motioner (I: 51 och II: 29) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

154:o) **Folkskolor m. m.: Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 160, sid. 426—428), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår och oförändrade grunder för anslagets disposition, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 75,000 kronor.

155:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 161), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 15,000 kronor.

156:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 162, sid. 429—431), vilket innebär en anslagshöjning med 3,300 kronor, betingad

dels av överförande till anslaget av det för innevarande budgetår utgående särskilda anslaget till svenska folkskolan i Tallinn och dels av ökat understöd till svenska skolan i Berlin, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 19,100 kronor.

157:o) **Folkskolor m. m.: Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 163, sid. 431 och 432), vilket innebär återuppförande å riksstaten av det sedan budgetåret 1932/33 indragna anslaget till förevarande ändamål, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor* för budget året 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor.

158:o) **Bidrag till skolhygienisk verksamhet.** I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *R. Lindström* och *R. Wagnsson* (I: 152) och den andra inom andra kammaren av herr *L. V Lindén* (II: 242), har hemställts, *att* på vissa villkor statsbidrag måtte utgå till skoldistrikt för arvoden åt läkare vid samtliga folkskolor, utgörande för helt budgetår en krona för varje under höstterminen vid någon av sagda skolor i skoldistriktet med anordnad skolhygienisk verksamhet inskriven lärjunge, och att för detta ändamål måtte anvisas ett förslagsanslag av 300,000 kronor för budgetåret 1938/39, *att* statsbidrag enligt av kungl. medicinalstyrelsen angivna principer måtte utgå till skolläkares resor för skolbarnsundersökningar och för dem av distriktssköterskornas resor i egenskap av skolsköterskor, vilka måste föranleda särskild kostnad, samt anvisande härför av ett förslagsanslag av 35,000 kronor för nyssnämnda budgetår; och *att* från och med den 1 juli 1938 måtte inrättas en ordinarie tjänst som överläkare vid rikets skolor, uppförd i lönegrad B 30.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkanden anförda skälen hänvisas till motionen I: 152.

Utskottet.

Den föreliggande betydelsefulla frågan om läkarvården vid våra skolor är för närvarande föremål för utredning. Utskottet, som under sådana förhållanden icke kan förorda, att riksdagen nu upptager denna fråga till realbehandling, vill uttala förhoppningen, att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger det förslag i ämnet, som kan befinnas påkallat.

Utskottet hemställer, under åberopande av vad sålunda anförts,

att herrar Lindströms, Wagnssons och Lindéns ovannämnda motioner (I: 152 och II: 242) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

159:o) **Nomadskolor: Avlöningar.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 164) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

160:o) **Nomadskolor: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 165), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 95,000 kronor.

161:o) **Nomadskolor: Stipendier åt lapsktalande elever vid folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå. Nomadskolor: Gratialer.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 166, sid. 433), vilket ifråga om sistnämnda anslag innebär en till följd av en gratialtagares frånfälle uppkommen anslagsminskning med 300 kronor och i övrigt oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Nomadskolor: Stipendier åt lapsktalande elever vid folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå* ett *förslagsanslag* av 800 kronor;

b) till *Nomadskolor: Gratialer* ett anslag av 800 kronor.

162:o) **Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 167, sid. 434), vilket innebär en anslagsminskning med 250,000 kronor, motiverad med hänsyn till väntad minskad anslagsbelastning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 5,000,000 kronor.

163:o) **Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt 168, sid. 434) föreslagit riksdagen att till Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 300,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 60,000 kronor, företagen med hänsyn till den väntade medelsåtgången, som för budgetåret 1936/37 uppgått till i runt tal 285,000 kronor.

Utskottet. Den pågående centraliseringen av fortsättningsskolväsendet har betydelse icke blott ur statsekonomisk synpunkt utan är av vikt jämväl med hänsyn

till de förbättringar av denna skolform, som därigenom kunna ernås. Särskilt bör framhållas, att en centralisering av fortsättningsskolan ofta möjliggör, att fortsättningsundervisningen kan i större utsträckning göras yrkesbetonad och inriktas på undervisning i hushållsgöromål. Utskottet, som vill framhålla önskvärdheten av att den på området pågående utvecklingen i görligaste mån främjas, förutsätter, att vederbörande myndigheter hava sin uppmärksamhet riktad på behovet av en ökad centralisering av fortsättningsskolväsendet.

Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet icke något att erinra, och utskottet hemställer därför, under åberopande av vad ovan anförts,

att riksdagen må till *Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 300,000 kronor.

164:o) **Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare.** Kungl. Maj:t har (punkt 169, sid. 435 och 436) föreslagit riksdagen att till Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 20,000 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 12,000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *skolöverstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte höjas till 26,350 kronor, att fördelas på följande sätt:

2	fortsättningskurser i jordbruk med binäringar	kronor	8,000
2	begynnelsekurser i jordbruk med binäringar	»	8,000
1	begynnelsekurs i handel	»	4,650
1	» i kvinnlig slöjd	»	3,600
1	» i engelska för undervisning i fortsättningsskolor i anslutning till fiskerinäring	»	2,100
		Summa kronor	26,350.

Departementschefen har tillstyrkt anvisande för ändamålet av 20,000 kronor. Inom ramen av nämnda anslagsbelopp har det synts honom möjligt att anordna två fortsättnings- och tre begynnelsekurser.

Utskottet, som icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, anser sig böra utgå från att urvalet av deltagare i de jordbrukskurser, som kunna komma till stånd, sker med beaktande av att vederbörande kursdeltagare icke blott har förutsättningar att tillgodogöra sig kursundervisningen utan också på grund av sina föregående erfarenheter och sin allmänna lämplighet besitter förmåga att meddela en tillfredsställande undervisning på detta yrkesområde. *Utskottet.*

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor.

Högre folkskolor och folkhögskolor.

165:o) **Högre folkskolor: Understöd.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 170) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed anmäles.

166:o) **Högre folkskolor: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk.** Kungl. Maj:t har (punkt 171, sid. 437 och 438) föreslagit riksdagen att till Högre folkskolor: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 1,500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *D. Norman* väckt motion (I: 82), vari hemställts, att riksdagen till resestipendier åt lärare vid folkskoleseminarier, lärare vid småskoleseminarier, lärare vid folkskolor, lärare vid fortsättningsskolor, lärare vid småskolor, lärare vid mindre folkskolor, biträdande lärare vid folkskolor, lärare vid högre folkskolor, föreståndare och lärare vid rikets abnormskolor (dövstumskolor, blindskolor och sinnesslöanstalter) samt vid skyddshem ävensom åt statens folkskolinspektörer ville för budgetåret 1938/39 bevilja ett reservationsanslag av 28,000 kronor, att utgå enligt de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva.

Beträffande de av motionären till stöd för hans yrkande anförda skälen hänvisas till motionen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att skolöverstyrelsen hemställt om beviljande för nästa budgetår av ett anslag av 28,000 kronor till resestipendier åt de i ovannämnda motion uppräknade kategorierna befattningshavare vid undervisningsväsendet, men att departementschefen funnit sig icke kunna för närvarande förorda bifall till denna hemställan.

Utskottet. Utskottet, som väl inser betydelsen av att lärarna genom studieresor sättas i tillfälle att tillägna sig en för sin lärarverksamhet lämplig fortbildning, förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar denna fråga uppmärksamhet och för 1939 års riksdag framlägger förslag i ämnet. Om och i vad mån jämväl folkskolinspektörer böra komma i åtnjutande av statliga resestipendier anser sig utskottet icke kunna nu bedöma. Det i motionen framställda förslaget biträder utskottet icke i vidare mån än att utskottet i likhet med departementschefen tillstyrker fortsatt anvisande av 1,500 kronor till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid högre folkskolor.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Normans ovannämnda motion (I: 82) i den mån motionen skiljer sig från nämnda förslag, till *Högre folkskolor: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 1,500 kronor.

167:o) **Folkhögskolor: Understöd. Folkhögskolor: Stipendier åt elever. Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare.** Kungl. Maj:t har (punkterna 172 och 173, sid. 438—445) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1938/39 anvisa dels till Folkhögskolor: Understöd ett förslagsanslag av 1,340,000 kronor, dels ock till Folkhögskolor: Stipendier åt elever ett förslagsanslag av 650,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herrar *T. Wolgast* och *O. Jeppsson* (II: 91), vari hemställts, att riksdagen måtte för understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 4,500 kronor.

I fråga om förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor innebär Kungl. Maj:ts förslag en uppräkning av anslaget med 40,000 kronor med hänsyn dels till medelsåtgången under budgetåret 1936/37 och dels därtill, att understöd förutsättes under nästa budgetår skola utgå jämväl till svenska gymnastikförbundets gymnastikfolkhögskola å Lillsved, vilken hittills icke åtnjutit understöd från förevarande anslag.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslag till stipendier åt elever innebär i kostnadshänseende en anslagshöjning med 50,000 kronor, betingad av att förslag framlagts om en återgång till de maximibestämmelser rörande stipendiebeloppens storlek, som gällde under budgetåren 1929/32.

För närvarande gälla beträffande ifrågavarande elevstipendier bestämmelserna i kungörelsen nr 399/1934.

Stipendium av statsmedel må tilldelas endast sådan i folkhögskola intagen elev, som är obemedlad eller mindre bemedlad och som åtnjuter undervisning i kurs, för vilken bidrag av statsmedel utgår. Eleven hänföres till en av tre behovsgrader, varvid till högsta (tredje) behovsgraden endast bör räknas elev, som i synnerlig grad är i behov av understöd. Skolöverstyrelsen meddelar särskilt för vinterkurs och särskilt för sommarkurs beslut rörande beloppet av det anslag, som skall tillkomma varje särskild folkhögskola, och skall därvid för elev av tredje behovsgraden beräknas högst 35

kronor, för elev av andra behovsgraden högst 20 kronor och för elev av första behovsgraden högst 15 kronor för varje läsmånad, eleven uppgivits skola bevista kursen.

Maximibeloppen, vilka bestämdes till sin nuvarande storlek av 1932 års riksdag, utgjorde under budgetåren 1929/32 respektive 45, 25 och 15 kronor, till vilken storlek de nu enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle återföras.

Vidkommande det motionsvis framförda förslaget om anvisande av medel till understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor inhämtas av statsrådsprotokollet, att *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 30 augusti 1937 hos Kungl. Maj:t gjort framställning i ämnet och därvid anfört följande:

I sina anslagsäskanden till 1937 års riksdag hade överstyrelsen, efter anhållan av styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening, föreslagit, att Kungl. Maj:t ville hemställa, att det belopp av 4,500 kronor, som enligt kungörelsen den 26 september 1921 (nr 627) angående understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor tidigare utgått av anslaget till understödjande av folkhögskolor, men som från och med budgetåret 1932/33 icke utgått, åter måtte få användas för det avsedda ändamålet. Sedan styrelsen för nämnda lärarförening i skrivelse den 3 juli 1937 ånyo anhållit, att överstyrelsen måtte i sina anslagsäskanden för budgetåret 1938/39 upptaga förslaget om anslag till utbildningskurser för folkhögskolornas lärarpersonal, finge överstyrelsen ånyo för sin del understryka, att ett starkt behov av dylika utbildningskurser rådde, och finge därför upprepa sitt förslag, att medel för ändamålet måtte ånyo anvisas.

Departementschefen har icke ansett sig böra framlägga förslag för riksdagen om anslag till ändamålet för nästa budgetår.

Till stöd för det motionsvis gjorda yrkandet om anslag till understöd för utbildning av nu ifrågavarande lärare har i motionen II: 91 anförts i huvudsak följande:

Ifrågavarande anslag har från folkhögskolehåll ansetts ha en annan karaktär än de övriga anslag till kurser och vidare utbildning, vilka likaledes indragits på grund av de försämrade konjunkturerna. Styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening har motiverat ifrågavarande anslags särställning sålunda:

»För folkhögskolans lärarutbildning hade ifrågavarande anslag en helt annan betydelse än de anslag till lärare vid andra skolor, som det vid indragningen jämfördes med. Medan såväl beträffande högre allmänna läroverk och med dem jämförbara skolor som vid folkskolor speciellt för ifrågavarande skolor avsedd pedagogisk utbildning fortfarande bekostades av statsmedel och anslagen för utbildningskurser eller resestipendier därför för dessa läroanstalter måste ha ansetts ha en mera underordnad betydelse, var anslaget på 4,500 kronor för utbildning av lärare vid folkhögskolor det enda anslag för speciell pedagogisk utbildning syftande att tillgodose den egna skolformens krav, som stått folkhögskolans lärare till buds. Under de år,

som gått, sedan anslaget indrogs, har behovet av ett motsvarande anslag gjort sig starkt kännbart. De unga lärare, som efter anslagets indragande anställts vid folkhögskolan, ha icke haft samma möjlighet till utbildning för sin speciella läraruppgift som lärare vid folkhögskolan i motsvarande ställning tidigare haft. Att olägenheterna härav ökats i samma mån folkhögskolornas elevantal stigit och en mängd nya lärare måst anställas, har varit påtagligt. Styrelsen har med de begränsade medel, föreningen förfogar över, hösten 1934 under 8 dagar vid Tärna folkhögskola anordnat en kurs för yngre folkhögskollärare, vid vilken kurs varken stipendier utgingo till kursdeltagare eller något som helst honorar lämnades föreläsare vid kursen. Det stora antal deltagare som denna kurs samlade — ett femtiotal — och det intresse, som hos kursdeltagarna förmärktes för att få en fortsättning av kursen till stånd, visar att det föreligger ett kännbart behov av särskilda åtgärder för utbildning av lärare vid folkhögskolor. Vid kursen framställdes främst önskemål om ytterligare kurser syftande på utbildning för undervisningen i medborgarkunskap, en ämnesgrupp som med hänsyn till folkhögskolelevernas åldersnivå och medborgerliga erfarenhet ställer särskilda krav på läraren. Men även i fråga om andra ämnen framfördes önskemål om speciellt för folkhögskolan lagda utbildningskurser.»

Sedan ifrågavarande anslag från och med budgetåret 1932/33 indrogs, anföres det i motionen vidare, har ett betydande antal lärare vid folkhögskolan nyanställts. Senast vid 1937 års allmänna svenska folkhögskolemöte i Bräkne-Hoby framfördes upprepade gånger av representanter för den yngre lärargenerationen önskan om speciellt för folkhögskolan avsedda utbildningskurser. Den undantagsställning, som folkhögskolan, när det gäller lärarutbildningen, försatts i, framgår även genom en jämförelse med lantmannaskolan. Under vart och ett av åren 1934—37 har staten lämnat understöd för anordnandet av särskilda fortbildningskurser för lärarpersonal vid lantbruksundervisningsanstalter.

Utskottet.

Utskottet biträder departementschefens förslag om en höjning av de nu utgående stipendierna till elever vid folkhögskolor samt förutsätter härvid, att de gynnsammare stipendiegrunderna skola tillämpas allenast beträffande elever i sådana kurser, som påbörjas efter den 1 juli 1938. Härutinnan åberopar utskottet vad jordbruksutskottet i utlåtande nr 1 i motsvarande hänseende yttrat beträffande anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter.

Till understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor har enligt det föregående icke utgått något anslag sedan budgetåret 1932/33. Vissa likartade utbildningsanslag, som liksom det sistnämnda varit av statsfinansiella skäl indragna, hava successivt ånyo uppförts å riksstaten. Utskottet har funnit vad i de ovanberörda motionerna anförts utgöra en vägande motivering för ett återupptagande å riksstaten jämväl av förevarande utbildningsanslag. För ändamålet bör enligt utskottets mening för nästa budgetår anvisas 4,500 kronor. Lämpligen bör understödet i fråga utgå från ett särskilt reservationsanslag å 4,500 kronor, benämnt Folkhögskolor:

Understöd för utbildning av lärare. Givetvis bör anslaget avse också kvinnliga lärare.

Utskottet, som i övrigt ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag, får således hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Wagnssons, Wolgasts och Jeppssons ovannämnda motioner (I: 65 och II: 91), för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Folkhögskolor: Understöd* ett *förslagsanslag* av 1,340,000 kronor;

b) till *Folkhögskolor: Stipendier åt elever* ett *förslagsanslag* av 650,000 kronor;

c) till *Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare* ett *reservationsanslag* av 4,500 kronor.

Abnormundervisningen.

168:o) **Läroanstalter för blinda: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 174, sid. 445—449), vilket innebär en huvudsakligen av 1937 års löneregler betingad anslagshöjning med 21,600 kronor, får utskottet, som åberopar vad utskottet under punkten 103:o) yttrat rörande beredande av kompensation åt vissa befattningshavare för minskning i dyrtidstillägg på grund av övergång från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg, hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		kronor	183,600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		»	3,560
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 10,100		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 800	»	10,900
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		»	7,040
Summa förslagsanslag		kronor	205,100;

b) till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 205,100 kronor.

169:o) **Läroanstalter för blinda: Omkostnader.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 175) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed anmäles.

170:o) **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 176, sid. 453—456), vilket i kostnadshänseende innebär en anslagshöjning med 300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må,

a) besluta, att till ordinarie vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, tekniska läroverken i Örebro, Malmö och Härnösand, tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås samt elektrotekniska fackskolan i Västerås skola under budgetåret 1938/39 utgå tillfälliga lönetillägg enligt enahanda bestämmelser som för budgetåret 1937/38;

b) förklara, att i fråga om tillerkännande av tillfälliga lönetillägg åt icke-ordinarie befattningshavare skall för budgetåret 1938/39 gälla vad i sådant hänseende blivit för budgetåret 1937/38 beslutat;

c) godkänna följande avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till lärare, husmoder och översköterska, *förslagsvis* . . . . . kronor 50,000
2. Avlöningar till övriga tjänstemän å ordinarie stat:
   a. Lön och tjänstgöringspenningar . . kronor 4,650

Avlöningsstat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
1 maskinist	1,100	650	1,750
1 vaktmästare	900	550	1,450
1 vaktmästare	900	550	1,450
Anm.: För maskinist och vaktmästare kan lönen efter 3 år höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.			
Summa kronor	—	—	4,650

b. Ålderstillägg, *förslagsvis* . . . . . kronor 1,200
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, *förslagsvis* . . . . . » 150 6,000

3. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat:
a. Lön och tjänstgöringspenningar. . kronor 1,800

Avlöningsstat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
1 kvinnligt skrivbiträde, tillika räkenskapsförare	1,300	500	1,800
Anm.: Härtill kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Av varje ålderstillägg skola 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.			
Summa kronor	—	—	1,800

b. Ålderstillägg, *förslagsvis* . . . . . kronor 400
c. Fyllnadsarvoden till vikarier, *förslagsvis* . . . . . » 100 2,300

4. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t . . . . . kronor 1,300

5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
a. Grundavlöningar m. m. . . . . kronor 7,700
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* . . . . . » 1,200 8,900

6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . . . . kronor 1,400

Summa förslagsanslag kronor 69,900;

d) till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 69,900 kronor.

171:o) **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 177) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

172:o) **Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 178, sid. 458—460), vilket innebär en anslagshöjning med 2,800 kronor i syfte att möjliggöra tilldelande av skrivmaskiner åt samtliga avgående blindskolelever, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 7,800 kronor.

173:o) **Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 179, sid. 460), vilket innebär en av minskad belastning påkallad anslagsminskning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 6,000 kronor.

174:o) **Fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 180, sid. 461), vilket innebär en höjning av anslaget med 1,000 kronor i förhållande till medelsanvisningen under innevarande budgetår, då anslaget på grund av en kvarstående reservation utgått med nedsatt belopp, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 4,000 kronor.

175:o) **Understöd åt blivande blindlärare. Tryckning av blindskrifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 181), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Understöd åt blivande blindlärare* ett *reservationsanslag* av 1,000 kronor;

b) till *Tryckning av blindskrifter* ett *reservationsanslag* av 7,000 kronor.

176:o) **Läroanstalter för dövstumma: Avlöningar. Läroanstalter för dövstumma: Omkostnader. Bidrag till tysta skolan i Lidingö.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 182) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

177:o) **Bidrag till tidning för dövstumma. Bidrag till svenska föreningen för dövas väl.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt

183), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Bidrag till tidning för dövstumma* ett anslag av 1,000 kronor;

b) till *Bidrag till svenska föreningen för dövas väl* ett anslag av 8,000 kronor.

Yrkesundervisningen.

178:o) **Tekniska läroverk: Avlöningar. Tekniska läroverk: Omkostnader. Tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m. Tekniska läroverk: Stipendier.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 184) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

179:o) **Tekniska läroverk: Undervisning i färgeriteknik vid tekniska elementarskolan i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 185), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska läroverk: Undervisning i färgeriteknik vid tekniska elementarskolan i Norrköping* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 3,200 kronor.

180:o) **Handelsgymnasier: Understöd.** Kungl. Maj:t har (punkt 186, sid. 464—472) föreslagit riksdagen att till Handelsgymnasier: Understöd för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 330,900 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, av herr *N. Holmström m. fl.* (I: 88) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Olsson* i Gävle *m. fl.* (II: 166), vari hemställts, att utöver det av Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagna understödet å 4,000 kronor till Gävle högre handelsinstitut i dess egenskap av handelsgymnasium riksdagen måtte bevilja nämnda läroanstalt ett ytterligare understöd av 12,000 kronor eller sammanlagt 16,000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *A. Bergström* och *H. Nordenson* (I: 149) och den andra inom andra kammaren av herrar *A. Hellberg* och *O. Nilsson* i Göteborg (II: 240), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att handelsgymnasierna måtte för ökandet av antalet friplatser och nedsatta avgifter för mindre bemedlade elever erhålla ett tilläggsanslag av 35,000 kronor för arbetsåret

1938—39 under villkor att nu gällande procenttal för avgiftslindringar höjes från 15 till 30.

Beträffande de till stöd för motionärernas yrkanden anförda skälen hänvisas, i den mån redogörelse härför ej lämnas nedan, till motionerna I: 88 och I: 149.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 38,900 kronor, belöpande med 3,400 kronor å upprättande av en ny parallellavdelning vid handelsgymnasiet i Hälsingborg, med 5,400 kronor å vissa löneförhöjningar för de ordinarie lärarna vid handelsgymnasierna samt med 30,100 kronor å bidrag från förevarande anslag till tre nya handelsgymnasier.

Av statsrådsprotokollet inhämtas beträffande det sistnämnda förslaget bland annat följande:

Statsmakternas medverkan föreslås till inrättande av helt nya handelsgymnasier i *Umeå* och *Sundsvall*. Därjämte ifrågasättes beviljande av statsunderstöd på för dylikt understöd till handelsgymnasier brukliga villkor åt det redan existerande men helt och hållet kommunalt drivna *Gävle högre handelsinstitut*, vilket därigenom skulle få karaktär — även till namnet liksom för närvarande till gagnet — av handelsgymnasium.

För handelsgymnasierna i Umeå och Sundsvall förutsättas skola utgå maximiunderstöd, d. v. s. $^3/_4$ av de löpande kostnaderna. Understöden hava för nästa budgetår beräknats för Umeågymnasiet till 12,600 kronor och för Sundsvallsgymnasiet till 13,500 kronor. Gävle högre handelsinstitut föreslås skola erhålla ett understöd av 4,000 kronor mot begärda 16,000 kronor.

De för de ifrågasatta statsunderstöden anförda motiven kunna sammanfattas sålunda:

Det *allmänna behovet* av statsunderstödda handelsgymnasier i Norrland, som hittills saknat sådana, har understrukits av skolöverstyrelsen, som därvid bland annat erinrat, att näringslivet i Norrland på grund av de säregna förhållanden, varunder detsamma utvecklat sig, i flera avseenden avveke från den gestaltning, näringslivet erhållit i mellersta och södra Sverige. Då ifrågavarande utbildning så långt möjligt borde anpassas efter näringslivets i orten särskilda behov, vore det uppenbart, att den för Norrlands del bleve bäst betjänt av handelsgymnasier förlagda till Norrland och sålunda komme under den omedelbara ledning av med näringslivet i denna landsända särskilt förtrogna industriens och köpenskapens män.

Sundsvall. Staden vore enligt skolöverstyrelsens mening särdeles lämplig som förläggningsort för ett handelsgymnasium på grund av dess belägenhet inom landets största område för trävaru- och cellulosaproduktion, varigenom staden kommit att intaga en ställning såsom kommersiellt centrum för en stor del av Norrland. I staden dreves ett kommunalt handelsinstitut med ettåriga kurser, som åtnjöte statsunderstöd såsom yrkesundervisningsanstalt. Vid densamma funnes inrättade dels kurser för elever med folkskolunder-

byggnad, dels en kurs för elever med realexamen eller motsvarande kunskaper. Efter upprättande av ett handelsgymnasium skulle sistnämnda kurs upphöra men handelsskolan i övrigt fortsätta sin hittillsvarande verksamhet såsom en fristående läroanstalt. — Sundsvalls stadsfullmäktige hade den 16 april 1937 valt styrelse för ett handelsgymnasium, som, under förutsättning av att statsunderstöd erhölles, skulle upprättas och träda i verksamhet vid början av höstterminen 1938, samt förbundit sig att till gymnasiets uppehållande årligen lämna stadgat kontant bidrag samt att tillhandahålla för detsamma erforderliga lokaler.

Umeå. Från stadens sida har framhållits, att där funnes ett privat handelsinstitut, inrättat år 1917. Vid början av höstterminen 1937 vore vid institutet anmälda 65 elever, bland vilka åtskilliga avlagt realexamen eller hade normalskolekompetens. Även ett antal av de elever, vilka vid högre allmänna läroverket i Umeå avlagt real- eller studentexamen, sökte sig till skolor för handelsundervisning. Flertalet av dessa elever bedreve sina handelsstudier å annan ort än Umeå, vanligen Stockholm. Folkmängden inom rekryteringsområdet för det tillärnade handelsgymnasiet beräknades till i runt tal 425,000 invånare, alternativt omkring 610,000 invånare. Motsvarande invånarantal beräknades för Sundsvalls del till omkring 420,000, alternativt omkring 230,000. — Länsstyrelsen i Umeå har anfört, att bristen på utbildade, kunniga yrkesmän av olika slag icke någonstädes torde vara så starkt framträdande som i övre Norrland. — Skolöverstyrelsen har påpekat, att även Umeå bildade centrum i ett vidsträckt och betydelsefullt affärs- och industriområde. Att ett livligt utbildningsbehov gjorde sig gällande inom detta område framträdde bland annat därav, att Umeå högre allmänna läroverk höstterminen 1937 räknade icke mindre än 850 elever och sålunda vore ett av vårt lands största. En avsevärd del av eleverna i läroverket komme från olika orter inom länet, som saknade högre läroverk. Att en del av dessa skulle ha sökt sig till ett handelsgymnasium, om ett sådant funnits att tillgå, torde man med säkerhet kunna beräkna. Detta skulle givetvis ha inneburit en önskvärd avlastning för läroverket och på samma gång skapat större tillgång på sådan ungdom, som inriktade sig på arbetsuppgifter inom det praktiska livet, varav behovet för närvarande vore starkt framträdande. — Umeå stad har åtagit sig författningsenliga förpliktelser gentemot handelsgymnasiet, därest ett sådant komme till stånd.

Gävle. Den i Gävle sedan långt tillbaka bedrivna läroanstalten »Gävle borgarskola och högre handelsinstitut» omfattade, har skolöverstyrelsen framhållit, en fyraårig mellanskola (av staten understödd såsom enskild mellanskola), ett högre tvåårigt handelsinstitut för inträdessökande med realexamen (utan statsunderstöd) och en ettårig handelskurs (av staten understödd såsom kommunal anstalt för yrkesundervisning) för inträdessökande, som genomgått mellanskolans två lägsta klasser eller ägde motsvarande utbildning. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 juni 1915 vore avgångsexamen från institutet i kompetenshänseende likställd med avlagd avgångsexamen vid tvåårigt statsunderstött handelsgymnasium. Från och med ingången av år 1919 hade institutet i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1918 ställts under överstyrelsens inseende. Lärokursen vid ifrågavarande handelsinstitut motsvarade helt de statsunderstödda handelsgymnasiernas, och läroanstalten hade utövat sin verksamhet på ett mycket tillfredsställande sätt. Det syntes överstyrelsen, att ett handelsgymnasium i

Gävle både vore välbehövligt och hade en betydelsefull uppgift att fylla. Sedan år 1913 hade Gävle stad med hjälp av för ändamålet tillgängliga fonder själv upprätthållit det mot handelsgymnasium svarande högre handelsinstitutet. Då emellertid läroanstalten fyllde ett verkligt behov icke enbart för ifrågavarande kommun utan för hela Gästrikland och angränsande landskap, syntes det icke vara skäligt, att staden ensam skulle i fortsättningen bära de kostnader, som vore förenade med upprätthållandet av ett handelsgymnasium. Överstyrelsen funne sig därför ha goda skäl att förorda den nu föreliggande ansökningen om statsunderstöd till ett handelsgymnasium i Gävle. Vad beträffade de beräkningar över inkomster och utgifter, som låge till grund för det för budgetåret 1938/39 för gymnasiet uppgjorda statförslaget, hade överstyrelsen intet att erinra. I överensstämmelse härmed söktes ett statsunderstöd för budgetåret 1938/39 å *16,000 kronor*.

Departementschefen har vid bedömandet av de föreliggande framställningarna om statsunderstöd för upprättande av ifrågavarande tre nya handelsgymnasier funnit sig av statsfinansiella skäl för närvarande endast kunna förorda statsunderstöd till normal storlek för två av dessa handelsgymnasier, nämligen i *Sundsvall* och *Umeå*. Sundsvall vore, anför han, i egenskap av säte och medelpunkt för en livlig affärsverksamhet synnerligen lämplig som förläggningsort för ett handelsgymnasium. Detsamma gällde om Umeå. Genom att understödja handelsgymnasier på dessa båda platser medverkade staten till ett *nyskapande* av två viktiga praktiska utbildningsanstalter för övre och mellersta delarna av Norrland. I fråga om *Gävle* vore situationen i viss mån annorlunda, eftersom där redan sedan många år funnes en av kommunen understödd läroanstalt, som gjorde samma tjänst som ett handelsgymnasium. Ett statsbidrag till denna skola ledde egentligen endast till att minska kommunens utgifter för ändamålet. Då det emellertid kunde vara skäligt att så skedde, ville departementschefen tillstyrka, att den ifrågavarande läroanstalten, Gävle högre handelsinstitut, såsom handelsgymnasium tillerkändes ett något reducerat understöd, förslagsvis *4,000 kronor* av förevarande anslag. Gällande författning förutsatte icke såsom någon ovillkorlig regel, att statens bidrag skulle utgöra $^3/_4$ av ifrågakommande kostnader, utan att ett statsbidrag av denna storlek i själva verket vore ett maximibidrag.

Till stöd för det motionsvis gjorda yrkandet om ett statsunderstöd av 16,000 kronor till ett handelsgymnasium i Gävle har i motionen I: 88 anförts bland annat:

Det område av landet, vars behov handelsgymnasiet i Gävle kan anses böra tillgodose, kan i stort sett sägas sammanfalla med handelskammarens i Gävle intressesfär, nämligen Gävleborgs, Kopparbergs och Uppsala län; av det sistnämnda böra dock i detta sammanhang de mellersta och södra delarna frånräknas. Det sålunda skisserade området har en areal av 52,983 km = 11,8 % av hela landets yta och en befolkning på 587,263 invånare = 9,37 % av hela landets. Handelskammardistriktet torde höra till de mest industrialiserade i hela riket, då här brytes c:a 25 % av all järnmalm i riket, 50 % av allt tackjärn tillverkas därinom, 25 % av cellulosafabrikationen härstammar härifrån och c:a 20 % av trävaruexporten går över distriktets hamnar.

Elevantalet vid Gävle högre handelsinstitut har under de senaste tio åren i genomsnitt varit 48,6 per år, d. v. s. 24,3 per årsklass. Elevkåren rekry-

teras givetvis i första hand från skolorna i Gävle: Gävle borgareskolas mellanskola, högre allmänna läroverkets realskola och i någon mån från den numera kommunala flickskolan. De närmast liggande skolorna bidraga också med ett jämförelsevis konstant antal lärjungar; samrealskolan i Sandviken och kommunala mellanskolan i Storvik höra sålunda till högre handelsinstitutets trägnaste utsocknes »leverantörer». Bland övriga skolor, från vilka handelsgymnasiet mottager elever, må nämnas: läroverken i Hudiksvall och Falun, samrealskolorna i Bollnäs, Domnarvet, Gudmundrå, Hedemora, Leksand, Mora, Sala och Söderhamn, kommunala mellanskolorna i Kopparberg, Ljusdal, Norrbärke, Orsa och Tierp. Enstaka elever mottagas också då och då från Härnösand, Luleå, Sundsvall, Östersund, Avesta, Boden, Haparanda, Kiruna, Ludvika, Malmberget, Nederkalix, Sollefteå, Ström, Örnsköldsvik och Uppsala.

Under de senare åren har ett icke ringa antal inträdessökande till första klassen måst avvisas på grund av bristande utrymme. Företag av alla storleksgrader vända sig till skolans ledning för att få anvisningar på lämpliga aspiranter vid besättande av lediga platser. Det inträffar också vid upprepade tillfällen att rektor vid förfrågningar från olika företag icke kan anskaffa behövlig arbetskraft. Såvitt man har sig bekant, ha också alla utexaminerade elever, som överhuvudtaget själva velat ägna sig åt den avsedda levnadsbanan, fått platser.

Slutsatsen av det närmast anförda blir alltså den, att behovet av handelsgymnasiet i Gävle är till full evidens uppvisat och att förutsättningarna för ett tillräckligt elevantal förefinnas.

Gävle stadsfullmäktige förvalta skolans fonder och uppehålla skoldriften. Stadsfullmäktiges senaste beslut hänför sig till kalenderåret 1938 och utvisar en anslagssumma utöver fondernas avkastning av kronor 101,244: 50 till läroanstalten i sin helhet. Vid beräknandet av de utgifter, som direkt hänföra sig till handelsgymnasiet (Gävle högre handelsinstitut) under tioårsperioden 1927—1936, ha gemensamma utgifter fördelats på skolans olika avdelningar i proportion till antalet undervisningsavdelningar, medan de inkomster och utgifter, som uteslutande röra en bestämd del av läroanstalten, hänförts till denna. Medelsiffrorna per år för handelsgymnasiet bli följande:

driftkostnader, totalsumma	kronor	33,517
totalkostnad per elev	»	698
» » klass	»	16,758
stadens utgifter av skattemedel:		
per elev	»	373
» klass	»	8,832

På grundval härav har statförslag för läsåret 1938—39 uppgjorts, utvisande ett anslagsbehov från staten av 16,000 kronor per budgetår.

Det är att märka att medan anslagen till Sundsvall och Umeå för budgetåret 1938/39 skulle utgå med respektive 13,500 kronor och 12,600 kronor, måste de för följande budgetår höjas till respektive 21,000 kronor och 18,450 kronor, då vid båda gymnasierna den andra årsklassen kommit i funktion. För Gävle handelsgymnasiums vidkommande förutsättes icke någon ökning av statsunderstödet utöver de begärda 16,000 kronor, då detta gymnasium redan är färdigorganiserat med sina två årsklasser.

Utskottet har icke något att erinra mot en höjning av förevarande anslag med dels 3,400 kronor i syfte att bereda möjligheter för en utökning av handelsgymnasiet i Hälsingborg med ytterligare en parallellavdelning, dels ock 5,400 kronor till mötande av de ökade utgifter för löner vid handelsgymnasierna, som på grund av gällande villkor för statsunderstöd till dessa läroanstalter bliva en följd av 1937 års reglering av lönerna för lärarpersonalen vid de statliga läroanstalterna. *Utskottet.*

I likhet med departementschefen måste utskottet beteckna som en brist, att statsunderstödda handelsgymnasier icke finnas inrättade i Norrland. I både Umeå och Sundsvall föreligger av allt att döma behov av sådana läroanstalter. Dessa städer kunna karakteriseras som huvudorter inom landområden med väl utvecklad merkantil och industriell verksamhet, och anledning finnes därför att antaga att elevrekryteringen kommer att bliva tillfredsställande. Vad särskilt angår Umeå, torde det vara önskvärt, att en avlastning kan ske av det onormalt stora gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i denna stad. Det synes troligt, att man genom att inrätta ett handelsgymnasium i staden kan vinna det dubbla syftemålet att minska tillströmningen till läroverksgymnasiet och leda en del av ungdomen över till praktiska yrkesbanor. Utskottet vill därför biträda departementschefens förslag om att statsunderstöd må utgå till handelsgymnasier i de nämnda båda städerna.

Att även i Gävle föreligger behov av handelsgymnasium framgår bland annat därav, att Gävle högre handelsinstitut för närvarande i realiteten, ehuru utan statsunderstöd, tjänstgör såsom handelsgymnasium med en relativt betydande elevtillströmning. Utskottet finner det i sin ordning, att, såsom departementschefen förutsatt, jämväl denna läroanstalt såsom handelsgymnasium kommer i åtnjutande av statligt stöd.

Departementschefen har enligt det föregående föreslagit, att till handelsgymnasierna i Umeå och Sundsvall skulle utgå normalt understöd, d. v. s. bidrag med omkring tre fjärdedeler av ifrågakommande utgifter — innebärande under första verksamhetsåret ett bidrag av 12,600 kronor till handelsgymnasiet i Umeå och 13,500 kronor till handelsgymnasiet i Sundsvall — medan motsvarande anstalt i Gävle skulle understödjas med ett bidrag av 4,000 kronor om året. I de likalydande motionerna I: 88 och II: 166 har som nämnts yrkats, att sistnämnda understödsbelopp måtte höjas till 16,000 kronor.

Utskottet har visserligen ingenting att i och för sig erinra mot att understöden till de båda förra handelsgymnasierna i enlighet med departementschefens förslag utgå med normala belopp. Det synes emellertid utskottet lämpligt att till en början och innan gymnasierna trätt i full verksamhet iakttaga en viss försiktighet vid medelsanvisningen. Tillfälle bör också beredas vederbörande landsting att — vilket utskottet finner rimligt — ekonomiskt intressera sig för verksamheten. På grund härav vill utskottet för

nästa budgetår förorda ett bidrag av 10,000 kronor till ettvart av de tillärnade handelsgymnasierna i Umeå och Sundsvall.

Vad angår handelsgymnasiet i Gävle, har vad i motionerna anförts övertygat utskottet om att det av departementschefen för denna läroanstalt ifrågasatta understödet får anses vara tilltaget i underkant. Bedömandet av lämpligheten av en höjning av understödet, exempelvis till det högsta belopp, som enligt gällande grunder för statsbidrag av denna art kan utgå, försvåras emellertid till en del av de ganska rikliga tillskott av donationsmedel, som nu stå till förfogande för verksamheten. Såvitt utskottet kan bedöma, skulle ett statsbidrag med det av motionärerna äskade beloppet innebära, att detta handelsgymnasium och Gävle stad komme i en förmånligare ställning i statsbidragshänseende än exempelvis Umeå och Sundsvall. I avvaktan på en närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg i dessa hänseenden finner sig utskottet icke böra för närvarande sträcka sig längre än till att förorda, att statsbidraget till handelsgymnasiet i Gävle för nästa budgetår bestämmes till 7,000 kronor.

Till omförmälda tre nya handelsgymnasier böra alltså enligt utskottets förslag under nästa budgetår utgå statsunderstöd med (10,000 + 10,000 + 7,000 =) 27,000 kronor mot av departementschefen föreslagna 30,100 kronor, innebärande en anslagsminskning med 3,100 kronor.

Vid sin behandling år 1937 av två likalydande motioner, i vilka liksom i de båda ovannämnda motionerna I: 149 och II: 240 framställts förslag om ökat statsbidrag till handelsgymnasierna i syfte att möjliggöra en sänkning av elevavgifterna vid dessa gymnasier, anförde utskottet, att utskottet funne behov föreligga av en höjning av statsbidraget till handelsgymnasierna i syfte att nedbringa elevernas utgifter för genomgången av dessa läroanstalter. Då emellertid, fortsatte utskottet, denna fråga borde prövas i sitt samband med motsvarande förhållanden vid jämförbara läroanstalter, främst de tekniska läroverken, vilken prövning närmast borde ske genom Kungl. Maj:ts försorg, fann sig utskottet icke kunna för det dåvarande tillmötesgå det av motionärerna gjorda yrkandet. Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad utskottet sålunda uttalat.

Utskottet vill i anslutning till nämnda uttalande framhålla, att den höjning av elevstipendierna vid folkhögskolorna, som av utskottet i det föregående tillstyrkts, gör det i de nu föreliggande motionerna framställda förslaget än mer befogat. Utskottet, som icke finner sig kunna på grundval av enskilda motioner föreslå riksdagen att fatta positivt beslut i denna fråga, förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t tager under övervägande behovet av en höjning av statsbidragen till handelsgymnasierna i berörda syfte och för 1939 års riksdag framlägger det förslag i ämnet, som därav kan föranledas. Med vad sålunda anförts torde berörda motioner få anses besvarade.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herrar Holmströms och Olssons ovannämnda motioner (I: 88 och II: 166), till *Handelsgymnasier: Understöd* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 327,800 kronor;

b) att herrar Bergströms, Nordensons, Hellbergs och Nilssons ovannämnda motioner (I: 149 och II: 240) må anses besvarade med vad utskottet i det föregående anfört.

181:o) **Handelsgymnasier: Resestipendier åt lärare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 187), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår men en utvidgning av anslagsändamålet till att avse också lärare i merkantila ämnen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Handelsgymnasier: Resestipendier åt lärare* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 1,000 kronor.

182:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 188, sid. 473—475), vilket innebär en av den väntade medelsåtgången vid oförändrade bidragsgrunder betingad anslagshöjning med 540,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 2,400,000 kronor.

183:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.** Kungl. Maj:t har (punkt 189, sid. 476—491) föreslagit riksdagen att till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 1,250,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Th. Nilsson m. fl.* (I: 66) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Karlsson* i Munkedal *m. fl.* (II: 124), vari, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det under förevarande punkt i åttonde huvudtiteln beräknade beloppet för sjukvård m. fl. kostnader — utom avgifter för olycksfallsförsäkring — måtte beräknas till 20 kronor per elev och att anslaget till sjukvårds- och olycksfallsförsäkringskostnader höjes från föreslagna 28,000 kronor till 40,900 kronor.

Beträffande de till stöd för detta yrkande anförda skälen hänvisas till motionen I: 66.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår å riksstaten uppfört med 700,000 kronor. Den ifrågasatta anslagshöjningen uppgår således till 550,000 kronor.

Anslagsberäkningen för nästa budgetår bygger på av verkstadsskoleutredningen från vederbörande skolor inhämtade uppgifter och på grundval därav verkställda utgiftsberäkningar, vilka departementschefen i huvudsak biträtt.

Nämnda beräkningar vila på huvudsakligen följande förutsättningar:

Anslag beräknas för samtliga de verkstadsskolor för arbetslös ungdom, som för närvarande äro i verksamhet eller under upprättande, d. v. s. för verkstadsskolorna i Karlskrona (Blekinge län), Mölndal, Lysekil och Uddevalla (Göteborgs och Bohus län), Tönshammar (Gävleborgs län), Arvika och Älvåsen (Värmlands län), Sundsvall och Sandö (Västernorrlands län), Gimo (Stockholms och Uppsala län) samt Byske (Västerbottens län). Det synes, såvitt för närvarande kan bedömas, icke behövligt att under nästa budgetår anvisa statsbidrag till nya verkstadsskolor.

Understöd utgår liksom hittills till avlöning åt rektor och övriga lärare vid ifrågavarande skolor samt till bestridande av administrationskostnader, till anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel, till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel, till anskaffning av inventarier samt till sjukvårds- och olycksfallsförsäkringskostnader vid samma skolor.

För nästa budgetår tillämpas provisoriskt vissa av verkstadsskoleutredningen föreslagna ändrade grunder för avlönande av lärare vid ifrågavarande skolor.

Skolornas förvaltning granskas av revisorer, utsedda av vederbörande länsstyrelser.

En för tillsyn över verkstadsskolorna särskild avsedd inspektörsbefattning inrättas. Arvodet bestrides från förevarande anslag.

Över berörda motioner har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från verkstadsskoleutredningen, vilket finnes fogat vid detta utlåtande.

Utskottet. Såsom av sistnämnda utlåtande framgår, bör enligt verkstadsskoleutredningens uppfattning organisationen av den vid verkstadsskolorna ofrånkomliga sjukvårdande verksamheten i vissa fall kunna göras väsentligt enklare och billigare än hittills varit fallet. De sakkunniga hava framhållit, att — därest alla möjligheter härutinnan tillvaratoges och i övrigt samhällets resurser i fråga om sjukvård utnyttjades — den av de sakkunniga för detta ändamål angivna kostnadsramen skäligen skulle kunna hållas.

Utskottet, som vill fästa uppmärksamheten på att de föreliggande anslagsberäkningarna kunna betraktas såsom approximativa och att alltså möjlighet föreligger att, om så påkallas, vidtaga jämkningar i desamma, finner det på grund härav och med hänsyn till vad verkstadsskoleutredningen anfört icke påkallat, att riksdagen vidtager ändringar i anslagsberäkningarna i den

av motionärerna angivna riktningen. Utskottet avstyrker alltså bifall till berörda motioner i den del, som här är i fråga.

Utskottet, som icke heller i övrigt har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, får således hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag, såvitt nu är i fråga, å herrar Nilssons och Karlssons ovannämnda motioner (I: 66 och II: 124), till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,250,000 kronor.

184:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning.** Kungl. Maj:t har (punkt 190, sid. 491—495) föreslagit riksdagen att till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 495,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *John Gustavson m. fl.* (I: 87) och den andra inom andra kammaren av herr *T. Henriksson m. fl.* (II: 162), vari hemställts, att riksdagen till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1938/39 måtte anvisa ett reservationsanslag av 525,000 kronor samt att de 30,000 kronor, som anvisas utöver Kungl. Maj:ts förslag, i främsta rummet måtte användas till förstärkning av anslagen till sådana enskilda anstalter för yrkesundervisning, vilka stå under direkt ledning av yrkesorganisationer och yrkeskorporationer eller eljest utöva sin verksamhet utan inriktning på egen ekonomisk vinst.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 45,000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *skolöverstyrelsen* i sina petita för nästa budgetår hemställt om anslagets höjande till 600,000 kronor, samt att sedermera *överstyrelsen* och *kommerskollegium gemensamt* i särskild skrivelse hemställt, att av nämnda 600,000 kronor ett belopp av 90,000 kronor måtte beräknas för anstalter för hemslöjdsundervisning. Med hänsyn till det för innevarande budgetår utgående anslagets knapphet hade överstyrelsen för sistnämnda undervisningsanstalters del icke kunnat tillstyrka större bidrag för samma budgetår än 43,775 kronor mot begärda 71,780 kronor.

Departementschefen har förklarat sig anse, att ifrågavarande anslag borde successivt återföras till det belopp, varmed anslaget utgått före de av 1932 och 1933 års riksdag huvudsakligen av statsfinansiella skäl vidtagna anslags-

reduktionerna. För behovet av en sådan anslagshöjning talade bland annat önskvärdheten att kunna i ökad utsträckning främja den hemslöjdsundervisning, som meddelades av ett flertal på området verksamma skolor och som varit föremål för kommerskollegii och skolöverstyrelsens uppmärksamhet i förutnämnda särskilda skrivelse. Departementschefen förordade fördenskull, att det nu utgående anslaget för nästa budgetår höjdes till samma belopp, som anvisats för budgetåret 1932/33, d. v. s. med 45,000 kronor till 495,000 kronor. Han beräknade, att av detta belopp omkring 75,000 kronor skulle kunna tillgodokomma hemslöjdsundervisningen.

Till stöd för det motionsvis framställda yrkandet har anförts bland annat:

Inom näringslivet finnes ett flertal yrkesorganisationer, vilka inrättat egna anstalter för yrkesundervisning. Dessa anstalter drivas icke såsom affärsföretag utan äro led i organisationernas strävan att höja yrkeskunnigheten bland både företagare och anställda och därtill åstadkomma ett gott material för nyrekrytering av yrkena. Det är av betydande vikt, att dessa undervisningsanstalter få möjlighet att bedriva sin verksamhet på bästa möjliga sätt. Det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget på 495,000 kronor innebär på grund av de i samband med anslaget lämnade direktiven icke någon möjlighet till nämnvärd förbättring av anslagen till yrkeskorporationernas undervisningsanstalter jämfört med innevarande budgetår. Det måste anses behövligt och rättvist att dessa för olika yrkesgrenar betydelsefulla undervisningsanstalter komma i åtnjutande av en successiv förbättring av dem tillerkända anslag. Vi anse att en sådan anslagsförbättring för budgetåret 1938/39 bör utgå med 30,000 kronor. För att i övrigt icke rubba den ram och de direktiv departementschefen föreslagit synes det oss lämpligt att Kungl. Maj:ts förslag höjes med nämnda belopp, alltså till 525,000 kronor, samt att skolöverstyrelsen bemyndigas att använda de 30,000 kronorna i främsta rummet till förbättring av anslagen till sådana enskilda anstalter för yrkesundervisning, vilka stå under direkt ledning av yrkesorganisationer och yrkeskorporationer eller eljest utöva sin verksamhet utan inriktning på egen ekonomisk vinst.

Utskottet. Utskottet, som beaktar den stora betydelsen av en under lämpliga former bedriven hemslöjdsundervisning, har icke något att erinra mot en höjning av förevarande anslag i syfte att bland annat öka möjligheterna att medelst statsmedel främja sådan undervisning. Såsom i motionerna framhållits, medför en under sådana förhållanden vidtagen anslagshöjning ingen nämnvärd förbättring i statsbidragshänseende för exempelvis den yrkesundervisning, som meddelas genom föranstaltande av förutnämnda yrkesorganisationer och yrkeskorporationer. Utskottet delar motionärernas uppskattning av den av de sistnämnda institutionerna meddelade yrkesutbildningen och finner den förtjänt av ökat stöd från statsmakternas sida, i den mån den icke är inriktad på ekonomisk vinst. Då emellertid utskottet icke anser sig böra nu tillstyrka en höjning av förevarande anslag utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna, vill utskottet i stället föreslå, att av anslaget ett belopp

av omkring 70,000 i stället för det av departementschefen ifrågasatta beloppet av 75,000 kronor beräknas för anstalter för hemslöjdsundervisning och att det belopp av omkring 5,000 kronor, som i så fall frigöres, kommer omförmälda, av vissa yrkesorganisationer m. fl. anordnade yrkesundervisning till godo.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Gustavsons och Henrikssons m. fl. ovannämnda motioner (I: 87 och II: 162), till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 495,000 kronor.

185:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 191, sid. 495—497), vilket innebär en av återgång till de för budgetåret 1932/33 gällande stipendiegrunderna samt av ökad anslagsbelastning i övrigt betingad anslagshöjning med 220,000 kronor, får utskottet, som finner vad utskottet under punkten 167:o) yttrat rörande sättet för ikraftträdandet av de fördelaktigare stipendiegrunderna för elever vid folkhögskolorna böra äga tillämpning jämväl i fråga om de nu förevarande elevstipendierna, hemställa,

att riksdagen må till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 650,000 kronor.

186:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.** Kungl. Maj:t har (punkt 192, sid. 497—500) föreslagit riksdagen att till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 700,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de ovan under punkten 183:o) omförmälda, likalydande motionerna I: 66 och II: 124, vari, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte, i anledning av vad departementschefen anfört under förevarande punkt 192 förklara att vid prövning av stipendiebehoven elever, som under sin vistelse vid skolan äta och bo i sina hem men vid fall av stor fattigdom i hemmet må kunna erhålla högsta tilläggsstipendium, att riksdagen för sin del jämväl må med-

giva, att i ömmande fall tilläggsstipendium å 25 kronor må utgå med oreducerat belopp till elever, som erhålla stipendier enligt de båda högsta behovsgraderna.

Beträffande de till stöd för detta yrkande anförda skälen hänvisas till motionen I: 66.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 430,000 kronor, beräknad med ledning av erfarenheterna om medelsåtgången under budgetåret 1936/37.

Rörande grunderna för ifrågavarande stipendiers utgående inhämtas av statsrådsprotokollet följande:

Till flertalet elever hava hittills, jämlikt av Kungl. Maj:t med riksdagens medgivande bestämda, särskilda grunder, utgått stipendier av statsmedel med 60 kronor för elev och månad. Med få undantag hava nämligen eleverna, vilka torde hava varit att betrakta såsom medellösa, haft sina hem på sådana avstånd från vederbörande skolas förläggningsort, att inackordering därstädes varit nödvändig. Där så icke varit förhållandet, hava stipendierna beräknats enligt bestämmelserna i gällande stipendieförfattning (kungörelse nr 158/1930, ändrad genom kungörelse nr 160/1932) till högst 35 kronor för månad, dock att i några undantagsfall elev, som varit bosatt i sitt, å annan ort belägna hem och dagligen rest till och från skolan, med hänsyn till resekostnaderna tillerkänts högre stipendium än 35 kronor för månad.

Med hänsyn till de långa kurserna vid ifrågavarande verkstadsskolor med därav följande relativt korta sommarferier (3—4 veckor) hava stipendier med i regel högst 35 kronor för månad räknat utgått jämväl under nämnda ferier.

Verkstadsskoleutredningen har i utlåtande den 27 oktober 1937 ifrågasatt vissa jämkningar i de hittills tillämpade stipendiegrunderna.

Det hade under senaste tid visat sig, yttra de sakkunniga, att de tidigare enstaka fall, då elever varit bosatta på ett längre avstånd från skolorna och dagligen rest till och från desamma, numera blivit ganska talrika. Vissa enhetliga grunder för beräknande av stipendier åt sådana elever syntes därför de sakkunniga önskvärda. På utredningens nuvarande stadium vore de sakkunniga likväl icke beredda att framlägga något definitivt förslag i ämnet.

För budgetåret 1938/39 ville de sakkunniga, under förutsättning att eljest gällande bestämmelser för stipendier åt elever vid yrkesundervisningsanstalter behöllos oförändrade, förorda, att i huvudsak följande grunder vunne tillämpning ifråga om stipendier åt eleverna vid här ifrågavarande verkstadsskolor. För elev beräknades stipendium enligt bestämmelserna i gällande stipendieförfattning, dock att tilläggsstipendium å högst 25 kronor under nedannämnda förutsättningar finge beräknas för elev i högsta behovsgraden. Tilläggsstipendium, som ej finge beräknas för sommarferier, utginge till elev, varom nyss nämnts, vilken antingen *måste* vara inackorderad på vederbörande verkstadsskolors förläggningsort eller ock bodde i sitt hem men på sådant avstånd från skolan, att resorna till och från skolan betingade en kostnad av minst 5 kronor i månaden eller eleven icke hunne i hemmet intaga måltid under måltidsrast. För elev, som måste vara inackor-

derad på skolornas förläggningsort, beräknades tilläggsstipendium med maximibeloppet 25 kronor och för elev, som dagligen reste mellan hemmet och skolorten — inom nämnda maximibelopp — med ersättning för nödvändiga resekostnader samt, därest en måltid måste intagas vid skolorna, därutöver 10 kronor för månad.

Departementschefen har för egen del förklarat, att verkstadsskoleutredningens förslag syntes kunna i sina huvuddrag biträdas, dock med den sänkning av tilläggsstipendierna, som föranleddes av de under punkten 191 i statsrådsprotokollet ifrågasatta höjningarna av stipendierna till obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.

Verkstadsskoleutredningens under punkten 183:o) här ovan berörda yttrande över motionerna finnes som nämnts fogat som bilaga vid detta utlåtande.

Med hänsyn till vad av verkstadsskoleutredningen i sistberörda utlåtande anförts anser sig utskottet icke böra biträda det motionsvis framställda yrkandet. Särskilt vill utskottet framhålla, att det icke synes obefogat, att vederbörande hemortskommuner i viss utsträckning ikläda sig ekonomiskt ansvar för verkstadsskolornas elever. *Utskottet.*

Utskottet anser sig kunna godtaga de föreliggande anslagsberäkningarna och hemställer således,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag, såvitt nu är i fråga, å herrar Nilssons och Karlssons ovannämnda motioner (I: 66 och II: 124), till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 700,000 kronor.

187:o) **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till tekniska skolan i Stockholm.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 193) föreslagit riksdagen ifråga om anslag till förevarande ändamål, avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

188:o) **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 194, sid. 501—503), vilket innebär en anslagsminskning med 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 24,400 kronor.

189:o) **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till vävskolan i Borås.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 195, sid. 503 och 504), vilket innebär en å anslagsmedlen till dyrtidstillägg belöpande anslagshöjning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till vävskolan i Borås* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 25,700 kronor.

190:o) **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till John Lennings vävskola i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 196), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till John Lennings vävskola i Norrköping* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 18,000 kronor.

191:o) **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till anskaffning av färgeri- och appreturutrustning vid John Lennings vävskola i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 197) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till anskaffning av färgeri- och appreturutrustning vid John Lennings vävskola i Norrköping* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 25,000 kronor.

192:o) **Utbildande av lärare vid yrkesundervisningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 198, sid. 505 och 506), vilket innebär en anslagshöjning med 10,000 kronor, motiverad av den stora bristen på kompetenta lärare för yrkesundervisningen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utbildande av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 30,000 kronor.

Folkbildningsåtgärder i övrigt.

193:o) **Bidrag till sällskapet för folkundervisningens befrämjande.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 199), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till sällskapet för folkundervisningens befrämjande* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 1,500 kronor.

194:o) **Understöd åt folkbiblioteksväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt 200, sid. 507—512) föreslagit riksdagen att till understöd åt folkbiblioteksväsendet för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 1,485,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *J. Sandén* väckt motion (I: 89), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta en förhöjning av maximum för statsunderstöd åt bibliotek vid sjukvårdsinrättningar till två kronor per sängplats för år räknat;

dels ock en inom andra kammaren av herr *G. Nilsson* i Kristinehamn väckt motion (II: 30), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1938/39 till centralbibliotek bevilja 100,000 kronor och till resekostnader och traktamentsersättningar 7,200 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkanden anförda skälen hänvisas till motionerna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 212,000 kronor. Hur ökningen enligt departementschefens förslag fördelar sig å olika anslagsändamål framgår av vidstående tablå.

Höjningen av *post nr 1* i tablån har företagits med hänsyn till den förutsebara belastningen för nästa budgetår. Någon ändring i grunderna för understöd till ifrågavarande bibliotek ifrågasättes icke i annan mån än att förslag framlägges om att jämväl bibliotek vid kommunala flickskolor skola

	Under budgetåret 1937/1938 utgående anslagsbelopp Kronor	Av skolöverstyrelsen föreslagna anslagsbelopp Kronor	Av departementschefen tillstyrkta anslagsbelopp Kronor
1. Folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek, *förslagsvis*	1,149,700	1,349,300	1,349,300
2. Centralbibliotek	85,000	100,000	95,000
3. Vandringsbiblioteksförråd vid stifts- och landsbibliotek	6,000	6,000	6,000
4. Resekostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek	6,300	7,200	6,900
5. Förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek	6,000	6,000	6,000
6. Bibliotekskurser	6,000	8,000	6,000
7. Tillägg till grundkatalog	3,500	3,500	3,500
8. Tidskrifter	10,500	12,000	12,000
9. Resestipendier	—	3,000	—
Summa kronor	1,273,000	1,495,000	1,484,700

berättigas till understöd ur anslaget; understödsmaximum för sjukhusbibliotek förutsättes alltjämt vara en krona per sängplats.

Den föreslagna höjningen med 10,000 kronor av anslagsmedlen till centralbibliotek (*post nr 2* i tablån) betingas med halva beloppet av förslag om inrättande från den 1 januari 1939 av ytterligare ett centralbibliotek — skolöverstyrelsen har föreslagit inrättande av två sådana bibliotek — och med halva beloppet å 1937 års riksdags beslut om inrättande från och med innevarande år av ett nytt dylikt bibliotek. Detsamma gäller höjningen av *post nr 4* i tablån.

Utskottet. Vid 1937 års riksdag förelåg till behandling en motion, vari hemställdes att riksdagen måtte besluta en förhöjning av anslagsmaximum för bibliotek vid sjukvårdsinrättningar från en krona till två kronor per sängplats. I sitt utlåtande nr 8 förklarade sig statsutskottet beakta önskvärdheten av att även denna biblioteksform erhölle största möjliga understöd från det allmännas sida. Då emellertid utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t ägnade uppmärksamhet åt frågan och verkställde erforderlig utredning, ansåg sig utskottet icke kunna tillstyrka vad i motionen sålunda yrkats.

Ett likartat yrkande har enligt det föregående nu framställts i motionen I: 89. Såsom i motionen erinrats, föreligger numera en utredning i ämnet från skolöverstyrelsens sida, vilken dock enligt vad utskottet inhämtat inkommit till ecklesiastikdepartementet så sent, att frågan icke kunnat tagas under övervägande i årets statsverksproposition. Utskottet, som åberopar vad utskottet vid 1937 års riksdag i ärendet anförde, utgår från att Kungl. Maj:t för 1939 års riksdag framlägger det förslag i ämnet, som kan befinnas av omständigheterna påkallat. Med vad sålunda anförts torde den nyssnämnda motionen få anses besvarad.

I likhet med departementschefen finner sig utskottet med hänsyn till den betydande automatiska höjningen för nästa budgetår av förevarande anslag till understöd åt folkbiblioteksväsendet icke böra ifrågasätta inrättandet av mer än ett centralbibliotek för nästa kalenderår. Utskottet avstyrker sålunda det i motionen II: 30 framställda yrkandet, vilket innebär, att två sådana bibliotek skulle inrättas från nyssnämnda tidpunkt.

Icke heller mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet något att invända, och utskottet hemställer således,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Nilssons ovannämnda motion (II: 30), till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,485,000 kronor;

II. att herr Sandéns ovannämnda motion (I: 89) må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

195:o) **Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 201, sid. 512—514) föreslagit riksdagen att dels till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 247,000 kronor, dels ock föreskriva, att de av 1937 års riksdag beslutade grunderna angående anslagets fördelning under budgetåret 1937/38 skola äga motsvarande tillämpning för budgetåret 1938/39.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *A. Bæckström* väckt motion (II: 50), vari hemställts, att riksdagen till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, för budgetåret 1938/39 måtte bevilja ett reservationsanslag av 300,000 kronor och beträffande detta anslag i övrigt göra de medgivanden, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Förevarande anslag är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 226,000 kronor, varför Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 21,000 kronor. Av det nu utgående anslaget skola högst 40,000 kronor användas till anordnande av populärvetenskapliga föreläsningar i samband med studiecirkelverksamhet.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att Kungl. Maj:t i anledning av ett av 1937 års riksdag i ämnet gjort uttalande anbefallt skolöverstyrelsen att, efter samråd med vederbörande folkbildningsorganisationer, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag rörande omläggning av ifrågavarande föreläsningsverksamhet till ett mera konsekvent bedrivet bildningsarbete samt att departementschefen med hänsyn till den pågående utredningen ansett en viss försiktighet böra iakttagas vid beräkningen av förevarande anslag, varför han tillstyrkt anslagets bestämmande till allenast 247,000 kronor mot av skolöverstyrelsen äskade 300,000 kronor.

Till stöd för det motionsvis gjorda yrkandet har hänvisats till skolöverstyrelsens nyssnämnda hemställan om en anslagshöjning till 300,000 kronor, vilken motiverats med det förefintliga betydande intresset för ifrågavarande slag av folkbildningsverksamhet.

Utskottet.

Med hänsyn till den pågående utredningen rörande omläggning av föreläsningsverksamheten finner sig utskottet icke kunna tillstyrka någon väsentligare höjning av förevarande anslag för nästa budgetår. Då emellertid utskottet har sig bekant, att vissa svårigheter uppkommit vid finansierandet av de föreläsningar, som äro anordnade i samband med studiecirkelverksamhet, vill utskottet tillstyrka, dels att av den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagshöjningen ett belopp av 5,000 kronor tages i anspråk för ytterligare understödjande av föreläsningar av nyssnämnd art, dels ock att anslaget i samma syfte höjes med ytterligare 5,000 kronor utöver Kungl. Maj:ts för-

slag. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med 252,000 kronor, varav högst 50,000 kronor skola användas till anordnande av populärvetenskapliga föreläsningar i samband med studiecirkelverksamhet.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Bæckströms ovannämnda motion (II: 50),

a) till *Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar,* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 252,000 kronor;

b) föreskriva, att de av 1937 års riksdag beslutade grunderna angående anslagets fördelning under budgetåret 1937/38 skola äga motsvarande tillämpning för budgetåret 1938/39, dock att högst 50,000 kronor skola användas till anordnande av populärvetenskapliga föreläsningar i samband med studiecirkelverksamhet.

196:o) **Understöd för anordnande av flyttande folkhögskolekurser.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 202, sid. 514 och 515), vilket innebär en anslagshöjning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för anordnande av flyttande folkhögskolekurser* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 60,000 kronor.

197:o) **Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 203), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 35,000 kronor.

198:o) **Bidrag till svenska landsbygdens studieförbund för organisations- och administrationskostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 204), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska landsbygdens studieförbund för organisations- och administrationskostnader* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 7,000 kronor.

199:o) **Bidrag till tjänstemännens bildningsverksamhet för organisations- och administrationskostnader.** I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *M. Västberg m. fl.* (I: 90) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Arnemark m. fl.* (II: 252),

har hemställts, att såsom bidrag till tjänstemännens bildningsverksamhet, för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader, måtte för budgetåret 1938/39 anvisas ett anslag av 3,000 kronor att utgå i den mån sammanslutningen visat sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Beträffande de till stöd för denna hemställan anförda skälen hänvisas till motionen I: 90.

Enligt vad utskottet inhämtat, har en av den förevarande bildningsinstitutionen hos Kungl. Maj:t gjord ansökning om statsbidrag för budgetåret 1938/39 till det i motionerna avsedda ändamålet enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 januari 1938 icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Då det lämpligen bör ankomma på Kungl. Maj:t att i första hand pröva, huruvida denna bildningsorganisation bör erhålla statligt understöd på samma sätt och under samma betingelser som arbetarnas bildningsförbund och svenska landsbygdens studieförbund, finner sig utskottet icke kunna biträda det motionsvis framställda yrkandet. Utskottet hemställer således, *Utskottet.*

att herrar Västbergs och Arnemarks m. fl. ovannämnda motioner (I: 90 och II: 252) icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

200:o) **Understöd för anordnande av universitetscirklar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 205), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för anordnande av universitetscirklar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 7,600 kronor.

201:o) **Understöd för anordnande av studieledarkurser.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 206), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för anordnande av studieledarkurser* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,000 kronor.

202:o) **Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.** Kungl. Maj:t har (punkt 207, sid. 517—522) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 383,500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *J. Bergman m. fl.* väckt motion (I: 153), vari hemställts, att riksdagen måtte till förmån för svenska läkarnas nykterhetsförening med 2,000 kronor höja det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln upptagna beloppet till upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *H. Sten* och *O. A. Nordborg* (I: 14) och den andra inom andra kammaren av herrar *C. Lindberg* i Stockholm och *G. Larsson* i Julita (II: 20), vari hemställts, att riksdagen måtte öka nykterhetsanslaget för kommande budgetår med 5,000 kronor samt att dessa 5,000 kronor må användas för nykterhetsfrämjande verksamhet bland sjömännen.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkanden anförda skälen hänvisas till motionerna I: 153 och I: 14.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 50,000 kronor, fördelade på följande sätt:

	Kronor.
Sveriges storloges av I. O. G. T. ungdomsverksamhet (nu 11,000 kronor)	2,000
Nationaltemplarordens ungdomsverksamhet (nu 4,000 kronor)	500
Vita bandets ungdomsverksamhet (nu 2,500 kronor)	1,000
De kristna samfundens nykterhetsrörelse (nu 4,000 kronor)	1,000
Sveriges lärares nykterhetsförbund (nu 7,000 kronor)	1,500
Järnvägsmännens nykterhetsförbund (nu 4,500 kronor)	500
Instruktionsverksamhet	31,500
Utgivande av ny upplaga av en handledning i alkoholfrågan för motorfordonsförare m. fl.	12,000
Summa kronor	50,000.

Av statsrådsprotokollet inhämtas beträffande ovannämnda nya anslagsbelopp till instruktionsverksamhet bland annat följande:

I skrivelse den 27 september 1937 hava *Sveriges storloge av I. O. G. T.*, *Sveriges nationaltempel av N. T. O.*, *Sveriges blåbandsförening*, *nykterhetsorganisationen Verdandi*, *nykterhetsföreningen Vita bandet* och *de kristna samfundens nykterhetsrörelse* anhållit om statsbidrag till instruktionsverksamhet med sammanlagt 144,000 kronor. Härigenom skulle möjliggöras anställandet av över 20 instruktörer eller ombudsmän, vilka skulle äga förutsättningar att sakligt, vederhäftigt och objektivt bedriva upplysningsarbete i nykterhetsfrågan. Över framställningen har *skolöverstyrelsen* den 12 oktober 1937 avgivit utlåtande och därvid tillstyrkt ett anslagsbelopp av *31,500 kronor*.

Den nuvarande instruktionsverksamheten i de nykterhetsorganisationer, där sådan förekomme, vidlåddes, yttrar skolöverstyrelsen, av vissa svagheter. I framställningen framhölles således, att möjligheter hittills saknats dels att bedriva instruktionsverksamheten i behövlig omfattning, dels att lämna

vederbörande instruktörer en ersättning, som möjliggjort anställandet uteslutande av personer med fullgoda kvalifikationer för uppdraget. I stor utsträckning hade tillfälliga krafter anlitats, anställda för kort tid. Det vore av stort värde, att nykterhetsrörelsen till sitt förfogande hade ett antal väl utbildade och kunniga personer, som kunde ägna hela sin tid åt detta viktiga arbete och som verkligen behärskade ämnet och ägde förmåga att följa med utvecklingen på området. Av dessa instruktörer borde vidare krävas, att de objektivt och sakligt skötte sin verksamhet. Då det här vore fråga om statsanslag för en verksamhet, vilken icke tidigare erhållit statsunderstöd, syntes man emellertid böra iakttaga en viss återhållsamhet. Verksamheten torde böra erhålla försökskaraktär och därför till en början inskränka sig till anställandet av ett begränsat antal instruktörer. Överstyrelsen förordade, att statsbidrag finge utgå till sammanlagt sju instruktörer, nämligen två inom Sveriges storloge av I. O. G. T. samt en inom envar av Sveriges nationaltempel av N. T. O., Sveriges blåbandsförening, nykterhetsorganisationen Verdandi, Vita bandet och de kristna samfundens nykterhetsrörelse. Sedan någon tids erfarenhet vunnits rörande betydelsen av denna instruktionsverksamhet, torde frågan om dess bibehållande eller vidare utveckling lämpligen böra upptagas till prövning.

Beträffande storleken av anslaget till varje instruktörsbefattning hade konsulenten för nykterhetsundervisning anfört, att avlöningen borde för år uppgå till 6,000—8,000 kronor jämte kostnaden för resor och vivre eller sammanlagt 10,000 kronor samt att hela detta belopp borde utgå från statsverket. Överstyrelsen funne, att kostnaderna per instruktör borde kunna begränsas till 9,000 kronor för år. Hälften av detta belopp syntes respektive organisationer böra bestrida själva. Kostnaderna för statsverket komme alltså att uppgå till (7 × 4,500 =) 31,500 kronor.

Med anslagets beviljande borde förbindas det villkoret, att respektive organisationer till sådana instruktörer, för vilkas avlöning statsbidrag utginge, endast ägde välja mellan sökande, som överstyrelsen förklarat lämpliga för befattningen med hänsyn till ådagalagda insikter, erfarenhet och övriga för dylik instruktionsverksamhet erforderliga egenskaper. Instruktionsverksamheten borde vara underkastad överstyrelsens kontroll.

Departementschefen har för egen del förordat skolöverstyrelsens förevarande förslag.

Utskottet.

I likhet med skolöverstyrelsen finner utskottet icke tillräckligt vägande skäl anförda för förslaget om en höjning av det nu utgående bidraget till svenska läkarnas nykterhetsförening. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen I: 153.

En på sjömännen inriktad nykterhetsfrämjande verksamhet kan utan tvivel — rätt lagd — bliva av betydelse. Utskottet finner sig det oaktat icke kunna under nuvarande förhållanden tillstyrka bifall till motionerna I: 14 och II: 20. Innan riksdagen fattar beslut om anvisande av särskilt anslag till berörda ändamål, synes det nämligen erforderligt icke blott att de för saken intresserade först tagit under noggrant övervägande formerna för den nykterhetsfrämjande verksamhetens bedrivande, vilket lämpligen kan ske genom samråd med någon eller några av de redan existerande nykter-

hetsorganisationerna, utan också att frågan i behörig ordning prövats av de för nykterhetsupplysningens bedrivande närmast ansvariga myndigheterna.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag om anvisande försöksvis för budgetåret 1938/39 av anslag till anställande av särskilda instruktörer för nykterhetsupplysning. Anvisandet av fortsatt anslag för ändamålet får bliva beroende av de erfarenheter beträffande verksamheten, som under den närmaste tiden vinnas. Utskottet vill särskilt understryka angelägenheten av att som instruktörer anställas för uppgiften väl lämpade personer. Sker så, är det icke uteslutet, att institutionen kan bliva till verklig nytta för nykterhetsrörelsen.

Jämväl i övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag och får följaktligen hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Bergmans, Stens, Nordborgs, Lindbergs och Larssons m. fl. ovannämnda motioner (I: 153 samt I: 14 och II: 20), såsom *Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 383,500 kronor.

203:o) **Bidrag till folkliga musikskolan i Arvika.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 208), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till folkliga musikskolan i Arvika* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 15,000 kronor.

204:o) **Statens studielån: Nämnden för statens studielån. Statens studielån: Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 209, sid. 523—526), vilket innebär en av nämndens ökade arbetsbörda betingad höjning med 1,700 kronor av det förstnämnda anslaget och i övrigt oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Statens studielån: Nämnden för statens studielån* ett anslag av 7,200 kronor;

b) till *Statens studielån: Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* ett *förslagsanslag* av 3,200 kronor.

205:o) **Statens biografbyrå: Avlöningar. Statens biografbyrå: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 210), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Statens biografbyrå: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av 52,700 kronor;

b) till *Statens biografbyrå: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av 10,300 kronor.

206:o) **Befrämjande av vissa i samband med biografväsendet stående ändamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 211, sid. 527 och 528), vilket innebär en anslagshöjning med 4,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Befrämjande av vissa i samband med biografväsendet stående ändamål* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 16,000 kronor.

Gymnastiska centralinstitutet.

207:o) **Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar. Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader. Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m. Gymnastiska centralinstitutet: Stipendier. Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m. Gymnastiska centralinstitutet: Anordnande av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer. Gymnastiska centralinstitutet: Allmän arkitekttävling rörande nybyggnad för institutet.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 212—216) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

208:o) **Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 217), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 190,000 kronor.

209:o). **Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst.** Kungl. Maj:t har (punkt 218, sid. 545 och 546) föreslagit riksdagen att till understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 30,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *H. Sten* väckt motion (I: 52), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till understöd åt skönlitterära författare till 50,000 kronor.

Beträffande de till stöd för detta yrkande anförda skälen hänvisas till motionen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 5,000 kronor, vidtagen under hänvisning till 1937 års riksdags uttalande (skrivelsen nr 8/1937, punkten 213), att staten hade orsak att verksammare än för det dåvarande skedde stödja den svenska litteraturen.

Utskottet. Av motionären har framhållits, att ingen av landets högt förtjänta arbetar- och bondeförfattare erhållit understöd ur anslaget. Även om man ansåge, att anslaget borde användas för att uppmuntra yngre, produktiva författare, vore det enligt motionärens mening tydligt, att det vore otillräckligt.

Utskottet vill för egen del framhålla, att det icke kan vara meningen, att ifrågavarande understöd uteslutande eller ens i främsta rummet skola komma äldre, redan erkända eller kända författare till del. Det synes angeläget, att anslaget — något som för övrigt också sker — användes även för att stödja och uppmuntra yngre, lovande litterära begåvningar. Likaledes kan och bör det förutsättas, att fördelningen av anslaget sker utan hänsynstagande till vederbörandes sociala ställning eller ursprung samt att som riktmärke väljes det litterära och kulturfrämjande värdet över huvud taget av författarens verksamhet.

Då anslaget för innevarande budgetår höjts med 5,000 kronor och av Kungl. Maj:t för nästa budgetår ifrågasättes en ytterligare höjning, varemot utskottet icke har något att erinra, med likaledes 5,000 kronor till 30,000 kronor, finner sig utskottet icke böra biträda det motionsvis framställda yrkandet, att anslaget måtte bestämmas till 50,000 kronor.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Stens ovannämnda motion (I: 52), i vad denna skiljer sig från nämnda förslag, till *Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 30,000 kronor.

210:o) **Nusvensk ordbok: Understöd åt professorn K. O. Östergren för fortsatt utgivande av ordboken. Nusvensk ordbok: Teknisk hjälp vid ordbokens utgivning m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 219), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Nusvensk ordbok: Understöd åt professorn K. O. Östergren för fortsatt utgivande av ordboken* ett anslag av 8,000 kronor;

b) till *Nusvensk ordbok: Teknisk hjälp vid ordbokens utgivning m. m.* ett *reservationsanslag* av 4,000 kronor.

211:o) **Understöd åt kontraktsprosten L. P. R. Matsson för fullföljande av hans Rosa-forskningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 220), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt kontraktsprosten L. P. R. Matsson för fullföljande av hans Rosa-forskningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 3,700 kronor.

212:o) **Understöd åt doktor P. Rosenius för fullföljande av hans arbete »Sveriges fåglar och fågelbon».** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 221), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt doktor P. Rosenius för fullföljande av hans arbete »Sveriges fåglar och fågelbon»* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 4,000 kronor.

213:o) **Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 222), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 3,000 kronor.

214:o) **Bidrag till föreningen Pietas.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 223), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till föreningen Pietas* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 1,000 kronor.

215:o) **Bidrag till svenska naturskyddsföreningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 224, sid. 548), vilket innebär en anslagshöjning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till svenska naturskyddsföreningen* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 1,500 kronor.

216:o) **Bidrag till vetenskapsakademien för förvaltning av nationalparker och naturskyddsärenden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 225, sid. 548 och 549), vilket innebär en anslagshöjning med 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till vetenskapsakademien för förvaltning av nationalparker och naturskyddsärenden* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 12,000 kronor.

217:o) **Bidrag till utgivning och registrering av svenska folksagor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 226), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till utgivning och registrering av svenska folksagor* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 8,000 kronor.

218:o) **Bidrag till forskningar rörande lapskt språk och lapsk kultur.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 227, sid. 550 och 551), vilket innebär återuppförande å riksstaten av ett sedan budgetåret 1932/33 indraget anslag till förevarande ändamål, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till forskningar rörande lapskt språk och lapsk kultur* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 4,000 kronor.

219:o) **Bidrag till utgivande av svenska folkskolans historia.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 228), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till utgivande av svenska folkskolans historia* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,000 kronor.

220:o) **Bidrag till utredigering och tryckning av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre svensk folkmusik.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 229), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, får utskottet, under erinran att det nu ifrågasatta anslaget skall användas till fullbordande av ifrågavarande arbete, hemställa,

att riksdagen må såsom *Bidrag till utredigering och tryckning av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre svensk folkmusik* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,000 kronor.

221:o) **Bidrag till bearbetning av visst material från filosofie doktorn Sven Hedins expeditioner i det inre Asien åren 1927—1934.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 230), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till bearbetning av visst material från filosofie doktorn Sven Hedins expeditioner i det inre Asien åren 1927—1934* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 50,000 kronor.

222:o) **Bidrag till bearbetning av vissa norrskensobservationer.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 231, sid. 553 och 554), vilket innebär anvisande av ett engångsanslag till förevarande ändamål, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till bearbetning av vissa norrskensobservationer* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 3,000 kronor.

223:o) **Resestipendier åt journalister.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 232), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier åt journalister* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,000 kronor.

Diverse.

224:o) **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 233) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål angiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

225:o) **Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 234), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 1,500 kronor.

226:o) **Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 235, sid. 555 och 556), vilket innebär en anslagsminskning med 1,500 kronor, möjliggjord av en å anslaget förefintlig reservation, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 500 kronor.

227:o) **Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 236), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 7,500 kronor.

228:o) **Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 237) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed anmäles.

229:o) **Bidrag till skandinaviska konstnärsföreningen i Rom.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 238), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till skandinaviska konstnärsföreningen i Rom* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 1,000 kronor.

230:o) **Hyra för ett arbetsbord vid zoologiska stationen i Neapel.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 239), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Hyra för ett arbetsbord vid zoologiska stationen i Neapel* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 1,800 kronor.

231:o) **Bidrag till Institut d'études scandinaves vid Paris universitet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 240), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må som *Bidrag till Institut d'études scandinaves vid Paris universitet* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 2,000 kronor.

232:o) **Uppehållande vid universitetet i Tartu av en professur i svenska språket och litteraturen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag

(punkt 241, sid. 558—559), vilket innebär en anslagshöjning med 1,000 kronor, avsedd för beredande av medel till ett av rådande dyrtid motiverat tillfälligt lönetillägg åt innehavaren av nämnda professur, hemställer utskottet,

att riksdagen må för *Uppehållande vid universitetet i Tartu av en professur i svenska språket och litteraturen* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 8,500 kronor.

233:o) **Understöd åt svenska läroverket i Hapsal.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 242, sid. 560), vilket innebär en anslagshöjning med 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt svenska läroverket i Hapsal* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 12,000 kronor.

234:o) **Understöd åt svenska folkhögskolan i Birkas.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 243), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt svenska folkhögskolan i Birkas* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 7,000 kronor.

235:o) **Bidrag till bestridande av kostnaderna för internationella astronomiska unionens kongress i Stockholm år 1938.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 244, sid. 561), vilket innebär anvisande av ett slutanslag för ifrågavarande ändamål och i förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår en anslagsminskning med 4,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till bestridande av kostnaderna för internationella astronomiska unionens kongress i Stockholm år 1938* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 6,000 kronor.

236:o) **Bidrag till bestridande av kostnaderna för internationella botaniska kongressen i Stockholm år 1940.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 245, sid. 561 och 562), vilket innebär en anslagshöjning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till bestridande av kostnaderna för internationella botaniska kongressen i Stockholm år 1940* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 15,000 kronor.

237:o) **Bidrag till bestridande av kostnaderna för internationella pennklubbskongressen i Stockholm år 1939.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 246, sid. 563 och 564) hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Bidrag till bestridande av kostnaderna för internationella pennklubbskongressen i Stockholm år 1939* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 6,000 kronor.

238:o) **Befrämjande av internationellt-kulturellt samarbete genom studentutbyte.** Kungl. Maj:t har (punkt 247, sid. 564—569) föreslagit riksdagen att till befrämjande av internationellt-kulturellt samarbete genom studentutbyte för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 36,000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget är avsett att utdelas i form av 18 stipendier å i medeltal 2,000 kronor vartdera till studenter från utlandet — däri inbegripet de övriga nordiska länderna — för studier vid svenskt universitet eller svensk högskola under ett akademiskt läsår. Därvid förutsättes, att såsom villkor för utdelande av stipendium skall föreskrivas, att vederbörande land bereder en motsvarande förmån åt en svensk student för högskolestudier i detta land.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *upplysningsnämnden* (nämnden för spridande av upplysning om Sverige i utlandet) hemställt om äskande av medel hos 1938 års riksdag till 10 stipendier å vartdera 2,500 kronor, avsedda för studenter från Frankrike, England, Italien, Polen, Tjeckoslovakiet, Tyskland och Ungern. Med Ungern har sedan länge ett ömsesidigt studentutbyte ägt rum, likaså, ehuru med vissa avbrott, med Tjeckoslovakiet, därvid utgifterna från svensk sida bestritts från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter. Övriga här nämnda länder bevilja antingen sedan en följd av år stipendier åt svenska studenter eller hava ställt sådana till förfogande under villkor av ömsesidighet. *Universitetskanslern* har tillstyrkt upplysningsnämndens framställning med den modifikationen, att stipendiebeloppen föreslagits till i medeltal 2,000 kronor. *Departementschefen* har funnit, att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles bestämma, vilka främmande länders studenter, som kunde komma i fråga, men förutsatt, att studentutbytet under de ifrågasatta formerna skulle omfatta även Danmark jämte Island samt Finland och Norge, i samband varmed han uppskattat det erforderliga antalet stipendier till 18.

Upplysningsnämnden har om den ifrågasatta stipendieverksamheten yttrat bland annat:

Enligt nämndens mening utgjorde utdelandet av stipendier till utländska studenter för vistelse i Sverige — i all synnerhet då de avsåge en så pass

lång tid som ett läsår — det kanske verksammaste medlet att sprida kännedom om Sverige i utlandet. En utländsk student, som på så sätt i vårt land fått tillfälle att icke endast stifta bekantskap med svensk vetenskaplig forskning utan även göra bekantskap med landets kulturella institutioner och andliga liv överhuvud, utgjorde, efter vad all erfarenhet visat, en av de mest verksamma krafterna för utbredande av vidgad kännedom om det land, där han fått tillbringa en del av sin studietid, och vars intellektuella liv han fått lära känna. Från de synpunkter nämnden hade att tillvarataga vore det därför synnerligen önskvärt, därest på grundval av reciprocitet ett stipendiatutbyte kunde komma till stånd med ovan angivna länder, vilka antingen redan ensidigt upprättat stipendier till förmån för svenska undersåtar eller erbjöde sig att, under förutsättning av reciprocitet, upprätta dylika. Ett stipendiatutbyte av det slag, som här angivits, hade även ett vidare syfte, i det att det kunde vara ägnat att bidraga till att i sin mån skapa den känsla av samförstånd mellan den akademiska ungdomen i olika länder, som länge utgjort ett eftersträvansvärt mål för de internationella kulturella strävandena. De åtgärder, som av de stora kulturnationerna vidtagits på detta område, hade dikterats av ett motsvarande önskemål, och det hade synts nämnden önskvärt, att även Sverige, som i egenskap av kulturland åtnjöte ett berättigat anseende, i sin mån bidroge att stödja de i detta hänseende framkomna strävandena.

Ett studentutbyte av ifrågasatt art kan otvivelaktigt bliva av värde för vårt lands kulturella förbindelser med utlandet. Utskottet tillstyrker därför, att anslag anvisas för ändamålet. *Utskottet.*

Det synes emellertid möjligt att något reducera det äskade anslaget. Då stipendierna avses skola täcka jämväl studenternas resekostnader och reseutgifterna för studenterna från de nordiska grannländerna äro lägre än motsvarande utgifter för de övriga studenterna, torde det vara möjligt att sänka anslaget med 4,000 kronor till 32,000 kronor. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att det till ett kommande år förtjänar övervägas, huruvida det icke vore ändamålsenligt att bestrida stipendierna till studenter från de nordiska länderna från ett särskilt å riksstaten uppfört anslag, varifrån lämpligen kunde utgå jämväl statens bidrag till vissa likartade ändamål, exempelvis till stipendier åt vissa folkhögskolelever för vistelse vid grannländernas folkhögskolor ävensom det under nästföljande punkt omförmälda bidraget till svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till *Befrämjande av internationellt-kulturellt samarbete genom studentutbyte* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 32,000 kronor.

239:o) **Bidrag till svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 248, sid. 569—571), vilket avser att bereda medel till ett systematiskt utbyte av föreläsare mellan de nordiska universiteten och högskolorna, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska kommittén för nordiskt-akademiskt samarbete* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 5,000 kronor.

240:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 249, sid. 571 och 572), vilket innebär en av stegrat medelsbehov betingad anslagshöjning med 50,000 kronor, får utskottet, som i övrigt hänvisar till vad utskottet i ämnet anfört i utlåtande nr 20, hemställa,

att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 250,000 kronor.

241:o) **Extra utgifter.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 250, sid. 572 och 573), vilket innebär en höjning av anslaget med 40,000 kronor till samma belopp, som anvisats för budgetåren 1926/32, får utskottet, som i övrigt hänvisar till vad utskottet i ämnet anfört i utlåtande nr 20, hemställa,

att riksdagen må till *Extra utgifter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 150,000 kronor, dock att i anslaget må göras den jämkning, som erfordras för avjämnande av huvudtitelns slutsumma.

242:o) **Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst. Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet m. m. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 251 och 252) föreslagit riksdagen i fråga om anslag till förevarande ändamål, avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

243:o) **Reglering av vissa kursförluster.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 253), vilket innebär samma medelsanvisning som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Reglering av vissa kursförluster* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 28,000 kronor.

Stockholm den 18 mars 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson, Hansén, Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Pauli, Andrén, Ström* i Lidköping, *Carlström, Nilsson* i Fredriksfält och *Bäcklund;* samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson, Ward, Holmdahl, Isacsson, Andersson* i Södergård, *Weijne, Danielsson* och *Erlander;*

dock att

vid behandlingen av punkterna 106:o)—141:o) i stället för herr Gustafsson i Benestad deltagit herr *von Heland;*

herr Råstock icke deltagit vid behandlingen av punkterna 142:o)—166:o);

vid behandlingen av punkterna 142:o)—243:o) i stället för herr Nilsson i Fredriksfält deltagit herr *Nilsson* i Gränebo samt i stället för herr Hansén deltagit herr *Bäckström.*

Reservationer:

vid *punkt 105:o)* (Allmänna läroverken: Avlöningar):

1) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Landeryd, *Pauli, Andrén, Carlström, Persson* i Falla och *Holmdahl,* vilka ansett, att den del av utskottets yttrande, som börjar med orden »Enligt utskottets mening» och slutar med orden »få anses besvarad», bort erhålla följande lydelse:

»Den för lektorstjänst fordrade kompetensen omfattar sedan gammalt dels filosofie licentiatexamen med lägst betyget Med beröm godkänd, dels godkänd doktorsavhandling. Det är uteslutande det senare momentet, som motionären tagit sikte på vid uttalande av sitt önskemål, att den akademiska avhandlingen avföres ur kompetensfordringarna och att en för alla läroverkslärare gemensam ämbetsexamen införes. Enligt utskottets mening kan man emellertid i här berörda sammanhang icke bortse från den viktiga del av den nuvarande lektorsutbildningen, som utgöres av licentiatexamen, och som innefattar såväl en betydande utvidgning och fördjupning av de i filosofisk ämbetsexamen förvärvade kunskaperna — något som under alla förhållanden måste anses vara av värde för lärargärningen — som även ett självständigt avhandlingsarbete. Motionären har på intet sätt antytt, huruvida licentiatexamen skulle ingå i den av honom åsyftade gemensamma lärarexamen, eller huru denna över huvud taget skulle vara beskaffad.

De anmärkningar, som i motionen riktats mot att doktorsavhandling inbegripes i lektorskompetensen, har utskottet ieke funnit vägande. Att det i en dylik avhandling ingående materialet skulle kunna komma till direkt användning vid klassundervisningen, har givetvis aldrig varit avsett. Även i kurserna för ämbetsexamen ingå för övrigt moment, som ligga utanför den egentliga skolkursen. Avhandlingen ställer kravet på en självständig bearbetning ur vetenskapliga synpunkter av ett specialområde inom licentiatkursen. Det torde vara uppenbart, att på gymnasialstadiet, som med hänsyn till elevernas ålder och mognad ligger universitetsstudierna nära, det är av värde, att undervisningen väsentligen handhaves av lärare, vilka äga den vetenskapliga skolning, som lektorskompetensen förutsätter, och vilka äro förtrogna med och intresserade av vetenskaplig forskning. Icke minst gäller detta med tanke på det s. k. enskilda arbete, som enligt nu gällande läroverksstadga skall förekomma i de två högsta gymnasieklasserna. På olika stadier av vårt skolväsen, de lägre såväl som de högre, finnas och behövas lärare med till omfattning och läggning skiftande förkunskaper.

Att lektorsinstitutionen i sin nuvarande form bibehålles är för övrigt en fråga, som är av vikt och intresse icke blott för de högre allmänna läro-

verkens vidkommande. Den kan och bör betraktas som en allmän svensk kulturangelägenhet, varvid i främsta rummet uppmärksamheten bör riktas på universitetens och högskolornas behov av en vidsträckt och kvalificerad rekrytering för sina lärartjänster inom här ifrågavarande ämnesgebit. Skulle möjligheten försvinna att inom skolans område vinna en anställning, vilken i någon mån motsvarade de på en högre vetenskaplig utbildning nedlagda kostnaderna, så kan det med fog befaras, att kretsen för nämnda rekrytering — till men såväl för universiteten som därmed även för läroverken — väsentligen inskränktes.

På grund av vad sålunda anförts och jämväl med hänvisning till det synnerligen ofullständiga sätt, varpå den berörda frågan framlagts i motionen, anser sig utskottet böra avstyrka det motionsvis framställda yrkandet.»

2) av herr *Oscar Olsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen II: 340;

3) av herr *Olof Olsson;*

4) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Landeryd, *Andrén*, *Carlström* och *Persson* i Falla, vilka ansett,

dels att den del av utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet anser» och slutar med orden »ifrågasatta aftonundervisningen», bort hava följande lydelse:

»I och för sig torde därför intet vara att erinra mot att aftonundervisning av ifrågasatt art kommer till stånd. Däremot anser sig utskottet icke böra tillstyrka, att staten ställer sig som målsman för dessa anordningar. Av naturliga skäl är det endast de större städerna, som kunna tänkas komma i fråga som förläggningsorter för linjer av denna art. Med hänsyn till att denna undervisningsform sålunda blir att betrakta som en särskild förmån för invånarna i ett fåtal större kommuner och som regel icke kommer landet i övrigt till godo, synes det utskottet rimligt, att undervisningen i fråga icke bekostas av staten utan att vederbörande kommuner taga initiativ till anordnande av sådan undervisning och bestrida de med undervisningen förenade kostnaderna. Det torde vara att förvänta, att ifrågavarande kommuner skola finna det ändamålsenligt att — även om staten icke direkt understödjer verksamheten — anordna linjer för aftonundervisning.

Med den ståndpunkt, utskottet sålunda intager, finner sig utskottet icke böra tillstyrka det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om anordnande av aftonundervisning.»

dels att den del av utskottets yttrande, som börjar med orden »Mot Kungl. Maj:ts» och slutar med orden »att erinra», bort hava följande lydelse:

»Utskottet finner sig kunna tillstyrka de av Kungl. Maj:t i övrigt framställda förslagen, dock med iakttagande av de ändringar, som föranledas

av att utskottet avstyrkt Kungl. Maj:ts framställning om anordnande av aftonundervisning genom statens försorg.»

dets ock, att utskottet bort på grund härav hemställa:

I. att riksdagen må avslå Kungl. Maj:ts förslag om anordnande av aftonundervisning vid allmänt läroverk i Stockholm;

II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt,

a) besluta, att — — — kontant ersättning;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — nämnda samrealskola;

c) godkänna följande — — — sammanlagt 1,268;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — eller ämneslärarinnebefattning;

e) godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*			kronor	17,660,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, *förslagsvis*			»	220,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvoden åt kvinnliga sakkunniga	kronor	1,050		
b. Arvoden åt tillsynslärare	»	30,000		
c. Personliga tilläggsarvoden åt 5 första lärarinnor	»	2,500		
d. Arvoden åt skolläkare, *förslagsvis*	»	127,400		
e. Arvoden åt bibliotekarier	»	73,000		
f. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	67,300		
g. Särskilda arvoden vid provårsläroverk	»	125,000	»	426,250

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m., *förslagsvis*	kronor 2,462,000		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	» 200,000	kronor	2,662,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		»	199,150
		Summa kronor	21,167,400

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Stockholms stad	kronor 15,000		
2. Av kommuner, respektive lärare erlagda hyresersättningar, respektive hyror	» 274,000		
3. Avkastning av donationer från kronan m. m.	» 37,600	kronor	326,600
		Nettoutgift kronor	20,840,800;

f) till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 20,840,800 kronor;

III. att riksdagen — — — mellan läroverk;

IV. att de — — — i fråga.»

5) av herr *Bäcklund* i fråga om motionen I: 148.

vid *punkt 110:o)* (Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Hansén, Pauli, Andrén, Carlström, Persson* i Falla och *Holmdahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom i den föreliggande utredningen påpekats, anger den omförmälda siffran 160 endast assistenternas effektiva arbetsdagar, icke de mellanliggande söndagarna och helgerna. Överstyrelsen har också framhållit, att assistenterna i själva verket få anses upptagna av arbetet under större delen av det svenska läsåret. På grund härav och med avseende fäst jämväl på att assistenternas särskilda arbetsuppgifter äro av mycket påfrestande art, skulle ut-

skottet hava funnit en arvodesreglering i anslutning till skolöverstyrelsens förslag i och för sig befogad. Utskottet anser sig emellertid icke böra gå utöver Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till *Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av 23,000 kronor.»

vid *punkt 112:o)* (Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter) av herr *Holmdahl*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat;

vid *punkt 127:o)* (Folkskoleseminarier: Avlöningar) av herr *Persson* i Falla;

vid *punkt 141:o)* (Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor):

1) av herrar *Olof Olsson* och *Oscar Olsson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 83 och II: 244;

2) av herr *Oscar Olsson*, som ansett,

dels att den del av utskottets utlåtande, som börjar med orden »Såsom av det föregående framgår, hava i motionerna I: 145 och II: 260» och slutar med orden »således hemställa», bort erhålla följande ändrade lydelse:

»I motionerna I: 145 och II: 260 ha motiverats önskemålen om en allmän översyn av vårt folkundervisningsväsen och i anslutning därtill framställts krav på utredning och förslag rörande vårt undervisningsväsen i främsta rummet med avseende på 1:o behovet av en utvidgad yrkesundervisning inom skilda fack och den lämpligaste organisationen av denna, 2:o en rationell anordning av folkskolans lärostoff samt möjligheten att införa yrkesvalsrådgivning i folkskolans sista klass, 3:o lämpligheten av att uppdela fortsättningsskolans uppgifter såväl i fråga om teoretisk som praktisk undervisning på andra skolformer samt 4:o möjligheterna för en väsentligt utökad allmänt medborgerlig undervisning för ungdom i mera mogen ålder, varvid särskilt bör övervägas ökat stöd åt folkhögskolorna och den fria folkbildningsverksamheten.

De fyra punkter, i vilka motionens yrkande sammanfattas, innebära ett utredningskrav som inte endast omfattar samtliga barn- och ungdomsskolor, existerande och önskvärda, utan också det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Den ledande tanken i motionen, »en översyn av vårt folkundervisningsväsen», medger inte heller en snävare begränsning. Men därmed följa onekligen vissa risker, om det inte tämligen otvetydigt säges ifrån vad det är inom detta stora område man vill gå in på att utreda. I det fallet har motionen inte uppdragit några fastare gränslinjer.

Motionärerna visa att utvecklingen under de senare årtiondena kommit med så många uppslag och förändringar, att en översyn av folkundervisningsväsendet behövs för en planmässig anordning till större effektivitet. Önskvärda utvecklingslinjer uppmärksammas i motionerna, främst när det gäller yrkesbildningen, men även i fråga om den allmänna medborgarbildningen. Möjligheterna att skapa en organisk helhet av vårt folkundervisningsväsen ha emellertid endast till en viss grad och i vissa antydningar kommit till synes. Översynen bör, om dessa följas, utmynna i en allmän plan för ett sådant uppbyggande, närmast inriktat på en yrkesbetonad ungdomsskola för hela folket, på grundvalen av de sex lägsta folkskoleklasserna som hela vårt skolväsens bottenskola.

Otvivelaktigt ha motionärerna rätt i att det egentligen är ett försvinnande fåtal av ungdomen mellan 14 och 20 år som får någon grundläggande yrkesundervisning, och att disproportionen är påfallande mellan denna del av svensk ungdom och den som i motsvarande ålder får besöka allmänna lärdomsskolor. Det naturliga vore att *hela* den svenska ungdomen, utom den lilla del, som skall ägna sig åt de lärda och litterära banorna eller förvaltningsgöromål, finge en grundläggande yrkesutbildning i ungdomsskolor. Det allmänna har alldeles samma skyldigheter mot blivande arbetare och bönder i fråga om beredande av tillfälle till grundläggande yrkes- och medborgarbildning som gentemot de lärda yrkenas utövare och skrivkarlarna, samma intresse också.

I och med att staten måste erkänna riktigheten av denna princip, måste den också undersöka om och i vilken utsträckning möjligheter finnas för dess genomförande. Det är således detta som blir en av de främsta, om inte rent av den främsta huvuduppgiften för den begärda utredningen. Därvid har man naturligtvis, i överensstämmelse med motionen, att först undersöka vad som redan kan finnas i vår nuvarande skolorganisation att bygga på och möjligheterna av att komma vidare på denna redan lagda grundval.

Motionärerna tyckas ibland anse att nuvarande skolorganisation utan vidare skulle räcka till som grundval för en verkligt rationell utveckling. Detta resonemang leder konsekvent motionärerna till uppfattningen att skoltiden för yrkesutbildningen i de flesta fall måste börja med ett *återinträde* i skolan, *efter ett avbrott i elevens skolarbete på oftast flera år.* Det heter i motionerna att det ofta är lämpligt att eleverna avbryta skolgången efter folkskolan för att »gå direkt ut i det praktiska livet» och där göra »handräckningsarbete» på sitt blivande yrkesområde. Det är emellertid två erinringar som kunna resas mot detta resonemang. Den första är att de allmänna grundläggande kunskaper och färdigheter som eleven vid tretton år inhämtat i folkskolan, inte sitta säkrare, än att de i många fall vittra sönder ute i »det praktiska livet» ganska snart, då de inte längre underhållas — såsom motionärerna också medge i annat sammanhang. Det kan inte

vara rationellt med en organisation som naturligt leder till ett sådant förfall av de för *all* vidare utbildning nödvändiga elementärkunskaperna, vilka således med tidsutdräkt och olust måste åter inhämtas, innan det effektiva studiet kan komma till stånd i systemet av yrkesskolor. Den andra erinringen är, att man på denna väg svårligen når fram till att ge hela nationen en grundläggande yrkesundervisning. Det är förenat med betydande svårigheter att söka få in majoriteten av ungdomen i skolan igen, när den väl en gång varit ute i praktiskt arbete ett par eller flera år.

De utmärkta rena yrkesskolor vi redan ha och de goda erfarenheterna från dem måste naturligtvis tillvaratagas och utnyttjas men mera rationellt sättas in i hela organisationen för vårt lands yrkesutbildning. De äro i allmänhet den lämpliga formen för större städer och industrisamhällen, där det inte möter större svårigheter att få tillräckligt antal lärjungar. Men för andra områden av vårt land lämpar sig denna form inte så bra, framför allt inte på den rena landsbygden. För övrigt kan det svårligen tänkas att dessa specialskolor skulle kunna taga emot det stora flertalet av landets ungdom.

I synnerhet för den elementära grundläggande yrkesutbildningen är det ett mera fruktbärande uppslag, när motionärerna vilja ha den redan i anslutning till folkskolans sjunde klass, som nära nog hela svenska ungdomen måste besöka. Ett års övningar och kunskapsinhämtande vid 14-årsåldern kunna emellertid knappt ge bestående och mera värdefulla resultat. Därför kunna skäl föreligga att inte sänka den skolpliktiga åldern genom fortsättningsskolans avskaffande. Denna, i synnerhet den yrkesbetonade fortsättningsskolan, bör i stället utvecklas i samband med det praktiskt betonade sjunde skolåret, varigenom vi på allt fler platser i vårt land kunna komma fram till en elementär grundläggande *tvåårig* yrkesskola för 14- och 15-åringarna på sexårig allmän folkskola. Redan nu ha kommunerna rätt till införande av obligatorisk åttaårig folkskola, och där så sker, bör det inte vålla stora svårigheter att omedelbart få till stånd denna yrkesbetonade tvååriga ungdomsskola.

På ett stort antal platser i vårt land, även på landsbygden, kunna vi dessutom omedelbart, om vi så vilja, organisera tre- eller fyraåriga yrkesskolor direkt på den allmänna folkskolans sjätte klass. Den kommunala mellanskolan bör överallt kunna få en »inbyggd» praktisk realskola, en yrkesskola. D. v. s. på landsbygden och i de flesta andra samhällen också bör saken ordnas så, att den *allmänna* realskolelinjen blir »inbyggd» i den yrkesbetonade realskolan, eftersom denna är den verkligt betydelsefulla för det stora flertalet. Det bör inte alls vara svårt att organisera denna så, att fjärde årskursen blir en påbyggnad på en för övrigt avslutad treårig yrkesbetonad kurs utan examen för det säkerligen stora antal elever som anser sig inte behöva deltaga i fjärde årskursen.

Här ha redovisats tre olika utvecklingsstadier för vanliga kommunala

skolor med möjlighet till grundläggande yrkesbildning, visserligen mycket elementär i den sju- och åttaåriga folkskolan, men tillfredsställande i den kommunala mellanskolan. Vad som närmast kräves är en utredning som organisatoriskt och pedagogiskt jämnar vägen för en samverkan från folkskolan å ena sidan och mellanskolan å den andra till en mera enhetlig och effektiv grundläggande yrkesutbildning för alla barn i kommunen som äro i behov av en sådan. Resultatet av den utvecklingen bör bli en ungdomsskola för hela folket, visserligen en utveckling på lång sikt.

De ekonomiska svårigheterna härför äro stora men böra, som motionärerna antytt, inte vara oöverstigliga. De fattiga hemmen böra ekonomiskt hjälpas i sin strävan att ge barnen en god grundläggande utbildning för det arbetsliv de komma att ägna sig åt. Då det är fråga om praktisk utbildning, bör allt göras för samverkan mellan skolan och näringslivet till beredande av lämpligt arbete i detta redan under skoltiden, t. ex. under ferierna från det egentliga skolarbetet. Dessa böra kunna anordnas så, att eleverna i jordbruksbetonade skolor kunna delta i hemmens och gårdarnas arbete, då arbetskraften där bäst behövs, i handelsskolorna bland annat under veckor, då extra arbetskraft måste intagas i affärer, t. ex. för julmarknaden, i hantverksskolor under högsäsongen för vederbörande yrke o. s. v. Den uppfostrande verkan av detta deltagande direkt i arbetslivet under den grundläggande utbildningen kommer säkerligen att bli av större värde för denna än det arbete, motionärerna ge anvisning på i 13—14-årsåldern och som i realiteten ofta visar sig bestå i springpojksgöra och därmed likvärdiga sysselsättningar. Då utredningen ju bör vara allsidig och förutsättningslös, anser emellertid utskottet att även det i motionen lämnade uppslaget bör prövas.

En utveckling till två-, tre- och fyraåriga praktiska skolor av detta slag skulle helt lösa problemet om fortsättningsskolan genom att i de nya skolformerna upptaga det väsentliga av fortsättningsskolans uppgifter, liksom lärlingsskolornas och till en viss grad yrkesskolornas. Härmed är inte sagt att dessa senare skolor komme att helt försvinna. I stor utsträckning kunde de få betydelse som aftonskolor, kanske bäst i samorganisation med de nya ungdomsskolorna, för nödvändiga kurser i nya och förändrade arbetsmetoder på grund av teknikens framsteg. Ett belysande exempel från de senaste årtiondena var svårigheten att omedelbart i tillräcklig utsträckning få fram den behövliga arbetskraften för smältsvetsningsförfarandet. Utredningen borde i detta sammanhang även ägna uppmärksamhet åt vad man i Amerika kallar »tillfällighetsskolor», (opportunity schools), d. v. s. skolor där gamla yrkesarbetare snabbt kunna inövas i moderna arbetsmetoder, betingade av teknikens utveckling, eller inom rimlig tid träna in sig för ett annat yrke, om, t. ex. på grund av samma utveckling, större delen av utövarna av ett gammalt yrke bli överflödiga i produktionen. *Verkstadsskoleutredningen* i ecklesiastikdepartementet och *rationaliseringsutred-*

ningen i socialdepartementet äro redan i arbete med hithörande problem, varför den ifrågasatta allmänna översynen efter dessa utredningars slutförande torde kunna begränsa sig till samordningsfrågan med organisationen i övrigt.

Den naturliga avslutningen på den planmässiga yrkesutbildningsorganisationen för vår ungdom — vid sidan om vissa nu existerande skolformer för yrkesutbildning — kunde bli de i sakkunnigutlåtandet rörande studentexamen föreslagna inbyggda praktiska linjerna i gymnasiet, som således komme att besökas av unga arbetare och bönder i 17—20-årsåldern. Den goda såväl tekniska, som allmänbildning dessa på så sätt skaffade sig, komme att garantera ett behövligt rekryteringsfält för högt kvalificerad arbetsledning i ansvarig ställning närmast under den tekniskt högskoleutbildade ledningen, liksom för självständiga och kunniga företagare i näringslivet. Därmed komme man också fram till erkännandet av den i och för sig självklara satsen att den demokratiska staten har alldeles samma skyldighet att sörja för hög allmänbildning åt handens arbetare — bönder och yrkesarbetare — när dessa önskade den och kunde taga emot den, som åt vetenskapsmän, lärare, ämbets- och tjänstemän o. s. v. Det är inte alls något allmänintresse att begränsa denna bildning till smärre priviligierade grupper i samhället.

Ingenting hindrade att dessa praktiska kurser i gymnasierna genom fritt tillval och bortval av ämnen både kunde tjäna dem som efter gymnasietiden ville fortsätta med tekniska högskolestudier och dem som omedelbart ville gå ut i förvärvslivet.

Svårigheterna för en sådan anordning på gymnasiestadiet behöva nog inte vara större i Sverige än i Amerika, där den är fullt genomförd i många stater. Skolornas utrustning av maskiner och laboratorier behöver inte på något sätt tävla ens med de tekniska gymnasiernas — vilka ju alltid komma att ha sin uppgift att fylla, som för närvarande. Den direkta yrkesutbildningen i gymnasierna måste nämligen ske i intim kontakt med näringslivet, och skolornas tekniska maskineri blir gärna föråldrat gentemot näringslivets eget. För denna samverkan yppa sig många utvägar. Gymnasisterna kunna tänkas arbeta i dubbla skift, varav det ena under en tvåveckorsperiod är på arbetsplatsen som lärlingar, under det att det andra sköter sitt skolarbete, eller också båda på arbetsplatsen, vartdera med halv arbetsdag, under det att skolarbetet skötes på kvällarna o. s. v. Genom arbetsförtjänsten — t. ex. enligt kollektivavtalen — kunna gymnasisterna under en på så sätt anordnad lärlingstid själva svara för en väsentlig del av kostnaderna för gymnasieutbildningen. Näringslivets representanter ha själva det allra största intresse av en så högtstående arbetsledare- och arbetarklass som möjligt ifråga om kunnighet och bildning. Det ligger således ingen utopi i motionärernas önskan om en uppdelning av eleverna efter håg och fallenhet på olika avdelningar »i anslutning till jordbruk,

handel, snickeri, metallarbete, hushållsgöromål med hemvård eller andra yrkesområden, allt med hänsyn till ortens näringsliv», inte ens om denna önskan utsträckes till gymnasieplanet. Ty erfarenheten har redan på sina håll visat att det önskemålet kunnat förverkligas.

Studentexamenskommittén har föreslagit dessa praktiska linjer på gymnasiet i avsikt att därigenom minska dragningskraften till de teoretiska levnadsbanorna. Utvägen att i det syftet införa de praktiska linjerna i samma skola som de teoretiska är säkerligen den enda riktigt effektiva metoden för att nå detta mål. Enbart teoretiska läroverk böra vara undantag. Endast genom en sådan anordning är det något hopp om att övervärderingen av den lärda skolan i den allmänna föräldraopinionen skall kunna bortarbetas. Den lärda eller »högre» skolan blir då på både mellanstadiet och det högre stadiet begränsad till bara en teoretisk linje bland många praktiska i *samma* »fina» skola.

Det gäller sedan bara att göra de praktiska linjerna så lockande som möjligt för eleverna själva, när de ha att välja. I barnens egen natur har man därvid en god hjälp, i synnerhet vid 13-årsåldern. Alla barn som inte redan då ha utpräglat teoretiska intressen — således det stora flertalet — föredra de praktiska sysselsättningarna, om de inte blivit avvanda under de första sex skolåren. Och sådant *kan* inträffa!

Men skolan bör också vid den tiden positivt sörja för att denna naturliga praktiska inriktning får göra sig gällande hos alla elever som äro lämpade för den. Även de intellektuellt högt begåvade. Det är inte alls ett samhällsintresse att alla dessa skola gå läsvägen. De kunna bli lika samhällsnyttiga i praktiskt arbete och behövas lika väl där.

Motionärerna ge även här en anvisning, när de peka på att utbildningen under de första åren i den yrkesbetonade skolan inte får »specialiseras med avseende å en viss sysselsättning utan med avseende å ett yrkesområde». Även detta är kanske för begränsat under det allra första året. Det är inte någon mening att i en praktisk mellanskola eller fortsättningsskola låta eleverna specialisera sig för tidigt ens så pass. Bearbetning av material och användning av verktyg på olika områden är av betydelse för eleven, vilket yrke eller yrkesområde han sedan ger sig in på — även om han inte alls ger sig in på något praktiskt yrke utan väljer en teoretisk levnadsbana. Det skadar ingen läskarl att ha *något* begrepp om sådana ting av egen, låt vara begränsad erfarenhet, lika litet som det är betydelselöst för en lärd kvinna att hjälpligt kunna reda sig med sömnad och hushållsarbete. Det vore således både på grund av barnens naturliga läggning vid den åldern och för att väcka till starkare liv anlagen för ett visst yrkesområde ett mycket berättigat förfarande att göra manuellt arbete *obligatoriskt* för varje elev i mellanskolans första klass en timme varje dag eller ett par var annan, förslagsvis på så sätt, att ett par månader ägnades åt arbete i trä, ett par åt arbete i metall, ett par åt motorer och elektriska ledningar, ett par kanske

åt yrkesritning. Naturligtvis kunna också andra kombinationer tänkas. Även ett andra år skulle sådana allmänna kurser kunna fakultativt anordnas för dem som inte ville specialisera sig på något särskilt område. Den blivande lantbrukaren skulle ha samma intresse för och nytta av sådana kurser som den blivande industriarbetaren.

I och med att utvecklingen inriktades på en praktisk ungdoms- eller mellanskola, byggd på folkskolans sex klasser — den egentliga barndomsskolan — löste sig de av motionärerna påvisade svårigheterna ifråga om den för alla barn gemensamma »bottenskolan» lättare. Man skulle då inte längre så lätt falla offer för önskningar att proppa i barnen kunskaper som måste bli endast halvförstådda eller missförstådda på grund av att de ligga över barnens utvecklingsnivå och utanför deras intressekrets. De nödvändiga medborgerliga insikterna komme att meddelas vid en tidpunkt, då intresset för de vuxnas liv och förhållanden blir fullt medvetet. Därför är det inte nödvändigt att det i den egentliga barndomsskolan meddelade kunskapsstoffet blir mindre, endast att tyngdpunkten lägges helt på konkreta och barnåldern intresserande företeelser, d. v. s. den nödvändiga erfarenhetskunskapen för senare systematisering och anpassning, för senare meddelande av högre teoretiska insikter.

Med all rätt framhålla motionärerna att utredningen bör gälla såväl uppfostringsmål som undervisningsmetoder och organisationsformer. Vid denna utredning bör, som motionerna också ange, riktpunkten vara »att hos barnen grundlägga personlig ansvarskänsla, förmåga av initiativ och självverksamhet samt av anpassning till samliv och samarbete». De goda erfarenheter, som på vissa håll gjorts, både i vårt land och i andra länder, av moderna skolmetoder såväl ifråga om undervisning som självstyrelse, böra tillgodogöras.

Vid genomförandet av en rationell ungdomsskoleorganisation som ersättning för den nuvarande fortsättningsskolan är det ingen fara för att de inhämtade kunskaperna, allra minst de elementära färdigheterna i skrivning och räkning, skola vittra bort i större eller mindre utsträckning före inträdet i folkhögskolor och lantmannaskolor eller i det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Men motionärerna ha otvivelaktigt rätt i att under alla förhållanden en utredning också bör ta hänsyn till samordnandet med detta bildningsarbete, då ungdomsskolefrågan utredes. »Tillfällighetsskolor» med sina afton- och söndagskurser även i medborgerliga och allmänt kulturella ämnen skulle också här ha en uppgift att fylla. (»Fria akademier» är en beteckning som just i dagarna föres fram i diskussionen från vårt största svenska ungdomsförbund).

Den omfattande översyn av vårt folkundervisningsväsen, som motionerna förutsätta, får emellertid inte bli en »mammututredning», som under en följd av år hindra all utveckling på området. Stora skolkommissioner och utredningar bruka gärna ha den risken i följe. Den får inte heller bli en

remissinstans för varje förslag till reformer på något specialområde, då dess arbete därigenom måste dra ut på tiden i det ovissa. Motionärerna ha rätt i att det aldrig bör bli tal om »en tids vila» i skolans reformarbete, emedan »stillastående är tillbakagång» på detta område. Därför bör översynen inte heller vålla något avbräck i utredandet om nödiga förändringar på olika specialområden. Man konstruerar inte med fördel upp ett helt nytt undervisningssystem att omedelbart genomföras i ett sammanhang. Översynen bör inte avse något sådant, och motionärerna ha tydligen en känsla därav, när de tala om en relativt lång övergångsperiod.

Den utredning, som skall resultera i en plan för utveckling till organisk enhet och större effektivitet i vårt uppfostringsväsen, bör således inte göras av en vanlig parlamentarisk utredningskommitté med hänsyn tagen till möjligheten att omedelbart genomföra vissa åtgärder och förändringar i organisationen. Den bör vara en principiell och saklig utredning med hänsyn tagen endast till den önskvärda och möjliga organisationen av vårt barn- och ungdomsskoleväsen, för att detta på bästa sätt skall fylla sin för samhället livsviktiga uppgift. Sedan de allmänna riktlinjerna uppdragits, har en bra mycket tryggare grundval lagts, än den vi för närvarande ha, för att de ständigt nödvändiga förändringarna — efter specialutredning i varje särskilt fall — bli rationella och inte genom hit- och ditreformer kunna medföra misstag, som vålla olägenheter, bakslag och onödiga kostnader.

Med denna begränsning och för övrigt med stöd av motionen och den motivering, som här givits, tillstyrker utskottet, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den utredning rörande vårt undervisningsväsen, varom hemställts i motionerna I: 145 och II: 260.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa;

dels ock att utskottet bort under II. hemställa,

> »att riksdagen må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den utredning rörande vårt undervisningsväsen, varom hemställts i herrar Larssons och Anderssons i Rasjön m. fl. ovannämnda motioner (I: 145 och II: 260)»;

3) av herrar *Olof Olsson*, *Hansén*, *Bäcklund* och *Danielsson*, vilka instämt i reservationen under 2);

vid *punkt 145:o)* (Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter) av herr *Carlström*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna;

vid *punkt 209:o)* (Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst) av herrar *Olof Olsson*, *Oscar Olsson* och *Pauli*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Av motionären — — — författarens verksamhet.

En ytterligare höjning av anslaget utöver den av departementschefen tillstyrkta synes utskottet befogad. Motsvarande understöd i våra grannländer utgå med väsentligt högre belopp. Sålunda må erinras, att enligt meddelad uppgift (jfr statsutskottets utlåtande nr 8/1937, sid. 132) statens understöd åt skönlitterära och vetenskapliga författare under budgetåret 1934/35 i Danmark utgjorde närmare 96,000 kronor, varav icke mindre än 62,100 kronor till fasta årliga understöd åt skönlitterära författare. Med hänsyn härtill och då en vidgad anslagsram gör det möjligt att utdela understöd till ett större antal författare, vill utskottet föreslå, att anslaget för nästa budgetår bestämmes till 35,000 kronor, motsvarande en anslagshöjning med 5,000 kronor utöver departementschefens förslag och med 10,000 kronor utöver det nu utgående anslaget.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Stens ovannämnda motion (I: 52), till *Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 35,000 kronor»;

vid *punkt 238:o)* (Befrämjande av internationellt-kulturellt samarbete genom studentutbyte) av herrar *Olof Olsson*, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Carlström*, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik och *Andersson* i Södergård, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort i nedan angivna delar hava följande lydelse:

»Ett studentutbyte — — — för ändamålet.

Utskottet håller emellertid före, att det bör vara möjligt att begränsa statens bidrag till förevarande ändamål till det belopp, som tillstyrkts av universitetskanslern, nämligen 20,000 kronor. Inom ramen av detta anslag torde jämväl kunna bestridas stipendier åt studenter från våra grannländer, därest det befinnes erforderligt att vidtaga särskilda anordningar av denna art beträffande länder, tillhörande den nordiska kulturkretsen.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till *Befrämjande av internationellt-kulturellt samarbete genom studentutbyte* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 20,000 kronor.»

Bilaga till statsutskottets utlåtande nr 8 (punkt 105:o).

Antal lärare i läsämnen samt antal närvarande lärjungar vid högre allmänna läroverk höstterminen 1937.

Läroverk	Lärartjänster						Lärjungar				
	Rektorer	Lektorer	Adjunkter	Ämneslärarinnor	Extralärare	Summa	Gymnasium	Realskola	Lyceum	Klassisk linje	Summa
Stockholm, latinlärov. å Norrmalm	1	10	23	—	3	37	352	401	—	39	792
» , Södermalm	1	11	31	—	4	47	[1]389	533	—	—	[1]922
» , reallärov. å Norrmalm	1	10	16	—	2	29	335	297	—	—	632
» , Östermalm	1	10	24	—	2	37	408	429	—	—	837
» , Kungsholmen	1	6	21	—	4	32	230	466	—	—	696
» , Nya elementarskolan	1	9	13	—	3	26	239	237	—	—	476
» , lärov. för flickor	1	9	14	2	8	34	312	327	—	—	639
» , Bromma	1	7	15	4	10	37	231	713	—	—	944
Lidingö	1	6	6	7	5	25	[2]148	265	—	—	[2]413
Södertälje	1	6	16	3	4	30	176	389	—	—	565
Uppsala	1	10	22	—	8	41	459	407	—	—	866
Strängnäs	1	6	9	2	3	21	97	214	—	—	311
Nyköping	1	6	9	2	3	21	150	217	—	—	367
Eskilstuna	1	6	15	3	2	27	138	353	—	—	491
Linköping	1	10	23	—	8	42	292	477	—	—	769
Norrköping	1	9	18	—	5	33	267	351	—	—	618
Motala	1	2	5	2	5	15	[3] 28	216	—	—	[3]244
Jönköping	1	9	20	—	7	37	284	362	—	—	646
Eksjö	1	6	10	2	3	22	145	270	—	—	415
Växjö	1	7	16	2	3	29	201	380	—	—	581
Kalmar	1	8	19	4	4	36	229	448	—	—	677
Västervik	1	4	8	2	1	16	58	208	—	—	266
Visby	1	6	8	2	2	19	115	201	—	—	316
Karlskrona	1	8	20	4	3	36	249	561	—	—	810
Kristianstad	1	7	19	3	1	31	209	422	—	—	631
Lund	1	9	16	—	4	30	333	287	—	—	620
Malmö, lärov. för gossar	1	11	32	—	5	49	351	452	53	—	856
» , lärov. för flickor	1	6	10	2	4	23	163	300	—	—	463

[1]) Dessutom 1 extra elev.

[2]) Dessutom 33 lärjungar vid den ännu icke förstatligade delen av det kommunala gymnasiet (av kommunen avlönade lärare med full tjänstgöring ingå i tabellen bland extralärare).

[3]) Dessutom 64 lärjungar som i föregående not.

Läroverk	Lärartjänster						Lärjungar				
	Rektorer	Lektorer	Adjunkter	Ämneslärarinnor	Extralärare	Summa	Gymnasium	Realskola	Lyceum	Klassisk linje	Summa
Hälsingborg, lärov. för gossar	1	7	19	—	9	36	213	508	—	—	721
» , lärov. för flickor	1	6	9	2	2	20	119	256	—	—	375
Ystad	1	6	12	2	3	24	121	276	—	—	397
Landskrona	1	6	14	2	2	25	104	316	—	—	420
Eslöv	1	2	6	2	7	18	[1]) 40	230	—	—	[1])270
Halmstad	1	8	18	4	5	36	215	454	—	—	669
Göteborg, latinläroverket	1	10	28	—	4	43	412	464	—	77	953
» , reallläroverket	1	9	30	—	10	50	445	461	48	—	954
» , lärov. för flickor	1	6	11	2	5	25	206	310	—	—	516
Uddevalla	1	6	9	3	2	21	125	278	—	—	403
Vänersborg	1	7	14	2	2	26	151	297	—	—	448
Borås	1	6	17	2	5	31	201	463	—	—	664
Skara	1	8	15	2	3	29	241	260	—	—	501
Skövde	1	6	11	2	4	24	158	305	—	—	463
Karlstad	1	9	21	—	4	35	310	378	—	—	688
Kristinehamn	1	6	15	3	4	29	152	378	—	—	530
Örebro, lärov. för gossar	1	9	22	—	6	38	229	457	—	—	686
» , lärov. för flickor	1	4	4	2	3	14	120	120	—	—	240
Västerås	1	9	17	4	3	34	229	431	—	—	660
Falun	1	7	14	3	3	28	190	357	—	—	547
Gävle	1	7	18	4	6	36	172	537	—	—	709
Hudiksvall	1	6	10	2	2	21	80	264	—	—	344
Härnösand	1	7	11	2	5	26	170	297	—	—	467
Sundsvall	1	7	15	4	4	31	188	516	—	—	704
Östersund	1	6	14	4	2	27	206	387	—	—	593
Umeå	1	7	22	2	9	41	308	542	—	—	850
Skellefteå	1	2	10	2	5	20	52	409	—	—	461
Luleå	1	6	12	2	5	26	175	330	—	—	505
Haparanda	1	3	7	2	6	19	92	222	—	—	314
Summa	57	402	883	107	246	1,695	12,012	20,686	101	116	32,915

[1]) Dessutom 68 lärjungar som i not 2.

Bilaga till statsutskottets utlåtande nr 8 (punkterna 183:o) och 186:o)).

Till riksdagens statsutskott.

Genom beslut den 18 februari 1938 har Kungl. Maj:t anbefallt verkstadsskoleutredningen att till statsutskottet avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta motioner (nr I: 66 och II: 124) i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom samt om stipendier åt elever vid sådana skolor.

Till åtlydnad härav får verkstadsskoleutredningen — under erinran om sitt den 27 oktober 1937 avgivna utlåtande i ämnet, vilket i väsentliga delar återgivits under punkterna 189 och 192 i 1938 års åttonde huvudtitel — anföra följande.

I motionerna har till en början yrkats, att den under anslaget till understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom beräknade posten till understöd till sjukvårds- och olycksfallsförsäkringskostnader måtte höjas så, att anslag för ändamålet kunde utgå — förutom med erforderliga belopp till kostnaderna för olycksfallsförsäkringspremier för eleverna — efter 20 kronor för elev och år i stället för i statsverkspropositionen upptagna, av de sakkunniga föreslagna 10 kronor för elev och år.

Vid vissa av ifrågavarande skolor hava under budgetåret 1936/37 utgifterna för sjukvård (fördelade på sjukkasseavgifter — vilka, i motsats till vad i motionerna angivits, i allmänhet till omkring halva beloppen erlagts av skolorna — läkararvoden, medicin, tandvård m. m.) utan tvivel väsentligt överstigit nyssnämnda belopp av 10 kronor för elev och år. Tages emellertid hänsyn till de ersättningar, som influtit till skolorna, i samband med sjukdoms- och olycksfall, stanna dock nettokostnaderna för sjukvården, om man därjämte bortser från tandvården, vid endast något över sagda belopp.

De av verkstadsskolorna för innevarande budgetår i ansökningar om statsunderstöd beräknade beloppen för ifrågavarande ändamål giva vid handen, att i några fall en ytterligare utvidgning av skolornas sjukvårdande verksamhet planerats. Emellertid torde de av Kungl. Maj:t sedermera anvisade understöden för budgetåret icke lämna möjlighet att genomföra detta med tillhjälp av statsmedel.

Enligt de sakkunnigas uppfattning bör organisationen av den vid verkstadsskolorna ofrånkomliga sjukvårdande verksamheten (den första vården vid olycksfall och tillsynen över inackorderade sjuka elever, som icke behöva vård å sjukhus) i vissa fall kunna göras väsentligt enklare och billigare än hittills varit fallet. Därest alla möjligheter härutinnan tillvaratagas och i övrigt samhällets resurser i fråga om sjukvård utnyttjas, torde den av de sakkunniga angivna kostnadsramen skäligen kunna hållas. I nuvarande läge synes ifrågavarande sjukvårdsfrågors rationella och ekonomiska lösning vara av desto större betydelse som ett antal nya verkstadsskolor just stå under sin första utveckling.

Vad särskilt tandvården beträffar vilja de sakkunniga — utöver vad i utlåtandet anförts — erinra om det förhållandet, att under senaste arbetslöshetskris ett mycket betydande antal arbetslösa vistats vid olika slags undervisningsanstalter i riket under åtnjutande — förutom av vissa bidrag från hemkommunerna — av samma förmåner som övriga elever vid respektive anstalter. Någon av vederbörande skolstyrelse med statsmedel anordnad elevtandvård har det sålunda i dessa fall icke varit fråga om. De sakkunniga åberopa detta såsom ett ytterligare skäl, varför frågan om tandvård vid ifrågavarande verkstadsskolor för arbetslösa icke bör lösas skild från sitt större sammanhang.

I förevarande motioner har vidare yrkats, att vid prövning av stipendiebehoven elever, som under sin vistelse vid verkstadsskola äta och bo i sina hem, må vid fall av stor fattigdom i hemmet kunna erhålla högsta tilläggsstipendium samt att i ömmande fall tilläggsstipendium å 25 kronor må utgå med oreducerat belopp till dem, som erhålla stipendier enligt de båda högsta behovsgraderna.

Motionärernas sistnämnda yrkande innebär, att maximibeloppet för stipendier vid ifrågavarande verkstadsskolor skulle höjas från nuvarande 60 kronor till 70 kronor för elev och månad.

I sitt tidigare omförmälda utlåtande ha de sakkunniga föreslagit, att nuvarande maximum för ifrågavarande stipendier skulle bibehållas, även om föreliggande förslag om höjning av de författningsenligt högsta stipendiebeloppen från 35 kronor till 45 kronor för elev och månad genomfördes. Ett bifall till detta förslag skulle innebära, att den förhöjning utöver eljest utgående högsta stipendiebelopp, som medgivits vid ifrågavarande speciella skolor (de s. k. tilläggsstipendierna) sänktes från högst 25 kronor till högst 15 kronor för elev och månad.

Såvitt de sakkunniga hava sig bekant avsågs vid ifrågavarande verkstadsskolors första inrättande, att anordningen med tilläggsstipendier skulle vara tillfällig. Meningen torde hava varit, att de förhöjda stipendieunderstöden skulle räcka till kostnaderna för elevernas inackordering (inkvartering och kost) vid skolorna under den första tiden av skolornas verksamhet, samt att sedermera, sedan s. k. arbetspremier (flitpenningar) börjat utbetalas till eleverna, tilläggsstipendierna skulle bortfalla och en del av nämnda kostnader i stället gäldas medelst arbetspremier. Den sänkning av stipendienivån vid dessa skolor, som man sålunda räknade med, har visserligen med hänsyn till förhållandena icke ägt rum, men å andra sidan har enligt de sakkunnigas uppfattning i stort sett de förhöjda stipendieunderstöden hittills varit tillräckliga för bestridande av de kostnader, man avsett med dem.

Elevernas övriga utgifter hava i första hand bestritts med kommunernas bidrag, som i regel utgått med 15 kronor för elev och månad, samt därjämte med flitpenningar ävensom i viss utsträckning med eljest erhållna tillfälliga bidrag. Enligt uppgifter från skolstyrelserna uppgingo under budgetåret 1936/37 flitpenningarna vid t. ex. verkstadsskolorna i Mölndal och Uddevalla för elev och månad till i genomsnitt 7 kronor 57 öre respektive omkring 12 kronor.

Tillsammans ha sålunda de olika bidragen till eleverna i regel uppgått till så betydande belopp, att de sakkunniga — med hänsyn icke minst till konsekvenserna vid andra undervisningsanstalter — icke ansett sig böra förorda, att i samband med en eventuell höjning av de författningsenliga stipendierna jämväl en ytterligare förhöjning av stipendierna vid nu ifråga-

varande skolor skulle komma till stånd. Därvid hava de sakkunniga utgått ifrån, att kommunernas hittillsvarande skyldighet att i viss utsträckning bidraga till elevernas vistande vid skolorna skall bibehållas. Erfarenheterna hava nämligen visat, att det ur många synpunkter är av betydelse, att kommunerna stå i visst ekonomiskt ansvar för eleverna. Elevurvalet blir bättre. Kommunerna skulle eljest hava att på annat sätt understödja ifrågavarande ungdomar m. m. De sakkunniga hava ur sina synpunkter icke heller haft anledning att ingå på frågan, huruvida en ändrad avvägning inbördes mellan stipendierna och kommunbidragen borde genomföras.

Beträffande motionärernas yrkande, att elever, som bo och äta i sina hem, vid stor fattigdom i hemmet skulle kunna erhålla högsta tilläggsstipendium, vilja de sakkunniga erinra om riksdagens tidigare gjorda uttalanden angående stipendier åt hemmaboende elever. I anslutning härtill bör ånyo framhållas, att de s. k. tilläggsstipendierna från början allenast avsetts för bestridande av merkostnaderna i samband med elevs inackordering. Ett bifall till motionärernas yrkande på denna punkt skulle innebära en principiellt mycket mera långtgående rubbning av grunderna för stipendiers tilldelande än som hittills vidtagits. Därjämte torde i detta sammanhang böra beaktas, att Kungl. Maj:ts beslut angående anslag till ifrågavarande stipendier äro avfattade på sådant sätt, att vederbörande skolstyrelse har rättighet att inom ramen av det anvisade anslaget själv fördela stipendierna mellan eleverna. Vid denna fördelning kan i viss utsträckning hänsyn även tagas till de speciella behov, varom motionärerna tala. Ett ytterligare hänsynstagande till dessa behov anse sig de sakkunniga på grund av konsekvenserna icke kunna förorda.

Slutligen vilja de sakkunniga framhålla, att beträffande stipendier de sakkunnigas förslag i ovannämnda utlåtande, vilket förslag avsåg budgetåret 1938/39, redan torde hava vunnit tillämpning i av Kungl. Maj:t för innevarande budgetår meddelade beslut om stipendieanslag dock med den modifikationen, att tilläggsstipendium i vissa fall beräknats för inackorderad elev även om eleven icke tillhört den högsta behovsgraden.

I handläggningen av detta ärende hava verkstadsskoleutredningens samtliga ledamöter deltagit.

Stockholm den 19 februari 1938.

På de sakkunnigas vägnar:

A. THOMSON.

Joh. Dillner.